

ΝΙΚΟΔΗΜΟΥ ΤΟΥ ΑΓΙΟΡΕΙΤΟΥ
ΑΚΟΛΟΥΘΙΑ
ΕΙΣ ΤΟΝ ΑΓΙΟΝ ΜΑΡΚΟΝ ΤΟΝ ΕΥΓΕΝΙΚΟΝ
ΠΡΟΘΕΩΡΙΑ

Ὁ ὄσιος Νικόδημος ὁ Ἀγιορείτης ὑπῆρξε καὶ ἀξιολογώτατος συνθέτης ὑμνογραφικῶν ἔργων, μεταξὺ τῶν ὁποίων περιλαμβάνονται ἀκολουθίες εἰς ἁγίους, παρακλητικοὶ καὶ ἄσματικοὶ κανόνες, ἀναπληρώσεις ἀκολουθιῶν, τροπάρια δοξαστικά, μεγαλυνάρια ἀκόμη καὶ κοντάκια, ποιητικὸ εἶδος, τὸ ὁποῖο ἤδη ἀπὸ τὸν Ζ' αἰ. εἶχε ἀρχίσει νὰ φθίνη¹.

Τὸ σύνολον τοῦ ὑμνογραφικοῦ ἔργου τοῦ ὁσίου δὲν εἶναι ἀκόμη ἐπακριβῶς γνωστὸν παρὰ τὶς κατὰ καιροὺς ἐπιχειρηθεῖσες καταγραφές τῶν συγγραμμάτων του. Χαρακτηριστικὰ τὰ ὅσα ἀναφέρει ὁ μοναχὸς Ὁνούφριος Ἰβηρίτης στὴν δική του συνοπτικὴ καταγραφή, πὺ περιέλαβε στὸν *Βίον ἐν συνόψει τοῦ μακαρίου καὶ ἀοιδίμου διδασκάλου Νικοδήμου Ἀγιορείτου* τὸ 1819: *Ὅσα δὲ τροπάρια οἴκους τε καὶ ὀλοκλήρους ἄσματικούς κανόνας καὶ ἐγκώμια εἰς πολλοὺς τῶν ἁγίων μελωδικώτατα συνετάξατο καὶ προσανεπλήρωσε ταῦτα καὶ γραφῆ παραδοῦναι σχεδὸν ἀδύνατον*².

Τὸ 1815 ὁ ἱερομόναχος Κύριλλος Καστανοφύλης, ὁ ὁποῖος ἀπὸ τὸ 1802 καὶ μέχρι τῆς κοιμήσεως τοῦ Νικοδήμου τὸ 1809 εἶχεν ἐργασθῆ κοντὰ του ὡς ἀντιγραφεὺς τῶν ἔργων του, συνέταξε κατάλογο, στὸν ὁποῖο περιέλαβε ὅλα τὰ ἐκδεδομένα καὶ ἀνέκδοτα ἔργα τοῦ ὁσίου μέ-

1. Βλ. Νικολάου Β. Τωμαδάκη, *Ἡ Βυζαντινὴ Ὑμνογραφία καὶ ποίησης, ἥτοι Εἰσαγωγή εἰς τὴν Βυζαντινὴν Φιλολογίαν*, τόμος Β', Ἀθήναι 1965³, σσ. 59-66· Κ. Μητσάκη, *Ὁ ἄσματικὸς κανόνας γιὰ τοὺς Νεομάρτυρες τοῦ ἁγίου Νικοδήμου τοῦ Ἀγιορείτη*, Ἐπετηρὶς Ἐταιρείας Κυκλαδικῶν Μελετῶν ΙΓ' (1996-2000), 195-199· Συμμεῶν Πασχαλίδη, *Τὸ ὑμναγολογικὸ ἔργο τῶν Κολλυβάδων. Συμβολὴ στὴ μελέτη τῆς ἀγιολογικῆς γραμματείας κατὰ τὴν περίοδο τῆς τουρκοκρατίας*, Θεσσαλονίκη 2007, σσ. 171-172 μετ' σχετικῆ βιβλιογραφία.

2. Ὁ βίος τοῦ Ὁνούφριου προτάσσεται στὴν ἐκδοσὴ τοῦ Συναξαριστοῦ, τόμ. Α', σσ. θ'-ι'.

χρι τὴν χρονιὰ ἐκεῖνη. Τὸ σύνολο τῶν ἔργων αὐτῶν ἀνέρχεται σὲ 74, ἀπὸ τὰ ὁποῖα τὰ 43 εἶναι ὑμνογραφικὰ. Στὸν κατάλογό του ὁ Κύριλλος ἀναγράφει ὡς ἀνέκδοτη καὶ τὴν Ἀκολουθία εἰς τὸν ἅγιον Μάρκον τὸν Ἐφέσου. Αὐτὴ ἦταν καὶ ἡ πρώτη μνεῖα περὶ αὐτῆς¹.

Στὴν ἀκολουθία αὐτὴν ἀναφέρεται καὶ ὁ Νικόδημος τὸ 1819 στὸν Συναξαριστὴ του 19 Ἰανουαρίου (τόμ. β', σ. 94), ἡμέρα ἑορτῆς τοῦ ἀγίου Μάρκου τοῦ Εὐγενικοῦ, ὅπου τοῦ ἀφιερώνει λίγες μόνον γραμμές: *Μνήμη τοῦ ἐν ἁγίοις Πατρὸς ἡμῶν Μάρκου Ἐφέσου τοῦ Εὐγενικοῦ, τοῦ τῆς Ὁρθοδοξίας τῶν Ἀνατολικῶν Γραικῶν μονομάχου καὶ ὑπερμάχου καὶ φύλακος. Ἀκολουθεῖ τὸ δίστιχο:*

*Κρατεῖ μὲν Ἄτλας μυθικῶς ὄμοις πόλον,
Κρατεῖ δ' ἀληθῶς Μάρκος Ὁρθοδοξίαν.*

Σὲ ὑποσημείωση δὲ τοῦ κειμένου αὐτοῦ περιέχονται τὰ ἐξῆς:

Εἰς τὸν Ἅγιον Μάρκον τῆς Ἐφέσου, Ἀκολουθίαν γλαφυρὰν συνέγραψεν ἡ ἐμὴ ἀδυναμία, διὰ προτροπῆς τοῦ ἱερολογιωτάτου διδασκάλου κυροῦ Ἀθανασίου τοῦ Παρίου, τοῦ σχολαρχοῦντος ἐν τῇ νήσῳ Χίῳ. Καὶ εἶθε νὰ ἐκδοθῇ καὶ εἰς τὸ φῶς τῆς τυπογραφίας διὰ τῆς συνεργίας τινὸς φιλομάχου. Τὸν δὲ κατὰ πλάτος Βίον αὐτοῦ ὄρα εἰς τὸ βιβλίον τὸ καλούμενον Ἀντίπαπας, τὸν παρὰ τοῦ αὐτοῦ κυροῦ Ἀθανασίου συγγραφέντα ῥητορικῶς.

Ὁ Ἀθανάσιος ὁ Πάριος προκειμένου νὰ ἐξηγήσῃ τὴν πενιχρὰ αὐτὴ παρουσίαση τοῦ βίου τοῦ ἀγίου Μάρκου ἀπὸ τὸν Νικόδημο στὸν Συναξαριστὴ καὶ κατὰ συνέπεια τὴν ἄγνοια τῶν περισσοτέρων ὀρθοδόξων: *πῶς αὐτὸς εἶναι βεβαίωτατα ἓνας μέγας ἅγιος... καὶ διδάσκαλος ἀπλα-*

1. Ὁ κατάλογος αὐτὸς ὑπάρχει στὸ κτηματολόγιο τῆς Ἱ. Μονῆς Προυσοῦ στίς σσ. 925-929, ὑπὸ τὸν τίτλον: Ἴσον τῆς προκηρῦξεως Κυρίλλου περὶ τῶν πονημάτων τοῦ Νικοδήμου Ἀγιορείτου. Κατάλογος τῶν συγγραμμάτων τοῦ Μακαρίου διδασκάλου κυρίου Νικοδήμου Ἀγιορείτου τοῦ ἐκ τῆς νήσου Ναξίας ὅστις ἤσκει μὲν κατὰ τὰ ὄρια τῆς ἱερᾶς μονῆς τοῦ Παντοκράτορος τοῦ Ἁγίου Ὁρους ἐπλήρωσε δὲ τὸ κοινὸν χρέος κατὰ τούς: αὐθ': Ἰουλίῳ 18 ἡμέρα δ'. Βλ. Μητροπολίτου Σουηδίας Π. Μενεβίσογλου, Ὁ "κατάλογος" τῶν συγγραμμάτων Νικοδήμου Ἀγιορείτου τοῦ Ἱερομονάχου Κυρίλλου Καστανοφύλλη, Δελτίο Ἐταιρείας Μελέτης τῆς καθ' ἡμᾶς ἀνατολῆς, Α' (2004), 69-76.

Κατὰ καιροὺς ὑπῆρξαν ἀρκετοὶ κατάλογοι τῶν ἔργων τοῦ Νικοδήμου. Τὴν πληρέστερη ὅμως καταγραφή τους βάζει τῆς σχετικῆς βιβλιογραφίας καὶ τῆς προσωπικῆς του ἔρευνας συγκρότησε ὁ συνάδελφος Παναγιώτης Γ. Νικολόπουλος, ὁ ὁποῖος στὰ γνωστὰ ὑμνογραφικὰ καὶ ἀγιολογικὰ ἔργα τοῦ ὁσίου πρόσθεσε 70 ἀκόμη ἀνέκδοτα ἢ μὴ αὐτοτελῶς ἐκδεδομένα. Βλ. Νικολοπούλου, Ἐπιστάσια, σσ. 600-625, ὅπου καὶ ἡ σχετικὴ βιβλιογραφία.

νῆς τῆς Ἐκκλησίας μας καὶ τὸ αἷτιον, ἐπειδὴ εἰς τὰ μηρολόγια, καὶ ὠρολόγια δὲν εὐρίσκεται ἡ ἱερὰ μνήμη τῆς ἡμέρας του, τὸ ὅποῖον εἶναι ἀδύνατον, πρῶτον μὲν διατὶ εἶναι πολλὰ ὑστερινός· δεύτερον δέ, ὅτι τὰ βιβλία ταῦτα τυπώνονται εἰς τὴν Βενετίαν, ἤγουν ὑποκάτω εἰς τὰ ὄμματα τῶν ἄκρων τοῦ ἁγίου τούτου ἐχθρῶν...¹.

Φαίνεται ἐπίσης ὅτι ὁ τυπογράφος Πάνος Θεοδοσίου ἐξ Ἰωαννίνων, στοῦ ὁποίου τὸ τυπογραφεῖο στὴν Βενετία τυπώθηκε ὁ Συναξαριστής, παρενέβαλε καὶ τὸ ἐλάχιστο αὐτὸ κείμενο περὶ τοῦ ἁγίου Μάρκου καθὼς καὶ τὴν σύντομη ὑποσημείωση, ὅπου “διαφημίζεται” ἡ ἀκολουθία ποὺ συνέθεσε ὁ Νικόδημος καὶ ὁ κατὰ πλάτος βίος τοῦ Ἁγίου Μάρκου ποὺ συνέγραψε ὁ Πάριος καὶ τὸν ὠνόμασε “Ἀντίπαπας”².

Πιθανὸν τὴν ὑποσημείωση αὐτὴν δὲν τὴν ἔγραψε ὁ Νικόδημος, ἀλλὰ τὴν προσέθεσαν κατὰ τὴν ἐκτύπωση οἱ ἐπιμελητὲς τῆς ἐκδόσεως τοῦ Συναξαριστοῦ ἱερομόναχοι Στέφανος καὶ Νεόφυτος οἱ Σκουρταῖοι. Ἡ ὑπόθεσή μας αὐτὴ στηρίζεται στὴν πρόταξη τῆς λέξεως “κυρὸς” δύο φορὲς στὸ κείμενο τῆς ὑποσημείωσης πρὶν ἀπὸ τὸ ὄνομα τοῦ Ἀθανασίου τοῦ Παρίου: *διὰ προτροπῆς... κυροῦ Ἀθανασίου τοῦ Παρίου καὶ ...Ἀντίπαπαν τοῦ παρ’ αὐτοῦ τοῦ κυροῦ Ἀθανασίου συγγραφέντα...* Ἐπειδὴ ὁ Νικόδημος εἶχε περατώσει τὴν συγγραφὴν τοῦ Συναξαριστοῦ καὶ εἶχεν ἀποστείλει τὸ 1807³ τὰ χειρόγραφα τοῦ τελικοῦ πρὸς ἐκτύπωση κειμένου στὸν μητροπολίτην Δράμας Ἰωσήφ, κύριον χορηγὸν τῆς ἐκδόσεως, καὶ ὁ Ἀθανάσιος ὁ Πάριος ἦταν τότε ἐν ζωῇ (ἐκοιμήθη τὸ 1813), ἐνῶ ὁ Νικόδημος ἀπεβίωσε πρὶν ἀπὸ τὸν Πάριο, τὸ 1809, δὲν μπορούσε νὰ χρησιμοποιήσῃ τὴν προσφώνηση κυρὸς ποὺ προσιδίαζε σὲ θανόντες. Ἐξ ἄλλου δὲν ἦταν ἀσύνηθες τὸ φαινόμενο οἱ ἐπιμελητὲς τῶν ἐκδόσεων τῆς ἐποχῆς ἐκείνης νὰ παρεμβαίνουν στὰ ὑπὸ ἐκδοσὴ κείμενα μὲ διάφορες διορθώσεις, προσθηκὲς ἢ καὶ μεταβολὲς τῶν κειμένων ποὺ εἶχαν τὴν ἐπιμέλεια. Ἀναφέρομε τὴν γνωστὴ περιπέτεια τῆς ἐκδόσεως τοῦ Πηδαλίου τοῦ Νικοδήμου μὲ τὶς μεταβολὲς ποὺ ἐπέφερε στὸ κείμενο τοῦ ἔργου ὁ Θεοδώρητος⁴.

1. Ἀντίπαπας, σ. 6.

2. Συναξαριστής, τόμ. Β', σ. 94.

3. Βλ. Κων. Ἀγγ. Μανάφη, Ἰδιόγραφος ἐπιστολὴ Νικοδήμου τοῦ Ἁγιορείτου συνοδευτικὴ τῶν χειρογράφων τοῦ Συναξαριστοῦ. Ἀποδέκτης ὁ μητροπολίτης Δράμας Ἰωσήφ καὶ οὐχὶ ὁ πατριάρχης Γρηγόριος ὁ Ε', ΕΕΚΜ ΙΘ' (2004-2006), 322-336.

4. Βλ. Νικολοπούλου, Ἐπιστάσια, σ. 640, ἐπίμετρον, ὅπου καὶ τὰ κείμενα, καὶ τὴν ὑποσημείωση 1 τῆς σ. ιη' τῆς ἐκδόσεως τοῦ Συναξαριστοῦ, τῆς ὁποίας τὸ κείμενον δὲν ὑπάρχει εἰς τὰ χγφ τοῦ Νικοδήμου.

Ἵπῃρξεν ὅμως καὶ ἀρχαιότερη μνεῖα περὶ τῆς ἀκολουθίας ἦρθε στὸ φῶς τὸ 2006, ὅταν ἐδημοσιεύσαμε δύο ἄγνωστες ἐπιστολές ποῦ ἀντήλλαξαν μεταξύ τους ὁ Νικόδημος καὶ ὁ Ἀθανάσιος ὁ Πάριος τὸ 1787. Στὴν ἐπιστολή του ὁ Πάριος εὐχαριστεῖ τὸν Νικόδημον γιὰ τὴν σύνθεση μετὰ ἀπὸ παράκλησή του τῆς ἀκολουθίας στὸν ἅγιο Μάρκο τὸν Εὐγενικό, τὴν ὁποία ὑπερεπαινεῖ, καὶ ὁ Νικόδημος ἀπαντᾷ εὐχαριστώντας τὸν Πάριο γιὰ τοὺς ἐπαίνους του, δηλώνοντας ταυτόχρονα ὅτι ἀποδέχεται τίς διορθώσεις ποῦ ἐπέφερε στὸ κείμενό της καίτοι δὲν ἦταν ἀπολύτως σύμφωνος μ' αὐτές. Ἐκτοτε γνωρίζομε τὸν χρόνο συνθέσεως τῆς ἀκολουθίας (1787), τὴν πληροφορία ὅτι ὁ Πάριος διώρθωσε τὸ κείμενό της, τὸν χαρακτηρισμὸν τῆς ἀκολουθίας ὡς ἀξίας τοῦ Μονοφυοῦς ἤρωος (τοῦ ἁγίου Μάρκου) καὶ τὴν γνώμην ὅτι ὁ ἴδιος ὁ θεῖος πατὴρ ἐχάρη χαρᾶ οὐρανίῳ καὶ ἐπήνεσε καὶ ἀσμενέστατα ἀπεδέξατο τὸ ἐγκάρδιόν σου φιλοπόνως κατασκευασθὲν μουσούργημα¹.

Μετὰ ἀπὸ παρέλευση 46 ἐτῶν ἀπὸ τὴν συγγραφή τῆς ἀκολουθίας καὶ 15 ἀπὸ τὴν ἔκδοση τοῦ Συναξαριστοῦ τοῦ Νικοδήμου καὶ τὴν ἔκφραση τῆς εὐχῆς του ὅπως ἡ ἀκολουθία εἶθε νὰ ἐκδοθῆ καὶ εἰς τὸ φῶς τῆς τυπογραφίας διὰ τῆς συνεργίας τινὸς Φιλομάρκου², παρουσιάσθη τὸ 1833 ὁ φιλόμαρκός τις, ὁ ὁποῖος συνήργησε νὰ ἐκδοθῆ ἡ ἀκολουθία. Ἦταν ὁ πανοσιώτατος ἐν Ἱερομονάχοις καὶ Ἀρχιμανδρίτης Σαμουήλ, Πελοποννήσιος μὲν τὴν πατρίδα, Ἀγιοταφίτης δὲ τὴν μετάνοιαν. Ἔτσι ἀποκαλεῖται στὴν δ' σελίδα τοῦ προλόγου τῆς ἐκδόσεως τῆς ἀκολουθίας, τὸν ὁποῖον ὑπογράφει ὁ Ν. Λογάδης³, ποῦ εἶχε ἐπιθεωρήσει καὶ τὸ κείμενό της σύμφωνα μὲ ὅσα ἀναγράφονται στὸν τίτλον τῆς ἐκδόσεως:

1. Βλ. Κων. Ἀγγ. Μανάφη - Χρ. Ἀθ. Ἀραμπατζῆ, Περὶ τὴν ἀκολουθίαν τοῦ Ἁγίου Μάρκου τοῦ Εὐγενικοῦ. Δύο ἀνέκδοτοι ἐπιστολαὶ Ἀθανασίου τοῦ Παρίου καὶ Νικοδήμου τοῦ Ἀγιορείτου, ΕΕΒΣ ΝΒ' (2006) 529-544. Στὸ κείμενο τῶν δύο ἐπιστολῶν περιέχονται ἐπίσης καὶ πληροφορίες γιὰ τὸν χρόνο συγγραφῆς ἀπὸ τὸν Νικόδημο τοῦ Παρακλητικοῦ Κανόνος εἰς τοὺς ΙΒ' Ἀποστόλους καὶ τῶν κδ' οἰκων εἰς τοὺς κορυφαίους Πέτρον καὶ Παῦλον καθὼς καὶ μαρτυρία περὶ τῆς κοιμήσεως Νεοφύτου τοῦ Καυσοκαλυβίτου.

2. Συναξαριστής, τόμ. Β', σ. 94, ιθ' Ἰανουαρίου, ὑποσημ.

3. Περὶ τοῦ Νικολάου Λογάδη (1779-1835) ὁ ὁποῖος ὑπῆρξε συγγραφεὺς πολλῶν ἀξιολόγων ἔργων καὶ σπουδαῖος ἐπιγραμματοποιός, μαθητὴς τοῦ Ἀθανασίου τοῦ Παρίου στὴν Σχολὴ τῆς Χίου, διδάσκαλος τῆς Μεγάλης τοῦ Γένους Σχολῆς, τῆς ὁποίας διετέλεσε σχολάρχης ἀπὸ τὸ 1830 καὶ δικαιοφύλαξ τῆς Μεγάλης Ἐκκλησίας, βλ. Τάσου Ἀθ. Γριτσοπούλου, Πατριαρχικὴ Μεγάλη τοῦ Γένους Σχολή, τόμ. Β', ἐν Ἀθήναις 1971, σσ. 123-126, ὅπου καὶ κατάλογος τῶν ἔργων του καὶ βιβλιογραφία.

Ἀκολουθία, τοῦ ἐν Ἀγίοις Πατρὸς ἡμῶν ΜΑΡΚΟΥ Ἀρχιεπισκόπου Ἐφέσου τοῦ Εὐγενικοῦ. Ἦτις ποιηθεῖσα μὲν ὑπὸ Νικοδήμου τοῦ Ἀθωνίτου, ἐπιθεωρηθεῖσα δὲ ὑπὸ Ν. Λογάδου, νῦν πρῶτον Τύποις ἐκδίδεται παρὰ τοῦ Πανοσιωτάτου Ἀρχιμανδρίτου, κυρίου Σαμουήλ τοῦ Ἀγιοταφίτου. Ἀδεία τοῦ Παναγιωτάτου καὶ Σοφωτάτου Οἰκουμενικοῦ Πατριάρχου κυρίου κυρίου ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΟΥ τοῦ Βυζαντίου. Ἐν τῷ τῆς Κωνσταντινουπόλεως Πατριαρχικῷ Τυπογραφείῳ 1834¹.

Τοῦ κειμένου τῆς ἀκολουθίας προτάσσεται πρόλογος: *Τοῖς ὁμογενέσιν ἐν Χριστῷ ἀδελφοῖς μὲ χρονολογία ἡμερῶν Νοεμ. ε', πού φέρει τὴν ὑπογραφή: Ὁ ἐν Χριστῷ ἀδελφὸς ὑμῶν, Ν. ὁ Λογάδης (σσ. α'-ε')* καθὼς καὶ *Ἠρωελεγεῖον μὲ 6 στίχους Ν. Λογάδου (σ. ζ')* ὡς καὶ 4 στίχοι *Γρηγορίου Στουδίτου (σ. ζ')*. Στίς σσ. 1-20 ἐκδίδεται τὸ κείμενον τῆς ἀκολουθίας πὺ περιέχει: *Μικρὸν ἐσπερινὸν (σσ. 1-2), Μέγαν ἐσπερινὸν (σσ. 2-6), Ὁρθρον μὲ 2 κανόνες τοῦ ἁγίου (σσ. 6-20), συναξάριον μετὰ τὴν ἕκτην ὥδην (σσ. 14-16), Συνοδικὴν ἀποφάσιν περὶ τῆς ἀγιότητος Μάρκου τοῦ Ἐφέσου τοῦ Εὐγενικοῦ (σσ. 21-29) ἐν εἴδει ἐπιστολῆς γενομένη καὶ ἀποσταλεῖσα εἰς τὴν νῆσον Κεφαλληνίας, κατὰ τὸ ἡμερολόγιον ἔτος, καὶ Στίχους ἡρωϊκοὺς τοῦ κυροῦ Θεοδώρου τοῦ Ἱερομνήμονος (σσ. 29-30), εἰς τὸν σοφώτατον καὶ ἀγιώτατον Ἀρχιεπίσκοπον Ἐφέσου κύριον Μάρκον τὸν Εὐγενικὸν μὲ ὑπόμνημα τῶν διορθώσεων, τίς ὁποῖες ὁ Λογάδης ἐπέφερον στὸ κείμενό τους (σσ. 29-30) καθὼς καὶ σημειώσεις στὸ κείμενον τῆς ἀκολουθίας καὶ τῆς Συνοδικῆς ἀποφάσεως ἀπὸ τίς ὁποῖες ἡ ἐβδόμη παρέχει πληροφορίες χρήσιμες καὶ κρίσεις γιὰ τὸ ἔργον Θεοδώρου διακόνου καὶ Ἱερομνήμονος τοῦ Ἀγαλλιανοῦ (σσ. 31-33). Στὸ τέλος τοῦ βιβλίου (σ. 33) ὑπάρχει ὁ κολοφών: Ἐτυπώθη ἐπὶ τῶν ἡμερῶν τοῦ Μακαριωτάτου Πατριάρχου τῶν Ἱεροσολύμων καὶ πάσης Παλαιστίνης, κυρίου κυρίου Ἀθανασίου.*

Ὁ Ν. Λογάδης στὸ τέλος τοῦ προλόγου τῆς ἐκδόσεως αὐτῆς γράφει: Ταύτην τὴν ἀκολουθίαν ἐκδίδωσιν ἤδη εἰς τὸ κοινὸν τῶν Ὁρθόδοξων ὁμογενῶν ὁ Πανοσιώτατος ἐν ἱερομονάχοις καὶ ἀρχιμανδρίτης κὺρ Σαμουήλ, Πελοποννήσιος μὲν τὴν πατρίδα, Ἀγιοταφίτης δὲ τὴν μετὰ νοιαν... παρακαλέσας με νὰ ἐπιθεωρήσω καὶ γὰρ, καὶ νὰ κάμω τὴν προ-

1. Γιὰ τὴν ἔκδοσιν καὶ τίς ἀνατυπώσεις τῆς ἀκολουθίας βλ. Νικολοπούλου, Ἐπιστάσια, σσ. 430 καὶ 556-559. Βλ. ἐπίσης, Δημοσθένης Στρατηγόπουλος, Ἐντυπες ἀκολουθίες ἁγίων. Συλλογὴ Ντορῆς Παπαστράτου. Ἐπιστημονικὴ ἐποπτεία - Εἰσαγωγὴ Κρίτων Χρυσοχοῖδης, Ἀθήνα 2007, σσ. 221-223.

σήκουσαν τῶν χειρογραφικῶν σφαλμάτων διόρθωσιν καὶ εἴ τι ἄλλο δύναμαι νὰ ὑποσημειώσω ὠφέλιμον. Καὶ λοιπὸν τοιαύτη ἐκδίδεται (σσ. δ'-ε'). Δυστυχῶς ὅμως ὁ Λογάδης οὔτε τὸ χειρόγραφον ἐπὶ τοῦ ὁποίου προέβη στὴν διόρθωση τῶν χειρογραφικῶν σφαλμάτων καὶ ἐχρησιμοποίησε ἀναφέρει, οὔτε τὸ εἶδος τῶν διορθώσεων τίς ὁποῖες ἐπέφερε σημειώνει¹.

Ἡ πρώτη αὐτῆ ἐκδοσις τῆς ἀκολουθίας τοῦ ἁγίου Νικοδήμου ἐγνώρισε ἐπτὰ ἀνατυπώσεις μεταξὺ τῶν ἐτῶν 1834-1972.

Ἡ πρώτη ἀνατύπωσις (1873) ὡς πρὸς τὸ κείμενον τῆς ἀκολουθίας εἶναι πανομοιότυπη μὲ τὴν ἐκδοσὴ τοῦ 1834. Στὸ ἐξώφυλλο προστίθεται: Νῦν δὲ ἐκδίδεται δαπάνη τοῦ Σεβ. Μητροπολίτου Ἐφέσου Κυρίου Ἀγαθαγγέλου τοῦ Μάγνητος. Ἐν Σμύρνη, τύποις “Σμύρνης”, 1873 (σσ. 1-55)². Στὴν ἀνατύπωση αὐτὴν διεπιστώσαμε καὶ τίς ἐξῆς προσθήκες στὸ κείμενο τῆς ἀκολουθίας: στίς σσ. 31-34 μετὰ τὴν 5' ῥοδὴν καὶ πρὸ τοῦ συναξαρίου περιέχεται *Ἐγκώμιον τοῦ Σ. Μητροπολίτου Γέροντος Ἐφέσου Ἀγαθαγγέλου τοῦ Μάγνητος. Πρὸς τὸν ἐν ἀγίοις Μάρκον τὸν Ἐφέσου Πρόεδρον, τοῦπίκλην Εὐγενικόν. Εὐλόγησον Πάτερ!*

Ἐπίσης στίς σσ. 45-46, μετὰ τὸ πέρας τῆς ἀκολουθίας καὶ πρὸ τοῦ κειμένου τῆς Συνοδικῆς ἀποφάσεως ἐτυπώθησαν *Μεγαλυνάρια εἰς τὸν ἅγιον Μάρκον, Μητροπολίτην Ἐφέσου τὸν Εὐγενικόν. Ἐποιήθησαν τῇ ιδ' Αὐγούστου τοῦ ἁωογ' σωτηρίου ἔτους ὑπὸ Ἡλιοῦ Ταυταλίδου. Τὰ Μεγαλυνάρια αὐτὰ 4 τὸν ἀριθμὸν συνοδεύονται καὶ ὑπὸ Θεοτοκίου. Παραθέτομε τὰ κείμενα:*

Α'

Τὸν τῆς Ἐκκλησίας προασπιστὴν, καὶ τῆς τῶν Πατέρων εὐσεβείας ἀκριβαστὴν, τὸν τῶν Ἐφεσίων ὑπέρλαμπρον προστάτην, τὸν μέγαν Ἱεράρχην Μάρκον τιμήσωμεν.

Β'

Παραστὰς ἐν μέσῳ συναγωγῆς, πονηρευομένων ἐν τοῖς δόγμασι τοῖς Χριστοῦ, τὴν φωνὴν ὁ Μάρκος ὑψώσας ἐνισχύει, τὴν ὕβριν εἰς ἀπάντων ἄρδην ἀπόσαστο.

1. Γιὰ τίς διορθώσεις ἀπὸ τὸν Λογάδη καὶ τὴν ἐκδοσὴ βλ. κατωτέρω, σσ.

2. Βλ. Παπαδοπούλου - Κεραμέως, Μάρκος ὁ Εὐγενικός, σ. 68 καὶ Ἐπιστολὰ, σ. 430 (ἀναπαράγεται ὁ τίτλος τοῦ βιβλίου).

Γ'

Ἦ φωνῆς ἐκείνης μακαριστῆς, ὅτι ἐν Συνόδῳ ἀθετούντων διαναστάς, ὁ Μάρκος τὸ Πνεῦμα πανσόφως διετράνου, ἐκ τοῦ Πατρὸς καὶ μόνου ἐκπορευόμενον.

Δ'

Χαίροις Ἐκκλησία νύμφη Χριστοῦ, πάλιν σου ἡ δόξα καὶ ὁ στέφανος εὐπρεπῆς, νενίκηκε Μάρκος, πεφίμωται τὸ θρόσος, ἐλλήλεγεται ἡ πλάνη, ἡ πίστις σέσωσται.

Θεοτοκίον.

Τίς μὴ μακαρίσει σε τὴν ἀγνήν, νύμφην καὶ παρθένον, τὴν τεκοῦσαν τὸν ἐκ Πατρὸς, ἀχρόνως τεχθέντα, τὸν διὰ τοὺς ἀνθρώπους, ἐνώσει ἀσυγχύτῳ ἐνανθρωπήσαντα.

Ἡ δευτέρα ἀνατύπωση ἔγινε τὸ 1887 καὶ περιέχεται στὸ βιβλίον τοῦ ἱερομονάχου Καλλίστου ὑπὸ τὸν τίτλον: *Βιογραφία καὶ τὰ ἐν τῇ Φλωρεντινῇ Ψευδοσυνόδῳ κατὰ Λατίνων ὑπερφυῆ κατορθώματα τοῦ ἐν Ἁγίοις Πατρὸς ἡμῶν Μάρκου Ἀρχιεπισκόπου Ἐφέσου τοῦ Εὐγενικοῦ. Προστεθείσης ἐν τῷ τέλει τῆς ἱερᾶς αὐτοῦ ἀκολουθίας συνταχθέντα ὑπὸ τοῦ ἐλαχίστου ἐν μοναχοῖς Καλλίστου Ζωγράφου Ἀγιορείτου τοῦ Ἐφεσίου ἐκ τῆς Σκήτης τῆς Ἁγίας Ἄννης. Ἐκδίδονται δαπάνη Σάββα Ἱερομονάχου Καρπαθίου. Ἐν Ἀθήναις. Ἐκ τοῦ τυπογραφείου «Τῆς Θέμιδος» 1887¹.*

Ἦς πρὸς τὴν ἀκολουθίαν σημειώνομε καὶ τὰ ἐξῆς: Τὸ κείμενό της τυπώνεται στὴν ἀρχὴ τοῦ βιβλίου (σσ. 5-25) καὶ ὄχι εἰς τὸ τέλος, ὅπως στὸ τίτλον του ἀναγράφεται· στὸ βιβλίον δὲν προτάσσεται πρόλογος τοῦ συγγραφέως. Ἡ ἀκολουθία ἐπιγράφεται: *Μηνὸς Ἰανουαρίου ΙΘ'. Μνήμην ἐπιτελοῦμεν τοῦ ἐν ἁγίοις πατρὸς ἡμῶν Μάρκου Ἀρχιεπισκόπου Ἐφέσου τοῦ Εὐγενικοῦ* χωρὶς νὰ ἀναφέρεται τὸ ὄνομα τοῦ συγγραφέως της Νικοδήμου, ἢ ἄλλο στοιχεῖο σχετικὸ πρὸς αὐτήν. Ἀπὸ τὴν παραβολὴ τοῦ κειμένου της ἀποδεικνύεται ὅτι πρόκειται γιὰ ἀνατύπωση τῆς ἐκδόσεως τοῦ 1834 τῆς ἀκολουθίας τοῦ Νικοδήμου, ὅπως τὴν εἶχε ἐπιμεληθῆ ὁ Ν. Λογάδης, χωρὶς ὅμως τὸν πρόλογον ἐκείνης, τὸ Ἡρωελεγεῖον τοῦ Ν. Λογάδη, τοὺς στίχους Γρηγορίου Στουδίτου, τοὺς στίχους Ἡρωϊκοὺς εἰς τὸν Μάρκον Ἐφέσου τοῦ Θεοδώρου τοῦ Ἱερομνή-

1. Βλ. Ἐπιστασία, σσ. 431, 557-558 καὶ Ἐντυπες Ἀκολουθίες, σ. 222, ὅπου ἀναγράφονται καὶ ἄλλα ἀντίτυπα πέρα τῶν ὄσων στὴν Ἐπιστασία περιέχονται.

μονος καὶ τὴν Συνοδικὴν ἀπόφαση περὶ τῆς ἀγιότητος τοῦ Μάρκου τοῦ Εὐγενικοῦ. Δὲν παραθέτει μετὰ τὴν 5' ὥδῃν τὸ Συναξάριο, ἐνῶ ἐκδίδει τὸ κείμενον τῶν Ἀναγνωσμάτων. Ἐπίσης στὴν σ. 7 τοῦ κειμένου ὑπάρχει ἡ ὑποσημείωση: *Πρῶτον βάλε εἰς τύπον τὰ τοῦ β' ἤχου προσόμοια, Ποίοις εὐφημιῶν στέμμασι, καὶ ἔπειτα τὰ τοῦ τετάρτου ἤχου, ὡς γενναῖον ἐν μάρτυσι. Στὸ τέλος τοῦ κειμένου τῆς ἀκολουθίας προσέθεσε δύο νέα Μεγαλυνάρια τοῦ Ἀγίου:*

A'

Χαίροις ἐκκλησίας στύλος στερρός, χαίροις οἰκουμένης ὁ ἀνέσπερος ἥλιος, χαίροις τῆς Ἐφέσου ποιμὴν καὶ μέγα κλέος, Μάρκε Θεοφόρε, Θεολογίας πηγῆ.

B'

Τὸν ἐξ εὐλαβείας βίον τὸν σόν, Μάρκε Θεοφόρε, συγγραψάμενον σαῖς λιταῖς, ἀπέργασαι οἶκον τῆς Τριάδος, ἐμὲ λιτάζω ὁ δοῦλός σου, ἐνδοξε.

Στὸ τέλος τοῦ κειμένου τοῦ βιβλίου (σ. 134) ἐπαναλαμβάνεται τὸ β' ἀπὸ τὰ Μεγαλυνάρια, τοῦ ὁποίου τὸ περιεχόμενον εἶναι σύμφωνον πρὸς τὴν πραγματικότητα, ἐπειδὴ τὸν βίον τοῦ ἀγίου Μάρκου συνέθεσεν ὁ Κάλλιστος. Δὲν ἔχει θέση ὅμως τὸ μεγαλυνάριον αὐτὸ στὸ τέλος τῆς ἀκολουθίας, τῆς ὁποίας ἡ σύνθεση ἀνῆκε στὸν Νικόδημον.

Τὸ 1896 ὁ αὐτὸς Κάλλιστος μὲ δικές του δαπάνες αὐτὴν τὴν φορὰ προέβη σὲ δεύτερη ἔκδοση τοῦ ὡς ἄνω βιβλίου, ὅπως στὸν πρόλογό του ἀναφέρεται (σ. ε'). Τὸ βιβλίον ἐπιγράφεται:

Δοκίμιον Ἱστορικὸν περὶ τοῦ Σχίσματος τῆς Δυτικῆς Ἐκκλησίας ἀπὸ τῆς Ὁρθοδόξου Ἀνατολικῆς τῶν πρὸς ἔνωσιν ἀποπειρῶν ἐπὶ Μιχαὴλ τοῦ Παλαιολόγου καὶ Γρηγορίου I' Πάπα Ῥώμης τοῦ βίου τοῦ ἐν ἀγίοις πατρὸς ἡμῶν Μάρκου Ἀρχιεπισκόπου Ἐφέσου τοῦ Εὐγενικοῦ καὶ τῶν ἐν τῇ ἐν Φλωρεντία Συνόδῳ γενομένων. Συγγραφὴν καὶ ἐκδοθὲν ὑπὸ τοῦ ἐν μοναχοῖς Καλλίστου Βλαστοῦ Ἀγιορείτου τοῦ Ἐφεσίου. “Ὡ Τιμόθεε, τὴν παρακαταθήκην φύλαξον, ἐκτρεπόμενος τὰς βεβήλους κενοφωνίας καὶ ἀντιθέσεις τῆς ψευδωνύμου γνώσεως, ἣν τινες ἐπαγγελλόμενοι περὶ τὴν πίστιν ἠστόχησαν” (Α' Τιμοθ. 5' 20). Ἐν Ἀθήναις, τύποις Παρασκευᾶ Λεωνῆ 1896¹.

1. Βλ. Ἐπιστασία, σ. 431, 558 καὶ Ἐντυπες Ἀκολουθίες, σ. 222, ὅπου καὶ ἄλλα ἀντίτυπα πέρα τῶν ὄσων στὴν ἐπιστασία ἀναφέρονται.

Ἐνῶ ὅμως οὐδὲν ἀναφέρεται στὸν τίτλο καὶ τὸν πρόλογο τοῦ βιβλίου περὶ τῆς ἀκολουθίας τοῦ ἁγίου Μάρκου, στὶς σσ. 1-19 παρατίθεται τὸ κείμενον αὐτῆς. Πρόκειται περὶ τῆς τρίτης ἀνατυπώσεως τοῦ κειμένου τῆς ἀκολουθίας ἀπὸ τὴν α΄ ἔκδοση τοῦ βιβλίου τοῦ 1834. Στὴν σ. θ΄ πρὸ τοῦ κειμένου τῆς ἀκολουθίας ὑπάρχει εἰκόνα τοῦ ἁγίου Μάρκου γιὰ τὴν ὁποία μᾶς πληροφοροεῖ στὸν πρόλογο: *Τέλος δὲ προσεθήκαμεν καὶ εἰκόνα τοῦ Ἱεροῦ Μάρκου γενομένην ἐξ ἐλαιογραφίας γραφείσης παρ' ἡμῶν* (σ. ζ'). Ἡ εἰκὼν ἐπιγράφεται: *Ὁ Ἅγιος Μάρκος Ἐφέσου ὁ Εὐγενικός. Εἰς τὸ κάτω δεξιὸν μέρος: Ἔργον Καλλίστου Μ. Ἐφεσίου, ἐν Ἀγίῳ Ὄρει 1894. Σκῆπη Ἀγ. Ἄννης* (σ. θ'). Ἡ εἰκόνα διαφέρει ἐκείνης πού εἶχε ἐκτυπωθῆ στὸν Ἀντίπαπα (σ. α΄) ὅπου δὲν ἀναφέρεται ὁ ζωγράφος της.

Ὡς πρὸς τὴν ἔκδοση τῆς ἀκολουθίας παρατηρητέα καὶ τὰ ἀκόλουθα: Ἡ ἔκδοση εἶναι ἐλλιπής, γιὰ τὸ κείμενό της ἀρχίζει μὲ τὰ τροπάρια τοῦ Μεγάλου Ἐσπερινοῦ καὶ παραλείπονται τὰ τοῦ Μικροῦ Ἐσπερινοῦ. Τὸ ἀπολυτίκιό τοῦ Μικροῦ Ἐσπερινοῦ ἐκδίδεται εἰς τὸ τέλος τῶν τροπαρίων τοῦ Μεγάλου. Ἐκδίδει ἓνα μόνον κανόνα (τὸν δεῦτερον), τοῦ ὁποίου δὲν ἀναφέρει τὴν ἀκροστιχίδα *τὸν Εὐγενικὸν Μάρκον ἄσματοςι στέφω* καὶ δὲν παραθέτει τὸ συναξάριο. Ἐπίσης περιέχονται καὶ τὰ δύο Μεγαλυνάκια τοῦ ἁγίου Μάρκου τὰ συνταχθέντα ἀπὸ τὸν Κάλλιστον μοναχόν, ἐνῶ τὰ ἀναγνώσματα παρατίθενται μετὰ τὴν ἀπόλυσιν (σσ. 17-20). Χαρακτηριστικὸν εἶναι ὅτι στὴν ἀρχὴ τοῦ κειμένου ἀναγράφεται μόνον: *Τῇ ιθ' Ἰανουαρίου. Μνήμην ἐπιτελοῦμεν τοῦ ἐν ἁγίοις Πατρὸς ἡμῶν Μάρκου Ἀρχιεπισκόπου Ἐφέσου τοῦ Εὐγενικοῦ, χωρὶς καὶ πάλι νὰ ἀναφέρεται ὁ συντάκτης τῆς ἀκολουθίας Νικοδήμος* (σ. 1).

Ἀπὸ τὸν τίτλο τῆς πρώτης ἐκδόσεως τοῦ βιβλίου τοῦ μοναχοῦ Καλλίστου εὐκόλως μπορεῖ κανεὶς νὰ συμπεράνει ἐσφαλμένως ὅτι τὸ σύνολον τοῦ περιεχομένου του ἔχει συγγραφῆ ἀπὸ τὸν ἴδιο, ἄρα καὶ ἡ ἀκολουθία τοῦ ἁγίου Μάρκου. Ἡ ἀπάλειψη τῆς ἀναφορᾶς στὴν ἀκολουθία αὐτὴν ἀπὸ τὸν τίτλο τῆς β΄ αὐτῆς ἐκδόσεως τοῦ βιβλίου τοῦ Καλλίστου τὸ 1896 δημιουργεῖ ἐρωτήματα, τὰ ὁποῖα πληθύνονται καὶ ἀπὸ τὴν ἐλλιπή, ὡς ἐλέχθη, ἀνατύπωσή της.

Εἶναι φανερόν ὅτι ὁ μοναχὸς Κάλλιστος ἤδη κατὰ τὴν πρώτη ἔκδοση τοῦ βιβλίου του θέλησε νὰ οἰκαιοποιηθῆ τὴν πατρότητα τοῦ κειμένου τῆς ἀκολουθίας κατὰ τρόπον κομψόν, μὲ διαφορετικὰ τεχνάσματα, ὅπως ἐκεῖνα τοῦ τίτλου τῆς πρώτης ἐκδόσεως τοῦ βιβλίου του, ὥστε νὰ μὴ κατηγορηθῆ εὐθέως δι' αὐτό. Ὑπενθυμίζομεν ὅτι ἐκεῖ ἔγραψε:

Βιογραφία... Μάρκου Ἀρχιεπισκόπου Ἐφέσου τοῦ Εὐγενικοῦ. Προσθεθείσης ἐν τῷ τέλει τῆς ἱερᾶς αὐτοῦ ἀκολουθίας συνταχθέντα ὑπὸ ...Καλλίστου... (βλ. ἄνωτ., σ. 7), ὅπου ἡ μετοχὴ συνταχθέντα ἀναφέρεται καὶ στὰ δύο, βίον καὶ ἀκολουθίαν.

Φαίνεται δὲ ὅτι μέχρι τινὸς ἐπέτυχε τοῦ σκοποῦ του, ἀφοῦ ὁ πολὺς Ἀθανάσιος Παπαδόπουλος-Κεραμεὺς ὄχι μόνον ἠπατήθη καὶ ἐθεώρησε ὡς συγγραφέα τῆς ἀκολουθίας τοῦ Ἁγίου Μάρκου τοῦ Εὐγενικοῦ τὸν μοναχὸν Κάλλιστον, ἀλλὰ ἀποκαλεῖ αὐτὸν ποιητὴν, ὁ ὁποῖος ὡς οἱ παλαιοὶ ὑμνογράφοι συνέθεσεν ἀρίστην ἁσματικὴν ἀκολουθίαν. Ἐδημοσίευσε μάλιστα καὶ ἄκρως ἐπαινετικὴ κρίση περὶ αὐτῆς¹. Τὴν ἴδιαν ἀποψιν περὶ Καλλίστου διετήρησε ὁ Κεραμεὺς καὶ στὴν μελέτην του: Μᾶρκος ὁ Εὐγενικός, ὡς πατὴρ ἅγιος τῆς Ὁρθοδόξου Καθολικῆς Ἐκκλησίας².

Εἶναι ὅμως ἀπορίας ἄξιον γιὰ τὸ Ἀθ. Παπαδόπουλος-Κεραμεὺς συγκαταριθμεῖ μεταξὺ τῶν ἀκολουθιῶν, οἱ ὁποῖες συνετέθησαν πρὸς τιμὴν τοῦ ἁγίου Μάρκου³ καὶ τὴν ἀκολουθίαν τοῦ μοναχοῦ Καλλίστου γράφων: *Ἐσχάτη δὲ κατὰ χρονολογικὴν σειρὰν ἁσματικὴ πρὸς τὸν ἅγιον Μᾶρκον ἀκολουθία εἶναι ἡ τοῦ μοναχοῦ Καλλίστου Βλαστοῦ, δις ἄχρι τοῦδε ἐκτυπωθεῖσα· περὶ ἧς ἡμεῖς πραγματεύθημεν ἐκτενῶς ἐν τῇ Byzantinische Zeitschrift, τόμ. 9, σσ. 556-559. Γράφει δὲ αὐτά, ἐνῶ προηγουμένως στὴν σ. 68 τῆς μελέτης του παραθέτει πλήρη τὸν τίτλο τῆς ἐκδόσεως τῆς ἀκολουθίας τοῦ Νικοδήμου τοῦ 1834 καὶ ἐκτενῆ περιγραφὴ τοῦ περιεχομένου τοῦ βιβλίου, σημειώνοντας ὅτι ἡ ἀκολουθία αὐτή: εἶναι σήμερον ὡς ἐκ τούτου ἡ μόνη ἐν χρήσει· γνωρίζει δ' ἐπίσης τὴν ἀνατύπωση τῆς ἀκολουθίας αὐτῆς τὸ 1873 ἀπὸ τὸν μητροπολίτου Ἐφέσου Ἀγαθαγγέλου τοῦ Μάγνητος⁴. Ἴσως δὲν ἀνέγνωσε μὲ τὴν δέουσα προσοχὴ τὸ κείμενο τοῦ Νικοδήμου· διαφορετικὰ θὰ ἦταν ἀδύνατο νὰ διαφύγει τῆς προσοχῆς του ἡ πλήρης ὁμοιότης τοῦ κειμένου τοῦ φερομένου ὡς τοῦ μοναχοῦ Καλλίστου Βλαστοῦ πρὸς τὸ κείμενο τοῦ Νικοδήμου.*

Ἡ ἀποκάλυψη ὅμως τῆς προσπαθείας τοῦ μοναχοῦ Καλλίστου νὰ ἰδιοποιηθῇ τὴν ἁσματικὴν ἀκολουθίαν τοῦ Νικοδήμου δὲν ἄργησε. Ἐ-

1. Παπαδοπούλου-Κεραμέως, Βιβλιοκρισία, σσ. 555-559.

2. BZ 11 (1902), σσ. 68-69.

3. Παπαδοπούλου-Κεραμέως, Μάρκος ὁ Εὐγενικός, σσ. 68-69.

4. Παπαδοπούλου-Κεραμέως, Μάρκος ὁ Εὐγενικός, σ. 69.

γινε μάλιστα με τὸν ἴδιο τρόπο, με τὸν ὅποιο εἶχε ἐπεχειρηθῆ ἡ οἰκειοποίηση. Τὸ 1925 ἀνετυπώθη ἡ πρώτη ἔκδοση τοῦ βιβλίου τοῦ μοναχοῦ Καλλίστου τοῦ 1887 ἐν *Καρυῆς τοῦ Ἁγίου Ὁρους*, ὡς καὶ ἡ ἀκολουθία τοῦ ἁγίου Μάρκου (δ' ἀνατύπωση). Ἴδου ὁ πλήρης τίτλος τοῦ βιβλίου¹:

Τοῦ ἐν ἁγίοις πατρὸς ἡμῶν Μάρκου Ἐφέσου Ἀρχιεπισκόπου τοῦ κατὰ κόσμον Εὐγενικοῦ. Βιογραφία καὶ τὰ ἐν τῇ Φλωρεντινῇ Ψευδοσυνόδῳ κατὰ τῶν Λατίνων ὑπερφυῆ κατορθώματα. Συλλεγεῖσα ὑπὸ Καλλίστου Ἀγιορείτου Ζωγράφου τοῦ ἐκ τῆς Ἱερᾶς Σκῆτης τῆς Ἁγίας Ἀννης· προετάχθη ἡ εἰς τὸν Ἅγιον Μάρκον Ἱερὰ Ἀκολουθία, συνταχθεῖσα μὲν ὑπὸ Νικοδήμου Ἀγιορείτου, τύποις δ' ἐκδοθεῖσα τῷ 1834 ἐπιστασίᾳ Νικολάου Λογάδου δικαιοφύλακος τῆς τοῦ Χριστοῦ Μεγάλης Ἐκκλησίας· ἐκδοθεῖσα τῷ 1887 δαπάνῃ τοῦ μακαρίτου Σάββα Ἱερομονάχου ἀνατυπῶνται νῦν ὑπὸ τῆς Συνοδίας αὐτοῦ.

Ἀκολουθεῖ κείμενο ἀπὸ τῆς Πράξεως τῶν Ἀποστόλων, κεφ. κ', 28:

Ἐν Καρυαῖς Ἁγίου Ὁρους. Βιβλιοπωλεῖον Συνοδίας Σάββα Ἱερομονάχου 1925.

Ἐκ τῆς παραβολῆς τῶν τίτλων τῶν ἐξωφύλλων τῆς πρώτης ἐκδόσεως τοῦ βιβλίου τοῦ Καλλίστου καὶ τῆς ἀνατυπώσεως αὐτῆς ἀποκαθίσταται ἡ ἀλήθεια, ἄνευ οὐδεμιᾶς ἀναφορᾶς στὸ κείμενο.

Τίτλος α' ἐκδόσεως 1887

...Προστεθείσης ἐν τῷ τέλει τῆς αὐτοῦ ἀκολουθίας. Συνταχθέντα (προφανῶς ἐννοεῖ τὰ τοῦ βίου καὶ τὴν ἀκολουθίαν) ὑπὸ τοῦ ἐλαχίστου ἐν μοναχοῖς Καλλίστου ζωγράφου Ἀγιορείτου τοῦ Ἐφεσίου ἐκ τῆς Σκῆτης τῆς Ἁγίας Ἀννης.

Τίτλος Ἀνατυπώσεως 1925

...Προετάχθη ἡ εἰς τὸν Ἅγιον Μάρκον Ἱερὰ Ἀκολουθία, συνταχθεῖσα μὲν ὑπὸ Νικοδήμου Ἀγιορείτου, τύποις δ' ἐκδοθεῖσα τῷ 1834 ἐπιστασίᾳ Νικολάου Λογάδου δικαιοφύλακος τῆς τοῦ Χριστοῦ Μεγάλης Ἐκκλησίας.

Εἰς τὴν ὡς ἄνω ἀνατύπωση ἐπαναλαμβάνεται τὸ κείμενο τῆς ἀκολουθίας ἀκριβῶς ὅπως στὴν α' ἔκδοση τοῦ βιβλίου τοῦ Καλλίστου τοῦ 1887.

Πέντε ἔτη ἀργότερα ἀπὸ τὴν ἀνατύπωση τοῦ 1925 τὸ 1930 ὁ Εὐλόγιος Κουρίλλας στὴν περιγραφή τοῦ κώδικος 17 τῆς Σκῆτης τῶν Καυσοκα-

1. Ὡς ἔτος τῆς ἀνατυπώσεως αὐτῆς ἀναγράφεται τὸ 1930 ἐν: Ἐντυπες Ἀκολουθίες, σ. 223. Ἡ ἀνατύπωση αὐτὴ δὲν ἀναφέρεται στὸν κατάλογο τῆς Ἐπιστασίας.

λυβίων¹, στὸν ὁποῖο περιέχεται καὶ ἡ ἀκολουθία Μάρκου Ἐφέσου τοῦ Εὐγενικοῦ, καταγγέλλει τὸν Κάλλιστον Βλαστὸν ὡς ἰδιοποιηθέντα τὸ ἔργον τοῦ Νικοδήμου. Γράφει ὁ Κουρίλλας: *Ἀκολουθία Μάρκου Ἐφέσου τοῦ Εὐγενικοῦ. Ἐποιήθη μὲν ὑπὸ τοῦ Νικοδήμου τοῦ Ἀγιορείτου, ἐπιθεωρηθεῖσα δὲ ὑπὸ Ν. Λογάδου ἐξεδόθη ἐν τῷ πατριαρχικῷ τυπογραφείῳ, ἐν Κων/πόλει, τῷ 1834. «Νῦν δὲ λήφεται (sic) ὑπὸ τινος μοναχοῦ καὶ ἰδιοχειρογράφεται εἰς τὰ μωπδ' Ἰανουαρίου 29». Οὗτος ὁ ἰδιοποιηθεὶς τὸ ἔργον εἶναι ὁ ἐκ τῆς Ἀγιανν. σκήτης Κάλλιστος Βλαστός, Βιογραφία Μάρκου Ἐφέσου τοῦ Εὐγενικοῦ προστεθείσης ἐν τῷ τέλει τῆς ἀκολουθίας συνταχθέντα ὑπὸ Καλλίστου ζωγράφου Ἀγιορείτου κλπ. Ἀθήναι 1887, ὅστις ἰδιοποιήθη τὸ ἔργον τοῦ Νικοδήμου καὶ εἰς β' ἔκδοσιν τῷ 1896 ἐπανέλαβε τὸ ψεῦδος, παρασύρει εἰς διθυράμβους καὶ τὸν πολὺν Κεραμέα, γράφαντα πρὸς εὐφημίαν τοῦ νέου μελωδοῦ (!) εἰς τὸ Μπυζάντ Τζ᾿άϊτσιφτ καὶ κατὰ τοῦ Pitra.*

Μὲ τίτλο *Εἷς ἔναντι... μυρίων. Ὁ Ἅγιος Μάρκος ὁ Εὐγενικός καὶ οἱ ἀγῶνες του. Ἀθήναι (χωρὶς χρονολογία) ὁ Ἀ. Παναγόπουλος ἐξέδωσε βιβλίον², στὸ ὁποῖο ἀνατύπωσε (σσ. 135-160) μετὰ τὸν ἐπίλογο καὶ τὴν Ἀκολουθία τοῦ Ἁγίου Μάρκου τοῦ Εὐγενικοῦ³ (ἕκτη ἀνατύπωση). Στὴν σ. 3 τοῦ βιβλίου ὑπάρχει ἡ εἰκόνα τοῦ ἁγίου Μάρκου τοῦ Εὐγενικοῦ ὅμοια πρὸς ἐκείνη πού εἶχε τυπωθῆ στὸν Ἀντίπαπα καὶ ὄχι πρὸς τὴν φιλοτεχνηθεῖσα ἀπὸ τὸν μοναχὸ Κάλλιστο καὶ τυπωθεῖσα στὴν δευτέρα ἔκδοσιν τοῦ 1896 τοῦ βιβλίου του⁴. Στὴν σ. 4 πρὶν ἀπὸ τὸν πρόλογο ὑπάρχει ἕνα νέο Μεγαλυνάριον: *Στόμα σου ἀνοίξας τὸ ἱερόν, ἐν τῇ Φλωρεντία, διετράνωσας εὐθαρσῶς, τῆς ἐν τῇ Ἐῶα, Ἁγίας Ἐκκλησίας, τὴν χάριν καὶ τὸν πλοῦτον**

1. Κατάλογος τῶν κωδίκων τῆς Ἱερᾶς Σκήτης Κουσοκαλυβίων καὶ τῶν Καλυβῶν αὐτῆς, Συνταχθεὶς ὑπὸ Εὐλογίου Κουρίλλα Λαυριώτου καὶ ἐκδιδομένης μετὰ προλεγόμενων καὶ πινάκων ὑπὸ Μητροπολίτου πρ. Λεοντοπόλεως Σωφρονίου Εὐστρατιάδου, Paris 1930, σ. 123. Ἀναλυτικώτερα περιγραφὴν βλ. Παταπίου μοναχοῦ Κουσοκαλυβίτου, Κατάλογος τῶν Χειρογράφων Κωδίκων τοῦ Κυριακοῦ τῆς Σκήτης Ἁγίας Τριάδος Κουσοκαλυβίων, Θεσσαλονίκη 2005, ἀριθμὸς 114, σ. 161.

2. Στὴν Ἐπιστολὴ ὁ Π. Νικολόπουλος διερωτᾶται μήπως ἐξεδόθη τὸ 1972.

3. Στὴν σ. 2 τοῦ βιβλίου ὑπάρχει ἀνάλυση τοῦ τίτλου: *Εἷς ἔναντι ... μυρίων. Ἦτοι τὰ ὑπερφυῆ κατορθώματα τοῦ ἐν Ἁγίοις πατρὸς ἡμῶν Μάρκου ἀρχιεπισκόπου Ἐφέσου τοῦ Εὐγενικοῦ, τὰ ἐν Φερράρα καὶ Φλωρεντία ψευδοσυνῶδω, ἔνθα παγηρευθεῖσα (sic) καὶ προδοθεῖσα ἡ Ὀρθοδοξία, χάριτι Κυρίου ἐσώθη δι' αὐτοῦ. Στὸ τέλος τῆς σελ.: Συνταχθέντα ὑπὸ τοῦ ἐν Μοναχοῖς Καλλίστου Ζωγράφου Ἀγιορείτου Ἐφεσίου. Ἐκδίδονται τὸ τρίτον ἐπιμελεῖα Δ. Παναγοπούλου. Προφανῶς ὁ Παναγόπουλος δὲν ἐγνώριζε τὴν ἀνατύπωση αὐτοῦ τοῦ βιβλίου καὶ τὸ 1925, ὅποτε θὰ ἔγραψε, ἐκδίδονταν τὸ τέταρτον. Ἄρα ἡ ἀνατύπωση αὐτὴ εἶναι ἡ τέταρτη.*

4. Βλ. ἀνωτ., σσ. 8-9.

καὶ τὴν ἀκριβείαν. Δὲν ἀναφέρεται ὁ συντάκτης του. Μετὰ τὸν ἐπίλογον (σ. 133-134) ἐπαναλαμβάνεται τὸ γνωστὸν ἀπὸ τὴν ἔκδοσιν τῆς ἀκολουθίας ἀπὸ τὸν Κάλλιστο δεῦτερο μεγαλυνάριον εἰς ἄγιον Μάρκον¹.

Ἀκολουθεῖ ἡ ἀνατύπωση τῆς ἀκολουθίας: *Μηνὸς Ἰανουαρίου ἰθ' μνήμην ἐπιτελοῦμεν τοῦ ἐν Ἁγίοις Πατρὸς ἡμῶν Μάρκου Ἀρχιεπισκόπου Ἐφέσου τοῦ Εὐγενικοῦ*. Προφανῶς τὴν ἀκολουθίαν ἀντέγραψε ἀπὸ τὴν πρώτη ἔκδοσιν τοῦ ἔργου τοῦ Καλλίστου Βλαστοῦ, ἀφοῦ περιέχει δύο κανόνες, ἐνῶ στὴν δευτέρα τοῦ 1896 ὑπάρχει μόνος ἓνας. Ἐπίσης στὸ τέλος τῆς ἀκολουθίας (σ. 160) ἐπαναλαμβάνει καὶ τὰ δύο Μεγαλυνάρια τοῦ Ἁγίου ἀπὸ τὴν πρώτη ἔκδοσιν².

Τὸ 2005 ἀνετυπώθη γιὰ ἑβδομὴ φορὰ ἡ ἀκολουθία τοῦ ἁγίου Μάρκου ἀπὸ τὸν π. Γεώργιο Α. Ρήγα ὑπὸ τὸν τίτλο: *Τῆ ἰθ' Ἰανουαρίου Ἐφέσου τοῦ Εὐγενικοῦ*. Ἡ ἀκολουθία περιέχεται στὸν τρίτο τόμο τῆς σειρᾶς: *Ἀκολουθία Ἁγίων, συλλεγεῖσαι καὶ ἐπιμελῶς διορθωθεῖσαι παρὰ Γεωργίου Α. Ρήγα, Οἰκονόμου καὶ Ἀρχιερατικοῦ Ἐπιτρόπου Σκιαθοῦ, Ἀθῆναι 2005*, σ. 1325-1357 (ἔκδόσεις Ergo).

Ἡ σειρά αὐτὴ ἔχει τὴν ἰδιαιτερότητα ὅτι τὰ κείμενα δὲν ἔχουν στοιχειοθετηθῆ με τυπογραφικὰ στοιχεῖα, ἀλλὰ ἔχουν ἀναπαραχθῆ ἀπὸ τὰ ἀριστα καλλιγραφικῶς χειρόγραφα τοῦ συγγραφέως.

Ὁ πατὴρ Ρήγας μᾶς πληροφορεῖ ὅτι εἶχε ὑπ' ὄψιν του τὸ κείμενο τῆς ἀκολουθίας, ὅπως αὐτὸ περιέχεται στὴν πρώτη ἔκδοσιν τοῦ βιβλίου τοῦ μοναχοῦ Καλλίστου τοῦ ἔτους 1887. Δὲν ἐγνώριζε προφανῶς τὴν ἔκδοσιν καὶ τίς ἀνατυπώσεις τῆς ἀκολουθίας ἀπὸ τὸ 1834 καὶ ἐξῆς.

Ὡς πρὸς τὸν συγγραφέα τῆς Ἀκολουθίας ἀμφισβητεῖ τὴν πατρότητα τοῦ Καλλίστου Βλαστοῦ, ὅπως αὐτὴ διαφαίνεται ἀπὸ τὸν τίτλο τῆς πρώτης ἐκδόσεως τοῦ βιβλίου του. Στηριζόμενος δὲ σὲ στοιχεῖα γλωσσικὰ καὶ περιεχομένου τοῦ κειμένου καταλήγει στὸ συμπέρασμα ὅτι ὁ Νικόδημος ὁ Ἀγιορείτης πρέπει νὰ εἶναι ὁ ποιητὴς αὐτῆς³. Ἐπιτυχεῖς εἶναι καὶ οἱ διορθώσεις τοῦ κειμένου τῆς Ἀκολουθίας τῆς φερομένης ὡς τοῦ Καλλι-

1. Βλ. ἄνωτ., σ. 8.

2. Βλ. ἄνωτ., σ. 8.

3. Γράφει μεταξύ ἄλλων στὴν σημ. 1 τῆς σ. 1356 ὁ Π. Ρήγας: Πλὴν τὸ ὕφος ἀφ' ἑνὸς τῶν τροπαρίων, ἀφ' ἑτέρου δὲ τὰ Θεοδοκία τῶν καθισμάτων ἀπαντῶμενα καὶ εἰς ἄλλας ἀκολουθίας ποιηθεῖσαι ὑπὸ τοῦ Νικοδήμου τοῦ Ἀγιορείτου, οὐδεμίαν ἀμφιβολίαν ἐγκαταλείπουσιν ὅτι ὁ ποιητὴς τῆς ἀκολουθίας εἶναι ὁ Νάξιος οὗτος Νικόδημος, ὡς ἄλλωστε καὶ οὗτος ὑποσημειοῖ ἐν τῷ Συναξαριστῇ.

στου, οἱ ὁποῖες συμπίπτουν πρὸς τὶς γραφές τοῦ Νικοδήμου (βλ. σσ. 1356-1357) καὶ μαρτυροῦν τὴν ἰκανότητα τοῦ διορθωτοῦ.

Κατακλείομε τὴν προθεωρία παρουσιάζοντας τὴν ἰδιάζουσα περίπτωση τοῦ περιεχομένου τῆς ἔντυπης ἀκολουθίας τοῦ ἁγίου Μάρκου τοῦ Εὐγενικοῦ τοῦ ἔτους 1938, ἣ ὁποία τιτλοφορεῖται:

Ἀκολουθία τοῦ ἐν ἁγίοις πατρὸς ἡμῶν Μάρκου ἀρχιεπισκόπου Ἐφέσου τοῦ Εὐγενικοῦ, Ποίημα Κυρίλλου τοῦ Λαυριώτου, ἀντιγραφεῖσα ἐκ τοῦ κώδικος ω. 111 φύλλον 185 τῆς ἐν τῷ ἁγίῳ Ὁρει τοῦ Ἁθῶ ἱερᾶς Μονῆς τῆς Μεγίστης Λαύρας, ὑπὸ Σπυριδωνοῦ (Ἀθανασίου) Λαυριώτου, ἱατροῦ. Νῦν τὸ πρῶτον τύποις ἐκδίδεται. Διευθυντῆς καὶ ἰδιοκτῆτης Σωτήριος Ν. Σχοινᾶς, Ἀπρίλιος 1938, Ἐκδοτικὸς Οἶκος - Σωτ. Ν. Σχοινᾶ, Ἐν Βόλῳ 1938¹.

Περὶ τοῦ Κυρίλλου Λαυριώτου, κατὰ κόσμον Κωνσταντίνου Ἰωάννου (1740-1810), ὁ ὁποῖος εἶχε καλὴ παιδεία, γνωρίζομε ὅτι διετέλεσε ἠγούμενος τῆς μονῆς Μεγίστης Λαύρας, ἐξεπροσώπησε τὴν μονὴ στὴν Δακία καὶ Ρωσσία γιὰ συλλογὴ χρημάτων καὶ ἄλλες ὑπηρεσίες, συνέγραψε ἀρκετὰ ἔργα μεταξὺ τῶν ὁποίων καὶ 10 ὑμνογραφικά, ἐνῶ ἀνεμίχθη καὶ στὴν περιμνημοσύνων ἔριδα τοῦ Ἁγίου Ὁρους².

Στὸ χγφ ω 111 τῆς Μεγίστης Λαύρας αὐτόγραφο τοῦ Κυρίλλου περιέχεται στὰ φύλλα 185-190 τὸ κείμενο ἀκολουθίας στὸν ἅγιο Μάρκο ἀρχιεπίσκοπο Ἐφέσου³.

Ἀπὸ τὴν μελέτη τοῦ κειμένου τῆς ἐκδόσεως αὐτῆς τῆς ἀκολουθίας καὶ τὴν ἀντιπαραβολὴ του πρὸς τὸ αὐτόγραφο χγφ τοῦ κειμένου τοῦ Κυρίλλου τοῦ Λαυριώτου, ἀλλὰ καὶ πρὸς τὴν ἔκδοση τῆς ἀκολουθίας τοῦ ἁγίου Μάρκου, πού συνέθεσε ὁ Νικόδημος ὁ Ἀγιορείτης, προέκυψαν τὰ ἐξῆς ἀξιοσημείωτα συμπεράσματα: Τὸ περιεχόμενο τοῦ χγφ τοῦ Κυρίλλου δὲν

1. Ἀγιορειτικὴ Βιβλιοθήκη, Μηνιαῖον Ἐκκλησιαστικὸν καὶ θρησκευτικὸν περιοδικόν, ἔτος Β', ἀριθ. 20. Ἰδρυτής: Σπυριδων (Ἀθανάσιος) Λαυριώτης, μοναχός-ιατρός.

2. Περὶ τοῦ Κυρίλλου Βιογραφία καὶ ἀναγραφὴ τῶν ἔργων του συνέθεσε ὁ Ἀλέξανδρος Ε. Λαυριώτης, Ἐκκλησιαστικὴ Ἀλήθεια, περίοδος δευτέρα, τόμ. Δ' (1887), 114-121.

3. Στὴν κάτω ἴσιν τοῦ φ. 189^v ὑπάρχει ἡ αὐτόγραφη σημείωση τοῦ Κυρίλλου: Ἡ παροῦσα ἀκολουθία ἐποιήθη παρ' ἐμοῦ τοῦ εὐτελοῦς προηγουμένου Κυρίλλου, ἐν ἔτει α-ποθ' ἐν τῷ πλοίῳ, διὰ τὴν Βενετιαν πλέοντος. Ἀντεγράφη ἐνταῦθα ἀπ' ἐν Νοεμβρίῳ ἐν τῇ Λαύρᾳ, πόθῳ τοῦ Ἁγίου.

συμπίπτει πάντοτε μὲ τὸ ἔντυπο κείμενο. Ὁ ἐκδότης Σπυρ. Λαυριώτης προέβη σὲ προσθῆκες καὶ ἀφαιρέσεις τροπαρίων σ' αὐτὸ χωρὶς νὰ δηλώσει τίς μεταβολές. Οἱ δὲ προσθῆκες προέρχονται ὅλες ἀπὸ τὴν ἀκολουθία τοῦ Νικοδήμου.

Τὸ περιεχόμενο καὶ ἡ διάταξη τῆς ἔντυπης ἐκδόσεως τῆς ἀκολουθίας τοῦ Κυρίλλου ὅπως προκύπτει ἀπὸ τὴν ἀντιπαραβολὴ πρὸς τὸ χγφ της τελικῶς διεμορφώθη ὡς ἑξῆς:

	ΚΕΙΜΕΝΟ ΧΓΦ.	ΚΕΙΜΕΝΟ ΕΝΤΥΠΗΣ ΕΚΔΟΣΕΩΣ
φ. 184 ^v	Ἐσπερινός: 7 τροπάρια καὶ Θεοτοκίον. <i>Αιτή.</i> Δὲν ὑπάρχει.	Τὰ αὐτά. <i>Εἰς τὴν λιτήν.</i> Ἀνατυπώνονται τὰ 4 τροπάρια ἀπὸ τὴν ἀκολουθίαν τοῦ Νικοδήμου.
φ. 185 ^r	Ἀπὸ στίχου. 4 τροπάρια. Ἀπολυτίκιον. Δὲν ὑπάρχει. Θεοτοκίον. Δὲν ὑπάρχει.	<i>Εἰς τὸν στίχον.</i> Τὰ αὐτά. Ἀπολυτίκιον. Ἀνατυπώνεται ἀπὸ τὴν ἀκολουθία Νικοδήμου. Θεοτοκίον Νικοδήμου.
φ. 185 ^v	Εἰς τὸν ὄρθρον. Καθίσματα. Εἰς τὸ χγφ. ὑπάρχουν τὰ ἀκόλουθα 3 τροπάρια.	Εἰς τὸν ὄρθρον. Ὁ ἐκδότης τὰ παραλείπει καὶ ἀντὶ τῶν τροπαρίων τοῦ χγφ τοῦ Κυρίλλου ἀνατυπώνει τὰ 6 τροπάρια τοῦ Νικοδήμου.

Τὸν τάφον σου σωτήρ.

α': *Τῆς πίστεως στερρὸν καὶ ἀκράδαντον πύργον, τὸν μέγαν οἱ πιστοί, τὸν Θεολόγον τὸν Μάρκον, Ἐφέσου τὸν πρόεδρον, καὶ οἰκουμένης τὸ καύχημα, κατησχύναντα, τοὺς κακοδόξους ἢ θέμις· καὶ στηρίζαντα, τοὺς εὐσεβεῖς πόθους λόγους, ὑμνήσωμεν σήμερον.*

β': *ἐπεφάνης σήμερον.*

Ἐορτάζει σήμερον ἡ ἐκκλησία, εορτὴν εὐφρόσυνον, τοῦ Ἱεράρχου τοῦ σοφοῦ, ἐν εὐφροσύνῃ κραυγάζουσα, ἦλθεν ἑώας, φωστήρ ὁ ὑπέρολαμπρος.

Μετὰ τὸν πολυέλεον.

γ'. Ἐπεφάνης σήμερον.

Ὁ λαμπρὸς καὶ ὁ πάμφωτος ὁ τῆς ἐώας, ὁ ἀστήρ ὁ ἄδυτος, τῆς Ἐφεσίων ὁ κλεινός, ἀνυμνήσθω νῦν ἄσμασι, Μάρκος ὁ θεῖος, ὀρθοδοξίας ὑπέρμαχος.

Οἱ κανόνες: τῆς Θεοτόκου καὶ τοῦ Ἁγίου δῦω (sic).

Παραλείπεται ὁ κανὼν τῆς Θεοτόκου.

Οἱ αὐτοὶ κανόνες τοῦ Ἁγίου.

φ. 186^r **Καθίσματα.** Δὲν ὑπάρχουν.

Μετὰ τὴν γ' ᾠδὴ ἀνατυπώνονται τὰ 2 καθίσματα τοῦ Νικοδήμου.

φ. 187^v **Κοντάκιον.**
Ἐπάρχει τὸ ἐξῆς:

Κοντάκιον. Ὁ ἐκδότης τὸ παραλείπει καὶ ἀνατυπώνει τοῦ Νικοδήμου.

Κοντάκιον: Τὰ ἄνω ζητῶν.

Ἀστράφας ἀγγῆ, ὡς ἄστρον οὐρανόφωτον, τὴν καθολικὴν φωτίζει, ἐκκλησίαν νῦν, ὑπὲρ ἧς δυσωποῦμέν σε, ὀρθοδοξίας Μάρκε ὑπέρμαχε, πρεσβεύειν Χριστῶ τῷ Θεῷ, τοῦ σώζεσθαι ταύτην ἀκλόνητον.

Ὁ οἶκος. Δὲν ὑπάρχει.

Ὁ οἶκος. Ἀνατυπώνεται τοῦ Νικοδήμου.

φ. 187^r **Μηνολόγιον.** Ἐπάρχει.

Στίχοι. Ἐπάρχουν.

Προφανῶς ἐκ παραδρομῆς ὁ Κύριλλος στὸ μηνολόγιο γράφει: *Τῷ αὐτῷ μηνὶ γ'.* Τοῦ ἐν ἁγίοις πατρὸς ἡμῶν Μάρκου ἀρχιεπισκόπου Ἐφέσου τοῦ Εὐγενικοῦ. Καὶ στοὺς στίχους ποὺ ἀκολουθοῦν γράφει ἐπίσης: *τῇ δεκάτῃ τριτάτῃ μάρκου πνεῦμ' ἵπτατο γαίης.*

φ. 188^v Στὴν κάτω ᾠα ἡ αὐτόγραφη σημείωση: *Ὅρα μετὰ ἐν φύλλον καὶ ἄλλην ᾠδὴν ἡ', τῆς ὁποίας τὸ κείμενον ἀπὸ τὸ φ. 189^r δὲν ἀντιγράφει ὁ ἐκδότης.* Ἴδου τὸ κείμενό της:

φ. 190 *Ἐτέρα ᾠδὴ ἡ': τοῦ αὐτοῦ κανόνος.
Τὸν ἄναρχον Βασιλέα τῆς δόξης.*

Ῥηγνύμενα τὰ τῆς πίστεως ἄρθρα, πατούμενα τοῖς ποσὶ τῶν λατίνων, μὴ φέ-

ρων ὁ ἱεράρχης, ὁ Μάρκος, ἐκραύγαζε πιστῶς, παράνομα ποιεῖτε, οἱ παῖδες τῶν Λατίνων: -

Ὁ ἄναρχος ὁ πατὴρ ὁ τῶν φώτων, ἐγέννησεν υἱὸν πρὸ τῶν αἰώνων, ἀφράστως δὲ καὶ τὸ πνεῦμα ἐκ τοῦ μόνου, ὁ Μάρκος θεολογῶν, ἐκήρυττε τοῖς πᾶσιν, ἐκπορεύεται βεβαίως: -

Φρονήματι κακοδόξων λατίνων κατέβαλες, Ἥλιος ὡς πυρίπνους, ἐξέπληξας τὸν προστάτην τῆς πλάνης, ὄφρὸν τὴν δυτικὴν, λυττήσασαν ἀθέσμως, κατὰ Θεοῦ σωτήρος.

Ῥυόμενον τοὺς πιστοὺς τῆς ἀπάτης, εὐμοίρησεν ἡ Χριστοῦ ἐκκλησία, ἀπόστολον τρισκαιδέκατον, Μάρκε, σὲ κρᾶζοντα πιστοῖς, ἐκφεύγετε τὴν πλάνην, λατίνων εἰς αἰῶνας.

Ὁ ἄναρχος υἱός, Θεὸς καὶ λόγος, σεσάρκωται, ἐκ σοῦ Παρθένε Θεοτόκε, ὃν τρέμουσιν αἱ ἄνω τάξεις, ὡς Μάρκος ἐκβοᾷ, φωστὴρ ὁ τῆς ἑώρας, ὑμνολογῶν σε Κόρη: 1797: δεκεμβ: λ': πόθῳ τοῦ ἁγίου.

φ. 189^v

Εἰς τοὺς αἴνους. Ὑπάρχουν 6 τροπάρια.

Εἰς τοὺς αἴνους.

Τὰ ἴδια 6 τροπάρια.

Ὁ ἐκδότης ὡς ἀκροτελεύτιο ἔβδομο τροπάριο ἀνατυπώνει τὸ τοῦ Νικοδήμου: Σαλπίσωμεν ἐν σάλπιγγι ἁσμάτων.

Ἡ παροῦσα κριτικὴ ἔκδοση.

Ἐκτὸς ἀπὸ τὴν «τυπογραφικὴ» παράδοση τοῦ κειμένου τῆς ἀκολουθίας τοῦ Ἁγίου Μάρκου ποὺ δημιουργήσαν οἱ ἑπτὰ προαναφερθεῖσες ἐκδόσεις καὶ ἀνατυπώσεις τοῦ κειμένου τῆς, διεσώθη εὐτυχῶς καὶ χειρόγραφη παράδοσή τῆς, ἡ ὁποία συμβάλλει οὐσιαστικῶς στὴν ἐπιχειρούμενη κατωτέρω κριτικὴ ἔκδοσή τῆς. Στὴν βιβλιοθήκη χειρογράφων τῆς Ἱ. Μονῆς Μεγίστης Λαύρας τοῦ Ἁγίου Ὁρους φυλάσσεται τὸ ὑπ' ἀρ. 1771, M 80 χγφ (L), ποὺ ἀνήκει στὸν 19^ο αἰ., καὶ περιέχει ἀκολουθία μὲ τίτλο: Μηνὸς Ἰανουαρίου 19^ο μνήμην ἐπιτελοῦμεν τοῦ ἐν Ἁγίοις πατρὸς ἡμῶν Μάρκου Ἀρχιεπισκόπου Ἐφέσου τοῦ Εὐγενικοῦ. Ποίημα τοῦ ὁσιωτάτου ἐν μοναχοῖς κυροῦ Νικοδήμου τοῦ Ναξίου.

Ἐπίσης στὴν Πατριαρχικὴ Βιβλιοθήκη τῶν Ἱεροσολύμων εὐρίσκεται τὸ ὑπ' ἀρ. 193 χγφ (H) περιέχον καὶ αὐτὸ τὴν ἀκολουθία τοῦ ἁγίου

Μάρκου με τὸν ἴδιο ἀκριβῶς τίτλο. Τὸ χγφ αὐτὸ ἀντεγράφη ὑπὸ τοῦ ὁσιωτάτου ἐν ἱεροδιακόνοις κυρίου Ἀῶξεντίου καὶ ἐθεωρήθη παρὰ τοῦ Βενέδικτου Ῥώσων: 1832 Ὀκτωβρίου 27. Βενέδικτος ῥ¹.

Ὡς τρίτο χγφ θεωροῦμε τὴν πρώτη ἔκδοση τῆς ἀκολουθίας ἀπὸ τὸν Ν. Λογάδη (Λ) τὸ 1834, ἀφοῦ ὅπως ἐλέχθη, ὁ Λογάδης δὲν ἀναφέρει τὸ χγφ ποὺ χρησιμοποίησε κατὰ τὴν ἔκδοση.

1. Τὸν κώδικα περιγράφει ὁ Ἀθ. Παπαδόπουλος-Κεραμεὺς στὴν Ἱεροσολυμιτικὴ Βιβλιοθήκη, τόμ. Α', σσ. 279-280.

φ. 6

Μηνὸς Ἰανουαρίου ιθ^η

Μνήμην ἐπιτελοῦμεν τοῦ ἐν ἀγίοις πατρὸς ἡμῶν Μάρκου ἀρχιεπισκόπου Ἐφέσου τοῦ Εὐγενικοῦ.

Ποίημα τοῦ ὀσιωτάτου ἐν μοναχοῖς κυροῦ Νικοδήμου τοῦ
5 Ναξίου.

Ἐσπέρας, ἐν τῷ μικρῷ ἑσπερινῷ ἰστῶμεν στίχους δ' καὶ ψάλλομεν στιχηρὰ προσόμοια.

Ἦχος β'. Ὅτε ἐκ τοῦ ξύλου σε νεκρόν.

Ἦτε

10 πρὸς ἀγῶνας ἀνδρικῶς
τοὺς ἀσκητικούς, θεῖε Μάρκε,
χαίρων ἐχώρησας
καὶ σαρκὸς καὶ αἵματος
ᾧφθης ἀνώτερος
15 καὶ Θεῷ μόνῳ ἦνωσας
σαυτόν, θεοφόρε,
διὰ καθαρότητος
καὶ νοερᾶς προσευχῆς,
τότε
20 θεολόγος ἐγένου

Εἰρμὸς στιχηρῶν Πεντηκοστάριον 136

4-5 κυρίου Η || 4-5 παραλείπεται ὑπὸ τοῦ Λ || 8 σὲ Η || 11 θεῖε Μάρκε: Μάρκε μάκαρ Λ || 16 θεοφόρε: θεῖε πάτερ Λ || 18 νοερᾶς: ἐκτενοῦς Λ || 20 θεολόγος: θεοφόρος Λ

9-11 Πῶς ἔστησε τὴν παλαίστραν τῶν ἀσκητικῶν του ἀγῶνων, Ἄντ. 13 9-20 πρβλ. Petit, Acol., 201,5-19, 202,34-41

καὶ προεχαλκεύθης ὡς ξίφος,
ἵνα Δυτικῶν συγκόψῃς φάλαγγας.

ἽΟ τε

ἐπινεύσει θεϊκῆ
5 εἰς τὸν τῆς Ἐφέσου προέβης
θρόνον, αἰόδιμε,
καὶ Δύσιν κατέλαβες
ὑπὲρ ἐνώσεως
καὶ προσθήκην διήλεγχες
10 τὴν ἐν τῷ Συμβόλῳ,
τότε οἱ ἀκούοντες
σοφίας λόγων σου
ταῦτα
πρὸς ἀλλήλους ἐβόων·
15 ὄντως διὰ στόματος τούτου
φθέγγεται τὸ Πνεῦμα τὸ πανάγιον.

ἽΟ τε

ἐπειθάρχησαν κακῶς
καὶ ψευδοῦς ἐνώσεως ὄρω
20 πάντες ὑπέγραψαν,
σύ δὲ οὐκ ἐνέδωκας,
Μάρκε θεόσοφε,
ἀλλ' ἀντέσχες στερρότατα
ὁ μόνος πρὸς πάντας,
25 τότε ὁ μεγάλαιχος

1 ἐντεῦθεν ἐχαλκεύθη τοῦ Πνεύματος μάχαιρα διὰ τὰ ζιζάνια, Ἐπτ. 15-16 πρβλ. μάχαιρα τὰ ζιζάνια τῆς πλάνης ἐκταίμνουσα, ΜΡ Β' 392 **1-2** πρβλ. Petit, Acol., 201,5-19, 202,34-41 **2** καὶ ἐντεῦθεν ἀπωσάμενος γενναίως τῶν ἐναντίων τὴν φάλαγγα, Συνοδικὴ ἀπόφασις, Ἐπτ. 181 **3-10** ἡ ἀνωτάτω πρόνοια... τὸν ἀναβιβάζει εἰς τὸν ὑπερμέριστον τῆς ἀρχιερωσύνης βαθμὸν... καὶ τίθησι τὸ μέγα τοῦτο φῶς... εἰς τὴν ὑψηλὴν λυχνίαν τῆς Ἐφεσίων μητροπόλεως, Ἐπτ. 16-18 **11-16** πνεῦμα ἅγιον διὰ τοῦ στόματος τούτου φθέγγεται, Ἐπτ. 59-60 πρβλ. καὶ Petit, Acol., 227,10-24 **17-21** πρβλ. Ἐπτ. 108-109 **22-24** Μόνος ὤφθης ἐκ πάντων τῶν ὑπὲρ τῶν ὄλων ἀγῶνα δεξάμενος Petit, Acol., 229,18-19 **23-24** ὁ Μάρκος ἠγωνίζετο μόνος καὶ μόνος πρὸς πάντας ἐκπολέμει, Ἐπτ. 126, 137 κ.ά.

Πάπας Εὐγένιος,
 λύπη
 ἐν μεγίστη καὶ στένων,
 ὡσπερ τρίπους ἀποφοιβάσας,
 5 οὐδὲν ἐποιήσαμεν, ἐβόησεν.

ἽΟ τε
 ἐκοιμήθης ἱερῶς
 τὸν ἀγίοις πρέποντα ὕπνον,
 Μάρκε αἰδίμει,
 10 τότε θεολόγων σε
 δῆμοι προέπεμψαν
 ὡς αὐτῶν στεῖρῶν πρόμαχον
 καὶ πάντων ἀγγέλων
 τάγματα ἐκρότησαν
 15 ἐν τῇ ἀνόδῳ σου,
 τότε
 καὶ Τριάς ἡ ἅγια,
 ὑπὲρ ἧς στεῖρῶς ἠγωνίσω,
 δόξης σε στεφάνους ἐστεφάνωσε.

1 Εὐγένιος Λ Η Πάπας παραλείπει ὁ L || 2-3 λύπη ἐν μεγίστη καὶ στένων παραλείπει ὁ L || 4 ὡσπερ τρίπους ἀποφοιβάσας: παραλείπει ὁ Λ ὡσπερ τρίπους ἀποφοιβάσας Λ Η : καὶ ἐν ἀπογνώσει τελεία Λ || 4 ἀποφοιβάσας L || 12 αὐτὸν L

4 καὶ ὡς ἀπὸ τρίποδος ἀποφοιβάζοντος, Ἀθ. Παρίου, Ἀπολογία γενομένη πρὸς τὰ ὑπὸ τοῦ διδασκάλου Σεργίου γραφέντα καὶ εἰς τὸ ἀγιώνυμον Ὄρος σταλέντα κατὰ τοῦ ἱερωτάτου καὶ ἀμωμοτάτου βιβλίου τοῦ περὶ τῆς συνεχοῦς διδασκοντος Θείας Μεταλήψεως, Κῶδιξ 88 Μονῆς Ξενοφώντος, σ. 462 5 εἶτα ἠρώτησεν (ὁ Πάπας) εἰ ὑπέγραψεν ὁ Ἐφέσου· καὶ ἀκούσας ὡς οὐχ ὑπέγραψεν, ἔφη «λοιπὸν ἐποιήσαμεν οὐδέν», Ἄντ. 115 κ.ά. 6-12 εἰς τὴν ἱεράν του ταφὴν συνέδραμε πᾶσα ἡ πόλις, τῶν ἀρχιερέων οἱ τότε ἐκείθι παρευρεθέντες, τῶν ἱερέων ὁ χορὸς ἅπας... ὅλοι πανταχόθεν συνέρρουσαν, Ἄντ. 158 12 ἀπρόσμαχος πρόμαχος καὶ προστάτης, Petit, Acol., 202,3-4 Πρόμαχε τῆς ὀρθοδόξου πίστεως, Ἄντ. 167 16-18 ὅθεν ἐπὶ τέλει τοῦ βίου ὁ τῆς δόξης σε Θεὸς δόξη λαμπρᾶ κατεκόσμησε τῇ ὑπὲρ τῆς πίστεως, Petit, Acol., 203,26-28 Μάρκος... ἐστάθη μιμητῆς εἰς τὸ ἄκρον καὶ στεφανίτης χορεύει σήμερον ἐν οὐρανοῖς, Ἄντ. 135. Πρβλ. στεφηνόφορος βήματι Χριστοῦ, πάνσοφε Νικόλαε, παρεστηκῶς σὺν ἀγγέλων στρατεύμασι, MP B' 394

φ. 5^v

Δόξα. ᾠχος α΄.

Χρεωστικῶς ἐκτελοῦμεν τὴν μνήμην σου,
 Μάρκε παναοίδιμε,
 τῆς ἀκραιφνοῦς τῶν πατέρων δόξης,
 5 ὑπέρμαχε ἀπροσμάχητε,
 καὶ πάντων Ὁρθοδόξων τερπνὸν ἀγαλλίαμα·
 τῆς γὰρ θείας πίστεως
 τοῖς κακοῖς σπαράκταις λυμαιομένης
 τῇ κιβδηλεύσει τοῦ θειοτάτου Συμβόλου
 10 καὶ πάντων ἀπλῶς τῶν ἡμετέρων
 τὴν κακοδοξίαν τῆς Δύσεως παραδεξαμένων
 σὺ μόνος ὠφθης ἀνένδοτος,
 ὃ πρᾶγμα ξενήκουστον,
 ταῖς παρὰ τῶν ἐναντίων ἐπιφοραῖς
 15 καὶ μόνος τὴν παπικὴν τιάραν κατεπάτησας.
 Διό σε ταμεῖον ἄσυλον
 τῆς Ὁρθοδοξίας μονώτατον γινώσκοντες
 εὐεργέτην ἐπιγραφόμενοι
 εἰς τοὺς αἰῶνας
 20 μελωδικῶς σε γεραίρομεν.

Καὶ νῦν. Θεοτοκίον.

Ἄμαρτωλῶν τὰς δεήσεις

Εἰς τὸ φ. 5^v ὑπάρχει ἡ ἔνδειξις ¶, ἡ ὁποία παραπέμπει εἰς τὸ φ. 6, ὅπου καὶ τὸ
 κείμενον τῶν στ. 1-22 καὶ 1-6 τῆς σ. 15 || 8 κακοῖς σπαράκταις: παραχαράκταις
 Λατίνους Λ || 16 ταμεῖον ἄσυλον: προστάτην ἄμαχον Λ || 22 Ὁ Λ δὲν παραθέτει
 τὸ κείμενον τοῦ Θεοτοκίου

2 Χρεωστικῶς ἐκτελοῦμεν τὴν μνήμην σου, MP E' 137 κατὰ χρέος εὐφημεί-
 σθω λαμπρῶς, Petit, Acol., 202,5 4-9 πρβλ. Petit, Acol., 201,20-29 καὶ 202,1-5
 5-6 ὑπέρμαχε τῆς ἀγίας τοῦ Χριστοῦ ἐκκλησίας, Ἀντ. 167 10-13 Οἷτοι ὅλοι ἐν σύν-
 ταγμα καὶ μία φάλαγγ γενόμενοι καὶ ἄλλοις συνασπίζοντες πρὸς τὸν μακάριον ἐκεῖνον
 ἐφέροντο· ὁ δὲ μόνος πρὸς τοσοῦτους ἀντιπαρατασσόμενος ... ὑπερίσχυε πάντων, Ἀντ.
 88 12 μόνος ὠφθης ἐκ πάντων τὸν ὑπὲρ ὅλων ἀγῶνα δεξάμενος... Petit, Acol., 229,
 18-24 15 καὶ μόνος οὗτος ἐπάνω στὴν παπικὴν τιάραν ἔστησε τῆς νίκης τὸ φλάμπου-
 ρον, Ἀντ. 116 16 ὅπου ἐστάθη τὸ μόνον ἄσυλον ταμεῖον τῆς Ὁρθοδόξου πίστεως,
 Ἀντ. 9 20 Μελωδικῶς... εὐφημήσωμεν, Μιχ. Ψελλοῦ, Ἀκολουθία... Συμεῶν Λογο-
 θέτου, PG 114, 205A 22 MP A' 502

προσδεχομένη
καὶ θλιβομένων στεναγμὸν
μὴ παρορῶσα
πρέσβευε τῷ ἕξ ἀγνῶν λαγόνων σου
5 σωθῆναι ἡμᾶς,
Παναγία Παρθένε.

φ. 6 Εἰς τὰ ἀποστίχου. ᾠχος β'. Οἶκος τοῦ *Εὐφραθᾶ*.
Ἄρμα τῆς παντουργοῦ
χάριτος ἀνεδείχθης
10 καὶ οἶκος τῆς Τριάδος
τερπνός τε καὶ ὠραῖος
Πατρός, Υἱοῦ καὶ Πνεύματος.

Στίχ. *Τὸ στόμα μου λαλήσει σοφίαν.*
Μάχαιρα τμητική
15 καὶ πέλεκυς ἀμφήκης
ἐγένου, θεῖε Μάρκε,
φυτὰ Λατίνων πλάνης
ἐκτέμνων θεία χάριτι.

Στίχ. *Στόμα δικαίου ἀποστάζει σοφίαν.*
20 Χάριτας προσφωνεῖ
σοι, Μάρκε, Ὁρθοδόξων
ἅπανσα Ἐκκλησία

Εἰρμὸς ἀποστίχων MP B' 552
19 ἀποστάζει: μελετήσει Λ

1-6 MP A' 502 8-9 πρβλ. πολλὰ περὶ τοῦ παντουργοῦ καὶ παντοδυνάμου τῆς τοῦ θεοῦ Πνεύματος ἐνεργείας καὶ χάριτος, ἐν Φιλοθέου Κοκκίνου, Ἀντιρρητικός 11, στ. 855-856 (Δ. Β. Καϊμάκη, Φιλ. Κοκκίνου Δογματικά ἔργα. Μέρος Α', ΚΒΕ, Θεσσαλονίκη 1983) 10 οἶκος τριάδος ἀνεδείχθης, MP E' 148 οἶκος Τριάδος ἐδείχθης φωτεινῆς, MP Δ' 274 14 ὡς μάχαιραν πιστῶν ... τμητικῶς συγκόπτουσα, MP B' 410 14-18 καὶ μάχαιρα δίστομος τὰς καινοτόμους προροίλους γλώσσας ἐκτέμνουσα χάριτι τῆς θεολογίας, Petit, Acol., 205, 32-35 15 πέλεκυν κόπτοντα τὴν ἀθεότητα, MP B' 55 20-22 πρβλ. Petit, Acol., 204,10-19

13 Ψαλμὸς 48, 4 19 Παροιμιῶν 10, 31

ὀρθοδοξεῖν μαθοῦσα
ἐκ σοῦ, Ὁρθοδοξότατε.

φ. 6^v

Δόξα. Καὶ νῦν. Ὅμοιον.

Δέσποινα ἀγαθὴ
5 ἅμα τῷ θεῷ Μάρκῳ
καὶ πᾶσι τοῖς ἀγίοις
τὸν σὸν Υἱὸν δυσώπει
σωθῆναι τοὺς ὑμνοῦντάς σε.

Τὸ νῦν ἀπολύεις.

10

Ἀπολυτίκιον ἤχος γ'. Θείας πίστεως.

Θείας πίστεως ὁμολογία
μέγαν εὔρατο ἡ Ἐκκλησία
ζηλωτὴν σε, θεῖε Μάρκε πανεύφημε,
ὑπερμαχοῦντα πατρώου φρονήματος
15 καὶ καθαιροῦντα τοῦ σκότους ὑψώματα·
ὅθεν ἄφесιν
Χριστὸν τὸν Θεὸν ἰκέτευε
δωρήσασθαι ἡμῖν τοῖς σὲ γεραίρουσιν.

Δόξα. Καὶ νῦν. Θεοτοκίον καὶ ἡ συνήθης ἀπόλυσις.

20

Σὲ τὴν μεσιτεύσασαν
τὴν σωτηρίαν τοῦ γένους ἡμῶν
ἀνυμνοῦμεν, Θεοτόκε Παρθένε·
ἐν τῇ σαρκὶ γὰρ
τῇ ἐκ σοῦ προσληφθείση

1 μαθοῦσα: πεισθεῖσα Λ || 3 ὅμοιον: θεοτοκίον Λ || 9 παραλείπει ὁ Λ
Εἰρμὸς ἀπολυτικίου ΜΡ Β' 55

19 παραλείπει ὁ Λ || Τὸ κείμενον τοῦ θεοτοκίου παραλείπεται ὑπὸ τοῦ Λ

1-2 πρβλ. Petit, Acol., 204,10-19 7-8 αὐτὸν δυσώπει σωθῆναι τοὺς ὑμνοῦντάς σε, Χριστοφῶρου Μυτιληναίου, Στιχηρὰ καὶ κανόνες εἰς τοὺς ἀγίους τῶν ἰβ' μηνῶν, μὴν Ἀπρίλιος, ᾠδὴ ς', στ. 80-81 (E. Follieri) 10-18 τὸ ἀπολυτίκιον ἔχει συντεθῆ ὑπὸ τοῦ Ἀθανασίου τοῦ Παρίου καὶ ὑπάρχει καὶ εἰς τὴν σ. 1 τοῦ Ἀντ. Βλ. Κων. Ἀγγ. Μανάφη - Χρ. Ἀθ. Ἀραμπατζῆ, Περὶ τὴν ἀκολουθίαν τοῦ Ἀγίου Μάρκου τοῦ Εὐγε- νικοῦ..., ΕΕΒΣ ΝΒ' (2004-2006) 536 πρβλ. ΜΡ Β' 55 20-24 Παρακλητικὴ, 187

ὁ Υἱός σου καὶ Θεὸς ἡμῶν
 τὸ διὰ τοῦ σταυροῦ
 καταδεξάμενος πάθος
 ἐλυτρώσατο ἡμᾶς
 5 ἐκ φθορᾶς ὡς φιλάνθρωπος.

φ. 7 Ἐν δὲ τῷ Μεγάλῳ ἑσπερινῷ, ἐν τῇ ἀγρυπνίᾳ, μετὰ τὸν προοιμιακὸν
 στιχολογοῦμεν τό, *Μακάριος ἀνήρ*. Εἰς δὲ τό, *Κύριε ἐκέκραξα*, ἰστώμεν στί-
 χους ἢ καὶ ψάλλομεν στιχηρὰ προσόμοια.

³Ἦχος δ'. Ὡς γενναῖον ἐν μάρτυσιν.

10 Τὸν πυρίπνουν ῥήτορα,
 θεολόγον τὸν ἄριστον,
 στύλον τὸν ἀκράδαντον θείας πίστεως,
 ὀρθοδοξίας μονώτατον
 πρόμαχον καὶ φύλακα,
 15 ὀπλοθήκην τὴν καινὴν
 τῶν δογμάτων τοῦ Πνεύματος,
 δεῦτε σήμερον
 τὸν αἰοίδιμον Μάρκον
 ἢ καθόλου
 20 Ὁρθοδόξων Ἐκκλησία
 μελωδικῶς εὐφημήσωμεν.

Εἰρμὸς στιχηρῶν Ὁρολόγιον 290
 9 Christ-Paranikas, Anthol., σ. 70
 10 πυρίπνουν: πυρίπνοον Λ Η

1-5 Παρακλητική, 187 **10-11** τὸ πυρίπνουν στόμα τῆς χάριτος, Τριώδιον 410
 θεολογίας γὰρ ἀνεδείχθης στόμα, MP Γ' 357 **11** τὸ θεηγόρον στόμα, Petit, Accl.,
 226,30 **12** τὸν στύλον τῆς ἐκκλησίας τὸν ἀκράδαντον, Τριώδιον 410 Ἀκράδαντον
 τοῦτον στύλον τῆς πίστεως, Ἀντ. 102 **13-14** τοῦ πανσέπτου συμβόλου ἀπρόσμαχος
 πρόμαχος καὶ προστάτης, Petit, Accl., 202,3-4 πρόμαχος τῆς ὀρθοδοξίας ἀήττητος,
 Ἀντ. 17 φύλακας τῆς ὀρθοδόξου πίστεως, Ἀντ. 90 **15-16** ὀπλοθήκην θείων δογμά-
 των σεπτῆν, Τριώδιον 417 **17-21** πρβλ. Μελωδικῶς, πιστοί, συνελθόντες εὐφημήσω-

13 Βασιλειῶν Γ' 18, 22: προφήτης τοῦ Κυρίου μονώτατος

Ἀστραπή ἡ τοῦ Πνεύματος,
 ἡ βροντή ἡ τῆς χάριτος,
 οὐρανὸς ὁ πάγχρυσος διηγούμενος
 Ὁρθοδοξίας τὰ δόγματα,
 5 φωστῆρ ὁ λαμπρότατος
 Ἐκκλησίας τοῦ Χριστοῦ,
 Ἰωάννης ὁ δεύτερος
 ἐπιστήθιος,
 οὗ καὶ θρόνον ἐκόσμηι
 10 τῆς Ἐφέσου,
 παρὰ πάντων εὐφημείσθω
 Μάρκος ὁ θεῖος ἐν ἄσμασιν.

Δανιὴλ μὲν τὸ πρότερον
 θεοσόφω τεχνάσματι
 15 δράκοντα διέβρήξε Βαβυλώνιον·
 σὺ δέ, ὦ Μάρκε, τοῖς λόγοις σου
 τὸν Ῥώμης Εὐγένιον,
 Ἰταλίας τὸν δεινὸν
 καταβέβληκας δράκοντα
 20 λυμαινόμενον
 τῇ προσθήκῃ τὴν πίστιν

3 διηγούμενος: ἐξηγούμενος Λ

μεν, Μιχ. Ψελλοῦ, Ἀκολουθία εἰς Συμεῶν μεταφραστήν, PG 114, 205A οἱ ὑπ' αὐτοῦ
 στηριχθέντες ἅπαντες σὺν πόθῳ εὐφημήσωμεν Μάρκον τὸν θεηγόρον, Petit, Acol.,
 235,20-23 **1** ἀστραπή δὲ θείου πνεύματος, MP A' 182 **2** βροντὴ τῶν δογμάτων σου
 καὶ ἡ φωσφόρος ἀστραπή τοῦ βίου σου, MP Δ' 243 βροντὴ θεόκροτος, Petit, Acol.,
 201,22 **3** Ἰωάννης ὡς ὁ οὐρανὸς διηγεῖται, Παῦλος ὡς οὐρανὸς διηγεῖται, Ἀστερίου
 σοφιστοῦ, Ἐρμηνεῖα εἰς Ψαλμούς, 29,9 πρβλ. Λυχνίαν τὴν πάγχρυσον, πορφύραν πάγ-
 χρυσον, MP B' 404 **5-6** χαίροις τῆς ἐκκλησίας φωστῆρ, Petit, Acol., 204,22 φω-
 στῆρες ὑπέρλαμπροι τῆς ἐκκλησίας Χριστοῦ, MP Γ' 429 Ὁ μέγας τῆς ἐκκλησίας φω-
 στῆρ, Ἀντ. 8 **7-10** Οἱ δὲ νέον Ἰωάννην τὸν Θεολόγον, τοῦ ὁποίου καὶ τὸν ἱερώτατον
 θρόνον, ἤτοι τὴν Ἐφεσον ἐκλήρωσατο, Ἀντ. 139 Ἰωάννη Ἀπόστολε ἐπιστήθιε Χρι-
 στοῦ καὶ φίλε γνήσιε... τῆς Ἐφέσου καὶ Πάτμου τὸ στήριγμα, MP E' 51 ὁ δεύτερος
 ἐπιστήθιος, MP Γ' 374 **15** δράκοντα ἐνέκρωσας διὰ τροφῆς βαλὼν, MP B' 513, 515

3 Ψαλμ. 18, 2: Οἱ οὐρανοὶ διηγοῦνται δόξαν Θεοῦ 13-15 Δανιὴλ, Βῆλ καὶ
 δράκων 27: καὶ ἐνέβαλεν εἰς τὸ στόμα τοῦ δράκοντος καὶ φαγὼν διεσπάγη

τῶν Πατέρων
καὶ Χριστοῦ τὴν Ἐκκλησίαν
τῆς αὐτοῦ λύμης διέσωσας.

Ἔτερα στιχηρὰ προσόμοια.

5 Ἦχος β'. Ποίους εὐφημιῶν στέμμασιν.

Ποίους
μελωδικοῖς ἄσμασιν
ἐπαινέσωμεν τὸν θεῖον Μάρκον,
ρήτορα ρητόρων τὸν ἔνθεον
10 καὶ τὸν δημηγόρον τῆς χάριτος,
λιγυρὰν φωνὴν τῆς Ἐκκλησίας,
τὸ στόμα
τῆς εὐσεβείας τὸ σειρήνιον,
τὰ χεῖλη
15 τὰ οὐρανόβροντα τῆς πίστεως,
γλῶσσαν τὴν ἔκδικον δόξης
ὀρθῆς τῶν Πατέρων,
ὕφ' ἧς ἄφωνοι καὶ πρηνεῖς
εἰς γῆν κατεβλήθησαν
20 οἱ τῆς Δύσεως ὡς ἐμβρόντητοι;

Ποίους
νικητικοῖς ἄνθεσι

4 παραλείπεται ὑπὸ Λ
Εἰρμὸς στιχηρῶν MP E' 385
13 σειρήνιον: θεσπέσιον Λ

6-8 Ποίους μελωδικοῖς ἄσμασιν ἐπαινέσωμεν τὸν ἱεράρχην, MP B' 387 Μάρκον τὸν μέγιστον ἄσματος δικαίως τιμήσωμεν, Petit, Acol., 225,27-28 **9** ῥήτωρ ἐν ῥήτορσι, Γρηγ. Θεολόγου Ἐπιτάφιος εἰς Μ. Βασίλειον PG 36, 512C **11** καὶ φωνῆ λιγυρᾷ προσφθεγγόμενοι, MP T' 419 **12** στόμα τῶν θεολόγων, Ἄντ. 16 τὸ στόμα ὅλης τῆς Ἀνατολικῆς Ἐκκλησίας, αὐτόθι 147 **14-15** στόμα τῆς χάριτος, τὰ θεοκρότητα χεῖλη σου, φωνὴ ἢ μελίρρυτος, ἢ γλῶσσα ἢ ἱερά, Petit, Acol., 207,23-24 **16** ἔκδικον ἔμμα, Γρηγ. Θεολόγου Χριστὸς Πάσχων SC 149, στ. 976 **21-22** (καὶ **1** τῆς σ. 20) ἄν-

12-13 Μακκαθαίων Δ' 15, 21: σειρήνιοι μελωδίαί 18-19 Σοφ. Σολ. 4, 19: δ πρήξει αὐτοὺς ἀφώνους πρηνεῖς

στεφανώσωμεν τὸν θεῖον Μάρκον,
 τῆς ὀρθοδοξίας τὸν πρόμαχον
 καὶ κακοδοξίας ἀντίμαχον,
 τὸν λαμπρὸν Χριστοῦ τρισαριστέα,
 5 τὸν πύργον
 ὀρθῶν δογμάτων τὸν ἀκλόνητον,
 τὸν μέγαν
 παγκρατιάρχη τὸν ἀήττητον,
 τὸν ἀληθῆ μονομάχον
 10 Ὁρθοδόξων πάντων,
 τὸν δι' οὗ ὄφρυν Δυτικῶν
 Χριστὸς καταβέβληκεν
 ὁ ἔχων τὸ μέγα ἔλεος;

Ποίσις

15 Ἱεραρχῶν κάλλεσιν
 ἀναδήσωμεν τὸν θεῖον Μάρκον,
 τῆς Ἐφέσου πρώην τὸν πρόεδρον,
 νῦν δὲ οἰκουμένης διδάσκαλον,
 τοποτηρητὴν ἐώας θρόνων,

14 κάλλεσιν: στέμμασιν Λ

θεσιν ἐπαίνων χρεωστικοῖς, στεφάνοις ἐγκωμίων τιμάσθω ἐπαξίως ὡς ἱεράρχης ἐνθεώ-
 τατος, Mineva, M. Εὐγεν. Ὑμνογραφικὸ ἔργο, 296,264-266 ἐξῆλλε δηλαδὴ νικητῆς
 θριαμβευτῆς καὶ μετὸν λαμπρότατον τῆς ὁμολογίας κεκοσμημένος στέφανον, Ἀντ. 127
 βραβεῖοις σὲ νικητικοῖς ἐστεφάνωσε, MP Γ' 337 στέμμασι νικητικοῖς ἐστέφθη, MP
 Ψ' 150 Ποίσις ὑμνωδιῶν κάλλεσιν, εὐφημήσωμεν τὸν Ἰωάννην· πρβλ. καὶ Ποίσις με-
 λωδικοῖς ἄνθεσι, στεφανώσωμεν τὸν Ἰωάννην, Νικοδήμου Ἀσματικῆ Ἀκολουθία τοῦ
 Ἰωάννου Βατάτζη, σ. 11 **2-3** τὸν πάντας τοὺς κακοδόξους κατασχύνοντα τὸν ὀλετήρα
 Ἀρείου καὶ θερμὸν ἀντίμαχον, MP Β' 387 **2-6** Νικητῆς πανάριστος τρισαριστεὺς κατὰ
 τοῦ δεινοῦ κοσμοκράτορος, Petit, Acol., 209,11-12 τὸν πύργον τῶν δογμάτων καταβα-
 λεῖν κακῶς ἐλπίσασαι, αὐτόθι, 234,32-33 **4** τὸν ἡμέτερον τρισαριστέα, Ἀντ. 75 **5-
 6** ὁ πύργος τῆς γενναίότητος ὁ ἀπερίτρεπτος, Ἀντ. 158 πύργον ἀσφαλείας καὶ ὀδη-
 γὸν καὶ πρόμαχον, MP Β' 386 ἔστη δὲ ὡς πύργος στερεός, ἀκλόνητος, MP Γ' 527
8 πέλει γὰρ παγκρατιάρχης ἀκραιφνῆς καὶ αἰχμητῆς κραταιός, MP Β' 27 **9** Ἀντί-
 παπας ἢ μονομάχος ἀψευδής, Ἀντ. ἄνευ σελ. (τοῖς ἐντευξαμένοις) **11-13** τὸν δι' οὗ
 ὄφρυν δυσμενῶν Χριστὸς καταβέβληκεν, ὁ ἔχων τὸ μέγα ἔλεος, MP Β' 387 **14-16**
 Ποίσις ὑμνωδιῶν κάλλεσιν ἀναδήσωμεν τοὺς θεοφόρους, MP Γ' 445 Ποίσις εὐφημιῶν
 στέμμασιν ἀναδήσωμεν τὸν ἱεράρχην, MP Β' 387 **18** κοινὸς διδάσκαλος ὅλης τῆς οἰ-
 κουμένης, Ἀντ. 158 **19** καὶ τῆς τοποτηρησίας ὅλων τῆς Ἀνατολῆς θρόνων, Ἀντ. 73

τὸν μέγαν
 ἀρχιερέα τε καὶ ὄσιον,
 προβάτων
 τῶν λογικῶν ποιμένα ἄριστον,
 5 τὸν μιμητὴν τοῦ Δεσπότη, τὸν ψυχὴν ἰδίαν
 ἐκτιθέντα ὑπὲρ αὐτῶν,
 καὶ πᾶσιν αἰτούμενον
 ἰλασμόν καὶ μέγα ἔλεος;

φ.7v 10

Δόξα. ᾠχος πλάγιος β'.

Σήμερον ἀνέτειλεν ὑπὲρ τὸν ἑωσφόρον
 ἡ σεβάσμιος πανήγυρις τοῦ Ἱεράρχου
 καὶ τῆς ὀρθοδοξίας ἡμῶν προμάχου καὶ φύλακος.
 Δεῦτε οὖν φιλέορτοι πάντες
 15 τὰ χαριστήρια τούτῳ προσάγοντες
 ἐν φωναῖς ἀλαλαγμοῦ
 τὴν μνήμην αὐτοῦ ἐορτάσωμεν
 λέγοντες.

Χαίροις, Μάρκε αἰόδιμε,
 20 τῆς ἐφῶας φωστῆρ ὁ λαμπρότατος
 καὶ τῆς δύσεως πρηστήρ φλογερώτατος.

11 ὑπὲρ τὸν ἑωσφόρον: ἐν τῷ στερεώματι τῆς Ἐκκλησίας Λ

4-7 πρβλ. Ἄντ. 158 11-12 Σήμερον ἀνέτειλεν ὑπὲρ τὸν ἑωσφόρον ἡ σεβάσμιος μνήμη τοῦ ἀθλοφόρου, ΜΡ Γ' 534 πρβλ. καὶ Φιλοθέου Κοκκίνου, Ἀκολουθία τοῦ ἐν ἀγίοις πατρὸς ἡμῶν Γρηγορίου ἀρχιεπισκόπου Θεσσαλονίκης τοῦ Θαυματουργοῦ τοῦ Παλαμᾶ, σσ. 79-80 (ἔκδοσις ὑπὸ Βασιλείου Ε. Βολουδάκη, ἐκδόσεις Ἱ. Ἰ. Παναγιώτου, Ἀκολουθία, σ. 259 13 Προμάχου καὶ φύλακος τῆς ὀρθοδόξου πίστεως ἡμῶν, Ἄντ. 1 14-15 δεῦτε οἱ τῶν πιστῶν φιλέορτοι προθύμως, Ἐκκλησ. Φάρος 47 (1948) 10 16-17 ἐν φωνῇ ἀγαλλιάσεως καὶ ἐν ψαλμοῖς ἀλαλαγμοῦ ἀνυμνήσωμεν, ΜΡ Γ' 142 19-21 Μᾶρκον ἐκεῖνον τὸν φωστῆρα τῆς Ἀνατολικῆς Ἐκκλησίας καὶ κεραυνὸν τῆς Δυτικῆς ἀγερωχίας, Ἄντ. 5 Ὡς μέγας ἀνέτειλας ζωῆς φωστῆρ κοσμοπόθητος ἐξ ἑω καὶ ἔδραμες ὡς γίγας κράτιστος καὶ ἐφώτισας τὰ πέρατα τοῦ κόσμου ἀκτῖσι τῶν λόγων σου, Μάρκε θεσπέσιε, Petit, Acol., 207,16-22 πῆ μὲν αὐτὸς προσβάλλων καὶ τρέ-

3-7 Ἱω. 10, 11 16 Ἱερ. 32-36

30

Κων. Ἀγγ. Μανάφη – Χρ. Ἀθ. Ἀραμπατζῆ

Χαίροις τῶν Ὁρθοδόξων ἡμῶν τὸ μέγα ἐκνίκημα
καὶ τῶν κακοδόξων Λατίνων τὸ παντέλειον ἥττημα.
Χαίροις ὁ ὑπὲρ τῆς δόξης τῶν πατέρων
μυρίους πόνους καταβαλόμενος
5 καὶ πρὸς τὴν αἵρεσιν μέχρις αἵματος ἀνταγωνισάμενος.
Αἴτησαι πρεσβείαις σου
ἀσαλεύτους ἡμᾶς ἐν τῇ πίστει τηρηθῆναι
καὶ σωθῆναι τὰς ψυχὰς ἡμῶν.

Καὶ νῦν. Θεοτοκίον.

10 Τίς μὴ μακαρίσει σε,
Παναγία Παρθένε;
Τίς μὴ ἀνυμνήσει σου
τὸν ἀλόχευτον τόκον;
Ἄλλ' ἄχρόνως
15 ἐκ Πατρὸς ἐκλάμψας Υἱὸς μονογενῆς,
ὁ αὐτὸς ἐκ σοῦ τῆς Ἀγνῆς
προῆλθεν ἀφράστως σαρκωθεὶς,
φύσει Θεὸς ὑπάρχων
καὶ φύσει γενόμενος ἄνθρωπος δι' ἡμᾶς,
20 οὐκ εἰς δυάδα προσώπων τεμνόμενος,
ἀλλ' ἐν δυάδι φύσεων
ἀσυγχύτως γνωριζόμενος.
Αὐτὸν ἰκέτευε,
σεμνὴ Παμμακάριστε,
25 ἐλεηθῆναι τὰς ψυχὰς ἡμῶν.

4 καταβαλλόμενος Λ

Τὸ Θεοτοκίον παραλείπει ὁ Η

πων καὶ καθάπερ πρηστήρ ἐμπύπτων τοῖς ἀντικαθισταμένοις, Ἄννης Κομνηνῆς, Ἀλεξιάς 1, 12 1 μέγα καὶ πανάριστον ὄντως σοῦ τὸ ἐκνίκημα, ΜΡ Γ' 143 5 ἀλλὰ μέχρι τῶν ἐσχάτων κινδύνων αἵματός τε καὶ θανάτου ἀγωνιζόμενος, Ἄντ. 155 Τῆς ἀληθείας κήρυκα διαπύσιον μέχρις αἱμάτων Μάρκον... τιμήσωμεν, Petit, Acol., 225,25-28 Διὸ καὶ μέχρις αἵματος... ἀνταγωνισάμενος, ΜΡ Γ' 70 10-25 Παρακλητικὴ, 451

2 Πρὸς Ῥωμαίους 11, 12: καὶ τὸ ἥττημα αὐτῶν πλοῦτος ἐθνῶν Πρὸς Κορινθίους Α', 6, 7: ἤδη μὲν οὖν ὅλως ἥττημα ὑμῖν ἐστίν

Εἵσοδος· τὸ φῶς ἰλαρόν· τὸ προκείμενον τῆς ἡμέρας· καὶ τὰ ἀναγνώσματα.

Γενέσεως τὸ ἀνάγνωσμα ΙΔ', 14-20.

Ἀκούσας Ἄβραμ, ὅτι ἤχημαλώτεται Λὼτ ὁ ἀδελφιδοῦς αὐτοῦ, ἠ-
 5 ρίθμησε τοὺς ἰδίους οἰκογενεῖς αὐτοῦ, τριακοσίους δέκα καὶ ὀκτώ, καὶ
 κατεδίωξεν ὀπίσω αὐτῶν ἕως Δάν· καὶ ἐπέπεσεν ἐπ' αὐτοὺς τὴν νύκτα,
 αὐτὸς καὶ οἱ παῖδες αὐτοῦ μετ' αὐτοῦ· καὶ ἐπάταξεν αὐτούς, καὶ κατεδί-
 ωξεν αὐτοὺς ἕως Χοβάλ, ἣ ἔστιν ἐν ἀριστερᾷ Δαμασκοῦ· καὶ ἀπέστρε-
 10 ψε πᾶσαν τὴν ἵππον Σοδόμων, καὶ Λὼτ τὸν ἀδελφιδοῦν αὐτοῦ ἀπέστρε-
 ψε, καὶ πάντα τὰ ὑπάρχοντα αὐτοῦ, καὶ τὰς γυναῖκας, καὶ τὸν λαόν.
 Ἐξῆλθε δὲ βασιλεὺς Σοδόμων εἰς συνάντησιν αὐτοῦ, μετὰ τὸ ὑποστρέ-
 ψαι αὐτὸν ἀπὸ τῆς κοπῆς τοῦ Χοδολλογόμορ, καὶ τῶν βασιλέων τῶν
 μετ' αὐτοῦ, εἰς τὴν κοιλάδα τοῦ Σαβῆ· τοῦτο ἦν πεδῖον βασιλέως· καὶ
 15 Μελχισεδὲκ βασιλεὺς Σαλήμ, ἐξήνεγκεν ἄρτους καὶ οἶνον· ἦν δὲ ἱερεὺς
 τοῦ Θεοῦ τοῦ ὑψίστου· καὶ ἠλόγησε τὸν Ἄβραμ καὶ εἶπεν· εὐλογημέ-
 νος Ἄβραμ τῷ Θεῷ τῷ ὑψίστῳ, ὃς ἔκτισε τὸν οὐρανόν, καὶ τὴν γῆν·
 καὶ εὐλογητὸς ὁ Θεὸς ὁ ὑψιστος, ὃς παρέδωκε τοὺς ἐχθρούς σου ὑποχει-
 ρίους σου.

Παροιμιῶν τὸ ἀνάγνωσμα.

20 Μνήμη δικαίου μετ' ἐγκωμίων (10, 7), καὶ εὐλογία Κυρίου ἐπὶ
 κεφαλὴν αὐτοῦ· (10, 6) | μακάριος ἄνθρωπος, ὃς εἶρε σοφίαν, καὶ θνη-
 τός, ὃς εἶδε φρόνησιν· (3, 13) | κρεῖσσον γὰρ αὐτὴν ἐμπορεύεσθαι, ἢ
 χρυσίου καὶ ἀργυρίου θησαυρούς· (3, 14) | τιμιωτέρα δέ ἐστι λίθων πο-

1 εἵσοδος ... ἡμέρας: παραλείπει ὁ Λ || 3 τὰ ἀναγνώσματα δὲν περιέχονται ἐν Λ

4 ἀκούσας δὲ 14, 14 ἀδελφιδοῦς: ἀδελφός 14, 14 || 7 μετ' αὐτοῦ: δὲν ὑπάρ-
 χει ἐν 14, 15 || 7-8 κατεδίωξεν: ἐδίωξεν Γεν. 14, 15 || 8 Χοβάλ: Χωβα 14, 15 ἣ
 ἔστιν: ἣ ἔστιν 14, 15 || 9 ἀδελφιδοῦν: ἀδελφὸν 14, 16 || 11 αὐτοῦ: αὐτῷ 14, 7
 ὑποστρέψαι: ἀνατρέψαι 14, 17 || 12 Χοδολλογομορ 14, 17 || 13 ἦν τὸ πεδῖον 14,
 17 || 17-18 ὑποχειρίους σοι 14, 20 || 21 αὐτοῦ: δικαίου Παροιμ.

19 Οἱ ἐντὸς παρενθέσεως ἀριθμοὶ εἰς τὰ κείμενα τῶν ἀναγνωσμάτων παραπέμ-
 πουν εἰς τὰ βιβλία τῆς Π.Δ. Αἱ λέξεις μὲ μαῦρα στοιχεῖα δηλοῦν τὰς προσθήκας τὰς
 συνδεδεικῆς τῆς συνεχείας τοῦ κειμένου τῶν ἐπιλεγέντων στίχων ἐκ τῶν Παροιμιῶν.

λυτελῶν· (3, 15α) | πᾶν δὲ τίμιον, οὐκ ἄξιον αὐτῆς ἐστίν· (3, 15) | ἐκ
 γὰρ τοῦ στόματος αὐτῆς ἐκπορεύεται δικαιοσύνη, νόμον δὲ καὶ ἔλεον
 ἐπὶ γλώσσης φορεῖ· (3, 16α) | **τοιγαροῦν ἀκούσατέ μου, ὦ τέκνα**· | σε-
 μνὰ γὰρ ἐρῶ (8, 6α) **καὶ μακάριος ἄνθρωπος, ὃς τὰς ἐμὰς ὁδοὺς φυ-**
 5 **λάξει**· (8, 34α+β) | αἱ γὰρ ἔξοδοί μου, ἔξοδοι ζωῆς, καὶ ἐτοιμάζεται
 θέλησις παρὰ Κυρίου· (8, 35) | **διὰ τοῦτο παρακαλῶ ὑμᾶς, καὶ προ-**
 ἴεμαι ἐμὴν φωνὴν υἱοῖς ἀνθρώπων· (8, 4) | **ὅτι ἐγὼ ἢ σοφία κατεσκή-**
 νωσα βουλήν καὶ γνῶσιν καὶ ἔννοιαν ἐ||γὼ ἐπεκαλεσάμην· (8, 12) | ἐ-
 μὴ βουλή καὶ ἀσφάλεια· ἐμὴ φρόνησις· ἐμὴ δὲ ἰσχὺς· (8, 14) | ἐγὼ τοὺς
 10 ἐμὲ φιλοῦντας ἀγαπῶ, οἱ δὲ ἐμὲ ζητοῦντες εὐρήσουσι χάριν. (8, 17) |
 φ. 8 **Νοήσατε τοίνυν ἄκακοι πανουργίαν, οἱ δὲ ἀπαίδευτοι, ἔνθεσθε καρδίαν**·
 (8, 5) | **εἰσακούσατέ μου καὶ πάλιν**· σεμνὰ γὰρ ἐρῶ, καὶ ἀνοίγω ἀπὸ
 χειλέων ὀρθά· (8, 6) | **ὅτι ἀλήθειαν μελετήσῃ ὁ λάρυγγξ μου, ἐβδελυγ-**
 μένα δὲ ἐναντίον ἐμοῦ χεῖλη ψευδῆ (8, 7) | **μετὰ δικαιοσύνης πάντα τὰ**
 15 **ρήματα τοῦ στόματός μου**· οὐδὲν ἐν αὐτοῖς σκολιόν, οὐδὲ στραγγαλιῶ-
 δες (8, 8) | **πάντα εὐθέα ἐστι τοῖς νοῦσι, καὶ ὀρθὰ τοῖς εὐρίσκουσι**
 γνῶσιν (8, 9) | **διδάσκω γὰρ ὑμῖν ἀληθῆ** (22, 21) ἵνα γένηται ἐν Κυ-
 ρίῳ ἢ ἐλπίς ὑμῶν καὶ πλησθήσεσθε πνεύματος. (22, 19) |

Σοφίας Σολομῶντος τὸ ἀνάγνωσμα.

20 Ἐγκωμιαζομένου δικαίου, εὐφρανθήσονται λαοί· (Παροιμ. 29, 2)
 | ἀθανασία γάρ ἐστίν ἢ μνήμη αὐτοῦ· ὅτι καὶ παρὰ Θεῶ γινώσκεται,
 καὶ παρὰ ἀνθρώποις· (4, 1) |¹ καὶ ἀρεστὴ Κυρίῳ ἢ ψυχὴ αὐτοῦ· (4, 14) |

3 ἀκούσατε: εἰσακούσατε || 4 ἄνθρωπος: ἀνὴρ. Τὸ κείμενον ἐν Π.Δ.: καὶ μα-
 κάριος ἀνὴρ ὃς εἰσακούσεταιί μου, καὶ ἄνθρωπος ὃς τὰς ἐμὰς ὁδοὺς φυλάξει || 5 παρακα-
 λῶ ὑμᾶς: ὑμᾶς ὦ ἄνθρωποι παρακαλῶ || 7-8 κατεσκήνωσα: κατεσκευάσα || 12 ἀνοί-
 γω: ἀνοίσω || 13 λάρυγγξ: φάρυγγξ || 15-16 στραγγαλιῶδες: στραγγαλιῶδες || 16
 εὐθέα: ἐνώπια νοῦσι: σνιοῦσι || 17-18 διδάσκω ... πνεύματος: Τὸ κείμενον ὡς
 ἔχει δὲν ἀπαντᾷ εἰς τὰς Παροιμ., ὅπου ὑπάρχει (22, 21): διδάσκω οὖν σε ἀληθῆ λόγον
 καὶ γνῶσιν ἀγαθὴν ὑπακούειν καὶ (22, 19): ἵνα σου γένηται ἐπὶ Κύριον ἢ ἐλπίς καὶ
 γνωρίσῃ σοι τὴν ὁδὸν αὐτοῦ || 20 ἐγκωμιαζομένου δικαίου: ἐγκωμιαζομένων δικαίων
 || 21 ἢ μνήμη αὐτοῦ: ἐν μνήμῃ αὐτῆς || 22 ἀρεστὴ Κυρίῳ: ἀρεστὴ γὰρ ἦν Κυρίῳ

1. Ὁ συμπληρωτὴς χρησιμοποιεῖ τὸν πρῶτον στίχον ἐκ τῶν Παροιμιῶν 29, 2 μετα-
 τρέψας τὴν γενικὴν πληθυντικὴν ἐγκωμιαζομένων δικαίων εἰς γενικὴν ἐνικὴν, συμπλη-
 ρώσας τὸ κείμενον μὲ τὸν πρῶτον στίχον ἐκ τῆς Σοφίας Σολομῶντος ἀθανασία γάρ ἐ-
 στίν ἐν μνήμῃ αὐτῆς ὅτι... (4, 1): ἐπίσης ἀντικαθιστᾷ τὴν πρόθεσιν ἐν διὰ τοῦ ἄρθρου
 ἢ, τὴν δοτικὴν μνήμη διὰ τῆς ὀνομαστικῆς καὶ τὴν ἀντωνυμίαν αὐτῆς διὰ τῆς αὐτοῦ,
 ὥστε οἱ ὅροι τοῦ κειμένου νὰ συμφωνοῦν συντακτικῶς.

ἐπιθυμήσατε **τοιγαροῦν, ὧ ἄνδρες, σοφίαν, καὶ** ποθήσατε καὶ παιδεύθησθε· (6, 11) | ἀρχὴ γὰρ αὐτῆς ἀγάπη, καὶ τήρησις νόμων· (6, 18) | τιμήσατε σοφίαν, ἵνα εἰς τὸν αἰῶνα βασιλεύσητε· (6, 21) | ἀπαγγελῶ ὑμῖν, καὶ οὐκ κρύψω ἀφ' ὑμῶν μυστήρια Θεοῦ· (6, 22) | ὅτι αὐτὸ
 5 καὶ τῆς σοφίας ὁδηγὸς ἐστίν, καὶ τῶν σοφῶν διορθωτῆς· (7, 15) | **καὶ** ἐν τῇ χειρὶ αὐτοῦ πᾶσα φρόνησις καὶ ἐργασιῶν ἐπιστήμη· (7, 16) | ἡ πάντων τεχνῆτις ἐδίδαξέ με σοφία· (7, 21) | ἐστίν γὰρ ἐν αὐτῇ πνεῦμα νοερόν, ἄγιον (7, 22) | ἀπαύγασμα φωτὸς αἰδίου καὶ εἰκὼν τῆς ἀγαθότητος τοῦ Θεοῦ· (7, 26) | **αὕτη** φίλους Θεοῦ, καὶ προφήτας κατασκευάζει, (7, 27) | εὐπρεπεστέρα δέ ἐστίν ἡλίου, καὶ ὑπὲρ πᾶσαν ἀστέρων θέσει· φωτὶ συγκρινομένη, εὐρίσκεται προτέρα· (7, 29) | **αὕτη** τοὺς θεραπεύσαντας αὐτήν, ἐκ πόνων ἐρῶύσατο (10, 9) | **καὶ** ὠδήγησεν ἐν τρίβοις εὐθείαις· ἔδωκεν αὐτοῖς γνῶσιν ἀγίαν (10, 10) | **καὶ** διεφύλαξεν αὐτοὺς ἀπὸ ἐνεδρευόντων, καὶ ἀγῶνα ἰσχυρὸν ἐβράβευσεν αὐτοῖς, ἵνα γνῶσι
 15 **πάντες, ὅτι** δυνατωτέρα παντός ἐστίν ἡ εὐσέβεια (10, 12) | **καὶ** οὐ μὴ κατισχύση ποτὲ κακία σοφίας (7, 30) | οὐδ' οὐ μὴ παρελεύσεται πονηροὺς ἐλέγχουσα ἡ δίκη (1, 8)· | εἶπον γὰρ ἐν αὐτοῖς λογισάμενοι οὐκ ὀρθῶς· (2, 1) | καταδυναστεύσωμεν τὸν δίκαιον· μὴ φεισώμεθα τῆς ὀσιότητος αὐτοῦ, μηδὲ ἐντραπῶμεν πολὺς πρᾶσθῦτον πολυχρονίους (2, 10)·

1 τοιγαροῦν, ὧ ἄνδρες, σοφίαν: τῶν λόγων μου (6, 11) || 2 Τὸ κείμενον ὡς ἔχει εἰς Σοφ. Σολ. 6, 17-18: ἀρχὴ γὰρ αὐτῆς ἡ ἀληθεστάτη παιδεία ἐπιθυμία, φροντὶς δὲ παιδείας ἀγάπη, ἀγάπη δὲ τήρησις νόμων αὐτῆς || 3-4 Τὸ κείμενον τῶν δύο πρώτων στίχων 6, 22: τί δὲ ἐστίν σοφία καὶ πῶς ἐγένετο, ἀπαγγελῶ καὶ οὐκ ἀποκρύψω ὑμῖν μυστήρια || 5-6 Τὸ κείμενον 7, 16: ἐν γὰρ τῇ χειρὶ αὐτοῦ καὶ ἡμεῖς καὶ οἱ λόγοι ἡμῶν πᾶσα τε φρόνησις καὶ ἐργασιῶν ἐπιστήμη || 6-7 ἡ πάντων: ἡ γὰρ πάντων || 6-7 Ἐκ τοῦ 7, 21 παραλείπεται τὸ κείμενον τοῦ πρώτου στίχου: ὅσα τέ ἐστίν κτυπὰ καὶ ἐμφανῆ ἔργων || 8 ἀπαύγασμα: ἀπαύγασμα γὰρ ἐστίν μετὰ τὴν λέξιν αἰδίου παραλείπεται τὸ κείμενον: καὶ ἔσοπτρον ἀκηλίδωτον τῆς τοῦ Θεοῦ ἐνεργείας τοῦ Θεοῦ: αὐτοῦ || 9 παραλείπεται τὸ ὑπόλοιπον κείμενον τοῦ στίχου 7, 27 || 10 εὐπρεπεστέρα δὲ ἐστίν ἡλίου: ἐστίν γὰρ αὕτη εὐπρεπεστέρα ἡλίου || 11-12 αὕτη τοὺς θεραπεύσαντας: σοφία δὲ τοὺς θεραπεύοντας || 11 αὕτη: σοφία δὲ || 12-13 Τοῦ κειμένου τῆς Σοφ. Σολ. 10, 10 οἱ πρώτοι στίχοι: αὕτη φηγάδα ὀργῆς ἀδελφοῦ δίκαιον ὠδήγησεν ἐν τρίβοις εὐθείαις· ἔδειξεν αὐτῶν βασιλείαν Θεοῦ καὶ ἔδωκεν αὐτῶν γνῶσιν ἀγίαν || 13 ἀγίαν: ἀγίαν || 13-14 αὐτοὺς ἀπὸ ἐνεδρευόντων: αὐτὸν ἀπὸ ἐχθρῶν καὶ ἀπὸ ἐνεδρευόντων ἠσφαλίσατο || 14 αὐτοῖς: αὐτῶν || 14-15 γνῶσι πάντες: γνῶ ὅτι παντός || 15-16 οὐ μὴ κατισχύση ποτὲ κακία σοφίας: σοφίας δὲ οὐ κατισχύει κακία || 16 οὐδ' οὐ μὴ: οὐδὲ μὴ || 16-17 Τὸ κείμενον 1, 8: διὰ τοῦτο φθεγγόμενος ἀδικα οὐδέεις μὴ λάθῃ, οὐδὲ μὴ παροδύσῃ αὐτὸν ἐλέγχουσα ἡ δίκη || 17 αὐτοῖς: ἑαυτοῖς || 18 τὸν δίκαιον: πένητα δίκαιον || 18-19 μὴ φεισώμεθα ... πολυχρονίους: μὴ φεισώμεθα χήρας μηδὲ πρᾶσθῦτον ἐντραπῶμεν πολὺς πολυχρονίους

| ἔστω δὲ ἡμῶν ἡ ἰσχὺς νόμος (2, 11)· | **καὶ ἐνεδρεύσωμεν τὸν δίκαιον,**
 ὅτι δύσχορητος ἡμῖν ἐστίν, καὶ ἐναντιοῦται τοῖς ἔργοις ἡμῶν, καὶ ἐπιφη-
 μίζει ἡμῖν ἁμαρτήματα παιδείας ἡμῶν. (2, 12) | Ἐπαγγέλλεται γινῶ-
 σιν ἔχειν Θεοῦ, καὶ παῖδα Κυρίου, εαυτὸν ὀνομάζει (2, 13)· | ἐγένετο
 5 ἡμῖν εἰς ἔλεγχον ἐννοιῶν ἡμῶν, βαρὺς ἐστίν ἡμῖν καὶ βλεπόμενος, (2,
 14) | ὅτι ἀνόμιος τοῖς ἄλλοις ὁ βίος αὐτοῦ καὶ ἐξηλλαγμένοι αἱ τρί-
 βοι αὐτοῦ (2, 15)· | εἰς κίβδηλον ἐλογίσθημεν αὐτῷ, καὶ ἀπέχεται τῶν
 ὁδῶν ἡμῶν ὡς ἀπὸ ἀκαθαρσιῶν, **καὶ μακαρίζει ἔσχατα δικαίων.** (2, 16)
 φ. 8^v | Ἴδωμεν **οὖν**, εἰ οἱ λόγοι αὐτοῦ ἀληθεῖς καὶ πειρά||σωμεν τὰ ἐν ἐκθά-
 10 σει αὐτοῦ (2, 17)· | ὕβρει καὶ βασάνῳ ἐτάσωμεν αὐτόν, ἵνα γινῶμεν τὴν
 ἐπιείκειαν αὐτοῦ καὶ δοκιμάσωμεν τὴν ἀνεξικακίαν αὐτοῦ (2, 19)· |
 θανάτῳ ἀσχήμονι καταδικάσωμεν αὐτόν· ἔσται γὰρ αὐτοῦ ἐπισκοπὴ ἐκ
 λόγων αὐτοῦ (2, 20). | Ταῦτα ἐλογίσαντο καὶ ἐπλανήθησαν· ἀπε-
 τύφλωσε γὰρ αὐτοὺς ἡ κακία αὐτῶν· (2, 21) | καὶ οὐκ ἔγνωσαν μυστή-
 15 ρια Θεοῦ· οὐδὲ ἔκριναν | **ὅτι σὺ εἶ Θεὸς μόνος,** (2, 22) ὁ ζωῆς ἔχων καὶ
 θανάτου τὴν ἐξουσίαν, (16, 13) | καὶ σφύζων ἐν καιρῷ θλίψεως, (Σοφ.
 Σιρὰχ 2, 11) | **καὶ ὀνόμενος ἐκ παντὸς κακοῦ**· (16, 8) | ὁ οἰκτίρμων,
 καὶ ἐλεήμων, (Σοφ. Σιρὰχ 2, 11) | καὶ διδοὺς τοῖς ὀσίοις σου χάριν (4,
 15), | **καὶ τῷ σῶ βραχίονι** | τοῖς ὑπερηφάνοις ἀντιτασσόμενος (Παροιμ.
 20 3, 34).

Εἰς τὴν λιτήν. Ἑἤχος α'.

Εὐφραίνου ἐν Κυρίῳ, πόλις ἡ Κωνσταντίνου
 ἡ γόνον ἐνέγκασα
 πάντας διενεγκόντα
 25 Μάρκον τὸν αἰίδιμον,

1 νόμος: νόμος δικαιοσύνης || 2-3 παραλείπεται τὸ κείμενον τοῦ στίχου 2, 12:
 καὶ ὀνειδίξει ἡμῖν ἁμαρτήματα νόμου || 8 παραλείπεται τὸ κείμενον τοῦ στίχου 2, 16:
 καὶ ἀλαζονεύεται πατέρα Θεοῦ || 15 οὐδὲ ἔκριναν ὅτι σὺ εἶ Θεὸς μόνος: οὐδὲ ἔκριναν
 γέρας ψυχῶν ἀμώμων || 15-16 ὁ ζωῆς ἔχων ... ἐξουσίαν: σὺ γὰρ ζωῆς καὶ θανάτου
 ἐξουσίαν ἔχεις || 16-18 Τὸ κείμενον ἐκ τῆς Σοφίας Σιρὰχ: διότι οἰκτίρμων καὶ ἐλε-
 ἤμων ὁ Κύριος | καὶ ἀφήσιν ἁμαρτίας καὶ σφύζει ἐν καιρῷ θλίψεως || 18 Τὸ κείμι-
 νον τῆς Σοφίας Σολομῶντος 4, 15: ὅτι χάρις καὶ ἔλεος ἐν τοῖς ἐκλεκτοῖς αὐτοῦ | καὶ
 ἐπισκοπὴ ἐν τοῖς ὀσίοις αὐτοῦ || 19-20 Τὸ κείμενον τῶν Παροιμιῶν 3, 34: Κύριος
 ὑπερηφάνοις ἀντιτάσσεται, ταπεινοῖς δὲ δίδωσι χάριν.

22-25 (καὶ 1-9 τῆς σ. 27) Τὸ τροπάριον συνέθεσεν ὁ Ἀθανάσιος ὁ Πάριος (βλ.
 εἰσαγωγήν, σ. . . .): Εὐφραίνου ἐν Κυρίῳ, πόλις Θεσσαλονίκη, ΜΡ Α' 520

- ἑώρας τὸν ἀήττητον ἀριστέα
 ἄριστα καὶ λαμπρῶς
 τὸν ὑψιστον Πάπαν καθελόντα
 τῇ δυνάμει τοῦ Πνεύματος.
 5 Ἀνάλαβε τῶν ἁσμάτων
 τὴν λιγύφθογγον κιννύραν
 καὶ μέλπε τὸν αἰσχύναντα τῶν Λατίνων τὰ στίφη
 περικροτοῦσα φαιδρῶς τούτου σήμερον
 τὴν μνήμην τὴν ἔνδοξον.
- 10 Ὁ αὐτός.
- Ὡς μέγα ὑπάρχει σου τὸ κατόρθωμα,
 ἀγιώτατε Μάρκε·
 ὡς θαυμαστή σου καὶ ξενήκουστος ἡ ἔνστασις·
 τῶν γὰρ ἡμετέρων
 15 τῶν μὲν βία,
 τῶν δὲ πειθοῖ
 καὶ ἀπλῶς ἀπαξάπαντων
 τῇ τῆς πίστεως ὑπαχθέντων καινοτομία
 σὺ μόνος, καρτερόψυχε,
 20 ὑπὲρ τῆς πατρῴας δόξης μέχρι τέλους ἀντέσχες πρὸς ἅπαντας,
 Λατίνους τε, φημί, καὶ Λατινόφρονας.
 Καὶ γὰρ τοὺς ὀφείλοντάς σοι συμμαχεῖν ὡς ἀδελφούς
 πολεμίους ἔσχες
 καὶ δεινῶς ἀντιβαίνοντας.

16 πειθοῖς Η || 17 καὶ παραλείπει ὁ Η

1 διὰ τὸν ἡμέτερον τρισαριστέα, Ἄντ. 75 Ἀθανάσιον τὸν ἀήττητον ἀριστέα, MP Γ' 289 **4-7** Κατέβαλεν ὁ νέος Δαβὶδ τῇ δυνάμει τοῦ πνεύματος τὸν δυτικὸν ἐκείνον καὶ ἀλαζόνα Γολιάθ, Ἄντ. 49 **6** λιγυρὰν κιννύραν τὴν τε ἡδύπνοον, MP Γ' 355 **8** ἐν ἀδιστακτῶ καρδίᾳ περικροτοῦσαι χορεύσατε, Πεντηηχοστάριον 112 **13** θαῦμα πολυθαύμαστον ὄντως φοβερὸν ξενήκουστον, MP Δ' 372 **19-24** ὁ προστάτης τῶν ὁρθῶν δογμάτων εὐρέθη τέλος πάντων μόνος, ὑπὸ πάντων σχεδὸν ἐγκαταλελειμμένος, ὅθεν ἐξ ἀνάγκης καὶ εὗρισκε πολεμίους ὄχι μόνον τοὺς ἐξ ἀρχῆς ἐχθρούς, ἤγγουν τοὺς παπιστάς, ἀλλὰ καὶ ἀπὸ τοὺς ἐδικούς του ὁμοπίστους καὶ ὁμογενεῖς καὶ ὁμοταγεῖς, τὸ χεῖριστον «ἡμῖν γὰρ τοῖς ὀφείλουσι συμμαχεῖν, ἀντὶ τοιούτων, φεῦ, πολεμίους ἐκέχρητο», Ἄντ. 65 **20** μόνος προπολεμῶν καὶ μόνος ὑπερασπιζόμενος μέχρι τέλους τὴν πατρῴαν εὐσέβειαν, Ἄντ. 121

Διὰ τοῦτο ἀπὸ ἀνατολῶν ἡλίου μέχρι δυσμῶν
 αἰνετὸν τὸ ὄνομά σου,
 Ἱεράρχα πανθαύμαστε,
 ὡς μόνου σου τὴν τοῦ μονογενοῦς θεολογίαν
 5 ἀπαράτρωτον φυλάξαντος·
 διὸ καὶ νῦν παρῥησίαν πρὸς αὐτὸν κεκτημένος
 δεόμεθα· πρέσβευε ὑπὲρ τοῦ φυλάττεσθαι ἡμᾶς
 ἀτρώτους ἐκ παντοίας αἰρέσεως.

Ἔχος δ'.

10 Ἦ τῶν Ὁρθοδόξων τὰ συστήματα
 χρεωστικῶς σε μακαρίζει, Μάρκε τῆς Ἐφέσου πρόεδρε,
 ὡς εὐσεβείας στύλον στερεὸν
 καὶ πρόμαχον ἀήττητον.
 Σὺ γὰρ ἐν Φεβρόαρι καὶ Φλωρεντία
 15 ἀναφανδὸν ἐξήλεγξας τῶν κακοδόξων Ἰταλῶν
 τὴν ἀντίχριστον καινοτομίαν τῆς θείας πίστεως
 Πνευματομάχους τοῖς πᾶσι γνωρίσας
 ὡς τὴν μοναρχίαν τῆς θεότητος
 εἰς δυαρχίαν τέμνοντας,
 20 Γρηγόριον δὲ καὶ Βησσαρίωνα
 ὡς παπολάτραι ἀναφανέντας καὶ ἄλλοτριόφροναι
 πανταχοῦ
 ὡς μιξόθηραι στηλιτεύσας

10 τῶν Ὁρθοδόξων τὰ συστήματα εὐσεβοῦντες, Πεντηκοστάριον 337 **11** ὡς λαμπτήρα σὲ ἄδυτον... χρεωστικῶς μακαρίζομεν, ΜΡ Β' 385 **12** ἄλλον στύλον ἀκλόνητον τὸν ὀνόμαζον, Ἀντ. 139 **13** πρόμαχος ἀκατάληπτος καὶ ἀνίκητος, Ἀντ. 69 καὶ ἀήττητος πρόμαχος, ΜΡ Γ' 37 **14** Ἐπτὰ συνελεύσεις ἔγιναν καθολικαὶ εἰς τὸ παλάτιον τοῦ Πάπα· εἰς ὅλας αὐτὸς μόνος ἐφαίνετο ἀγωνιζόμενος, αὐτὸς μόνος ἀπεκρίνατο, αὐτὸς ἤλεγχε τὰ σοφίσματα καὶ τὰς παρεξηγήσεις καὶ αὐτὸς ἐφαίνετο στόμα τῶν θεολόγων καὶ ὑπέρμαχος τῆς πατροπαράδοτου πίστεως... ὑπερήσπιζε, λέγει, τῆς πατρῴου δόξης, ἐν μέσοις λατίνους μόνος, Ἀντ. 73 **17-18** πρβλ. Ἀντ. 62-63 **18-19** πρβλ. Ὁμολογία πίστεως Μάρκου Ἐφέσου, Ἀντ. 172 τῆς Παναγίας τέτμηκε Τριάδος τὴν μοναρχίαν, Πεντηκοστάριον 334 **20-23** πρβλ. Ἀντ. 76-83 **23** καλούμενοι δ' οὖν ὑπὸ πολλῶν λατινόφρονες, οὗτοι τοίνυν οἱ μιξοθῆρες ἄνθρωποι, Μάρκου Ἐφέσου ἐγκύκλιος ἐπιστολή... ὀρθοδόξοις, Δοσιθέου Ἱεροσολύμων, τόμος χαρᾶς, σ. 597 (ἐκδ. Ρηγοπούλου)

φ. 9 τὴν ὀρθόδοξον πίστιν σαλευομένην ἐκράτυνας·
 ἦν καὶ ἡμᾶς | διαφυλάττειν μέχρι τέλους ἀπαράτρωτον
 πρέσβευε Χριστῶ τῷ Θεῶ
 ὡς ἔχων πρὸς αὐτὸν παρῥησίαν πολλήν,
 5 πάτερ ἁγιώτατε.

Δόξα. ᾠχος πλάγιος β΄.

Ἄδαμάντινε τὴν ψυχὴν,
 Μάρκε παναοίδιμε,
 φωστῆρ διαυγέστατε
 10 τοῦ νοητοῦ τῆς Ἐκκλησίας στερεώματος,
 στύλε ἀπερίτρεπτε τῆς εὐσεβείας,
 τίς σου κατ' ἄξιαν δυνήσεται παραστῆσαι τοὺς ἡρωϊκοὺς ἀγῶνας,
 τοὺς τε πρὸς τοὺς ἄλλοτριούς,
 ναὶ μὴν καὶ τοὺς οἰκείους τῆς πίστεως,
 15 καθ' ὧν ἀνδρικώτατα συμπλεκόμενος
 τῇ δυνάμει τοῦ Πνεύματος
 τὸ ὑπερθαύμαστον τῆς νίκης κατὰ πάντων ἀνέστησας τρόπαιον,
 ὡς ὁ ἐκ τοῦ παπικοῦ στόματος προελθὼν χρησμὸς
 τρανῶς ἐμαρτύρησεν εἰπὼν, ἐποιήσαμεν οὐδέν;
 20 Πάντως οὐδεὶς.
 Ὡς νέον δὲ Ζοροβάβελ σὲ κηρύττομεν

15 καθ' ὧν: μεθ' ὧν ΛΚ || 18 ὡς ὁ: ὡς ἡ ΛΚ προελθὼν χρησμὸς: προελθοῦ-
 σα ἀπόφασις ΛΚ || 19 εἰπὼν: εἰποῦσα Λ λέγουσα Κ || 20 πάντως: πάντες Κ

1985) καὶ PO 17, 450 ὡς ἐπὶ μιζοθήρων, Γρηγρ. Νύσσης, Κατὰ Εὐνομίου 2, 1, 18
7-8 ψυχὴν ἀδαμαντίνην καὶ ἀνένδοτον, Ἄντ. 103 ἀδαμάντινε τὴν ψυχὴν πῶς σὲ κατ'
 ἄξιαν ἐπαινέσωμεν; MP A' 212 **9-10** φωστῆρ διαυγέστατος τῆς ἐκκλησίας ὑπάρχων,
 MP B' 555 ἀστέρης πολύφωτοι τοῦ νοητοῦ στερεώματος τῆς μυστικῆς Σιών, MP Γ'
 121 τὸν φωστῆρα τῆς ἀνατολικῆς Ἐκκλησίας, Ἄντ. 5 **11** ὁ πύργος τῆς γενναιότητος
 ὁ ἀπερίτρεπτος, Ἄντ. 158 ἔστης δὲ ὡς πύργος στερεὸς ἀκλόνητος, MP Γ' 527 στύ-
 λε ἀπερίτρεπτε τῆς ἐκκλησίας, MP Γ' 427 καὶ MP B' 555 καὶ 391 κ.ά. **15** συ-
 μπλεκόμενοι κατηδάφισαν... ἀνδρικώτατα, MP A' 422 **18-19** πρβλ. ἀνωτέρω, σ. **12-**
13 21 διὰ τὴν γέννη νέος Βεσελεὴλ καὶ νέος Ζοροβάβελ εἰς τὴν ἐκκλησίαν Θεοῦ, Ἄντ.
 119-120 **21** (καὶ **1-5** τῆς σ. **30**) ἀλλ' ὄχι μόνον μέσα εἰς τὴν Κωνσταντινούπολιν,
 τοὺς πεπλανημένους ἐπέστρεψε, καὶ τοὺς πεπτωκότας ἀνῶρθωσε... καὶ τὴν ἐκκλησίαν
 ἤνωσε καὶ συνέστησεν ὁ νέος Βεσελεὴλ, καὶ νέος Ζοροβάβελ, ἀλλά... καὶ πρὸς τοὺς
 ἀπανταχοῦ τῆς γῆς καὶ τῶν νήσων εὐρισκομένους Χριστιανοὺς ἔγραψε τὴν φυλάττωνται

38

Κων. Ἀγγ. Μανάφη – Χρ. Ἀθ. Ἀραμπατζῆ

ὅτι τὴν ἐν Ἰταλία πεπτωκυῖάν πως ὀρθόδοξον ἡμῶν πίστιν
 οἴκαδε ἐπιστρέψας ἀνώρθωσας
 καὶ ἀπανταχοῦ
 ταῖς θεοσόφοις σου διδασκαλίαις συνέστησας·
 5 διὸ καὶ εἰς αἰῶνας εὐφημοῦμεν
 τὴν πάνσεπτον μνήμην σου.

Καὶ νῦν. Θεοτοκίον, ὁ αὐτός.

Θεοτόκε, σὺ εἶ ἄμπελος ἡ ἀληθινὴ
 ἡ βλαστήσασα τὸν καρπὸν τῆς ζωῆς·
 10 σὲ ἱκετεύομεν
 πρέσβευε, Δέσποινα, μετὰ τῶν ἀποστόλων
 καὶ πάντων τῶν ἁγίων
 ἐλεηθῆναι τὰς ψυχὰς ἡμῶν.

Εἰς τὸν στίχον στιχηρὰ προσόμοια.

15 Ἦχος πλ. α'. Χαίροις ἀσκητικῶν ἀληθῶς.

Χαίροις
 ὁ ἱερώτατος νοῦς·
 θεολογίας ὁ κανὼν ὁ εὐθύτατος,
 Τριάδος
 20 τῆς ὑπερθέου
 ὁ συντηρήσας καλῶς
 ἀσυγχύτους θείας
 ιδιότητας·
 Πατρός
 25 μὲν τὸ αἷτιον

1 πεπτωκυῖαν L H || 6 πάνσεπτον: ἔνδοξον Λ || 7-13 Ὁ Λ δὲν παραθέτει τὸ κείμενον τοῦ Θεοτοκίου

Εἰρμὸς στιχηρῶν MP B' 376 || 9 Ἦχος πλ. α': παραλείπει ὁ Λ

ἀπὸ τὸν λατινισμόν, Ἀντ. 149 **7-13** Θεοτοκίον, Παρακλητικὴ, 509 **16-17** Χαίροις ὁ ἱερώτατος νοῦς, τὸ τῆς Τριάδος καθαρὸν ἐνδιαίτημα, MP B' 391 **18** θεολογίας... κανὼν ὁ εὐθύτατος, MP B' 140 θεολογίας ὑψηλῆς ἡ ἀκρίβεια, αὐτόθι **19-20** Τριάδος τῆς ὑπερθέου γεγονόςσας σάλπιγγε θεόφθογγος, MP A' 421 **22-23** Πρὸβλ. [M. Ἀθανασίου], Κατὰ λατίνων, PG 28, 829D

μόνον εἶναι θεότητος,
 αἰτιατὸν δὲ
 τοῦ Υἱοῦ καὶ τοῦ Πνεύματος
 θείοις δόγμασι
 5 θεολόγων ἐπόμενος·
 τὸ αἰτιατοαίτιον
 ὁ πόρρω βαλλόμενος
 ὡς σύγχυσιν ἐπεισάγον
 καὶ συμῆνος ἄλλων αἰρέσεων·
 10 Χριστὸν ἐκδυσώπει
 ταῖς ψυχαῖς ἡμῶν δοθῆναι
 τὸ μέγα ἔλεος.

Στίχ. Τὸ στόμα μου λαλήσει σοφίαν καὶ ἡ μελέτη

Χαίροις
 15 ὁ ἱερός γραμματεὺς
 τῆς ὑψηλῆς θεοσοφίας τῆς χάριτος,
 τὸ στόμα
 τῶν θεολόγων,
 τῆς Ἐκκλησίας Χριστοῦ
 20 ὁ μέγιστος γίγας
 καὶ ἀήττητος,
 Ἐφέσου
 τὸ καύχημα,
 Ζοροβάβελ ὁ δεύτερος
 25 ὁ ἀναστήσας
 τὸ ὀρθόδοξον φρόνημα,
 ὃ κατέπεσεν

1-3 αὐτόθι. Πρβλ. Ἄντ. 88 καὶ 169-170 **6-9** ἀποβάλλομαι τὸ αἰτιατοαίτιον, Γενναδίου Σχολαρίου, Περὶ τῆς ἐκπορεύσεως τοῦ Ἁγίου Πνεύματος Α', τ. 6, σ. 241 **17-18** καὶ νὰ γένη στόμα τῶν θεολόγων, Ἄντ. 16 **στόμα** τῶν ἱερῶν θεολόγων, Ἄντ. 167 **τὸ στόμα** τῆς Ἐκκλησίας, MP B' 151 **19-20** τῆς οἰκουμένης ὁ μέγας ἑωσφόρος ὅταν ἐξανέτειλας ἐκ τῆς ἐφῶας λαμπρῶς ὡς γίγας ἀγαλλιώμενος, Petit, Acol., 202,6-9 καὶ ἔδραμες ὡς γίγας κράτιστος, αὐτόθι, 207,16-19 **24** τὴν ἐκκλησίαν ἤνωσε καὶ συνέστησεν ὁ νέος Βεσελεὴλ καὶ νέος Ζοροβάβελ, Ἄντ. 149

40

Κων. Ἀγγ. Μανάφη – Χρ. Ἀθ. Ἀραμπατζῆ

ἐν τῇ Δύσει τὸ πρότερον·
 ἄνθρωπε ἐπουράνιε,
 ἐπίγειε ἄγγελε,
 τῶν ὀρθοδόξων ἡ δόξα,
 5 σκεῦος χαρίτων τοῦ Πνεύματος,
 Χριστὸν μὴ ἐλλίπης
 ἱκετεύειν ὑπὲρ πάντων
 τῶν εὐφημούντων σε.

10 *Στίχ. Στόμα δικαίου ἀποστάζει σοφίαν
 καὶ ἡ γλῶσσα αὐτοῦ λαλήσει κρίσιν.*

Χαίροις,
 ἱεραρχῶν καλλονή,
 τῶν ἀσκητῶν περιφανὲς σεμνολόγημα,
 ὁ πράξει
 15 καὶ θεωρία
 κεκοσμημένος λαμπρῶς,
 ἀρετῶν τῶν θείων
 τὸ θησαύρισμα,
 πραότητος
 20 σκήνωμα,
 προσευχῆς ἐργαστήριον
 τῆς ἀενάου,
 τῆς σοφίας κειμήλιον,
 ταπεινώσεως
 25 τὸ τερπνὸν ἐνδιαίτημα,

10 καὶ ἡ γλῶσσα αὐτοῦ: χεῖλη δὲ ἀνδρῶν ἐπίστανται Λ || 16 κεκοσμημένως L

2-3 ἄνθρωπε ἐπουράνιε, ἐπίγειε ἄγγελε, στόμα τὸν νόμον τὸν θεῖον ἐμμελετήσαν MP B' 184· πρβλ. Ἰωάννου Χρυσοστόμου, Περὶ Μετανοίας, PG 49, 291A **4** δόξα καύχημα καὶ στύλε καὶ ἐδραῖωμα τῆς Ἀνατολικῆς Ἐκκλησίας, Ἀντ. 167 **5** τέμενος τῶν θείων χαρίτων, Ἀντ. 167 **11-13** Χαίροις ἱεραρχῶν καλλονή τῶν ἀρετῶν τὸ διαυγὲς καταγώγιον, MP B' 184 **13** διδασκάλων τὸ σεμνολόγημα, MP B' 182 **14-16** Ὁ θεωρία καὶ πράξει διαλάμψας, MP Γ' 299 **23** Χαίροις ὁ τῆς σοφίας κρατήρ, Petit, Acol., 205,20 Σοφίας Θεοῦ ταμεῖον, αὐτόθι, 212,17 τὸν ὅρον τῆς σοφίας, αὐτόθι, 207,36 **25** θεωρίας ὑψηλῆς ἐνδιαίτημα, MP Γ' 361

9 Παροιμιῶν 10, 31 10 Ψ'αλμ. 36, 30

φ. 9^v ἤλιε διακρί|σεως,
 εἰρήνης τὸ τέμενος,
 διπλῆς ἀγάπης ὁ οἶκος
 τῆς πρὸς Θεὸν καὶ τὸν ἔγγιστα,
 5 Χριστὸν ἐκδυσώπει
 τοῦ δωρήσασθαι τῷ κόσμῳ
 τὸ μέγα ἔλεος.

Δόξα. ᾠχος δ'.

10 Δεῦτε οἱ φιλοθεάμονες πάντες
 καὶ εὐσεβείας ζηλωταί·
 δεῦτε καὶ θεάσασθε τοῦ θείου Μάρκου
 πάλην καὶ νίκην ξενήκουστον
 τοὺς ὄρους ὑπερβαίνουσιν
 τῆς ἀνθρωπίνης δυνάμεως.
 15 Ὡ τοῦ θαύματος!
 Εἷς ἀνὴρ μονώτατος
 τὴν πανοπλίαν ἐνδεδυμένος τοῦ ὀρθοδόξου φρονήματος
 ἐν τῇ καρδίᾳ ἴσταται τῆς Ἰταλίας
 Ἰουλιανὸν καὶ Ἰωάννην
 20 καὶ πάντας τοὺς ἐναντίους
 ἀλλοτρίους τε καὶ τοὺς ἡμετέρους
 γενναίως ἐλέγχων
 καὶ κατὰ κράτος νικῶν.
 Ὅντως αὕτη ἐστὶν ἡ νίκη
 25 ἢ τὸν κόσμον νικήσασα,

4 τῶν ἔγγιστα L || 9 φιλοθεάμονες L : Ὀρθόδοξοι Λ, Η. Εἰς τὸν L ἢ λ. φιλοθεά-
 μονες διεγράφη καὶ ὑπεράνω αὐτῆς ἐγράφη ὀρθόδοξοι

9 ὦ φιλοθεάμονες ... ἐποπτεύσωμεν, MP Γ' 329 11-12 Δεῦτε καὶ θεάσασθε
 ἅπαντες ξένον θέαμα καὶ παράδοξον, MP Γ' 128 16-23 Ἡ διήγησις περὶ τοῦ δια-
 λόγου μεταξὺ τοῦ ἁγίου Μάρκου, τοῦ Ἰουλιανοῦ καὶ τοῦ Ἰωάννου περιέχεται ἐκτενῶς
 ἐν Ἀντ. 46-49 17 Ἐνδεδυμένος Χριστοῦ τὴν πανοπλίαν, MP Δ' 367 18-23 πρβλ.
 Σιλβέστρου Συροπούλου, Ἀπομνημονεύματα, σσ. 262-272

24-25 Ἰωάννου Α' 5, 4-5: καὶ αὕτη ἐστὶν ἡ νίκη ἢ νικήσασα τὸν κόσμον, ἢ πί-
 στις ἡμῶν. Τίς ἐστὶν ὁ νικῶν τὸν κόσμον εἰ μὴ ὁ πιστεύων ὅτι Ἰησοῦς ἐστὶν ὁ υἱὸς τοῦ
 Θεοῦ;

42

Κων. Ἀγγ. Μανάφη – Χρ. Ἀθ. Ἀραμπατζῆ

ἡ ὀρθόδοξος πίστις ἡμῶν
καὶ ὁ ἐν αὐτῇ
καὶ κατ' αὐτὴν πιστευόμενος Χριστὸς ὁ Θεὸς
καὶ σωτὴρ τῶν ψυχῶν ἡμῶν.

5

Καὶ νῦν. Θεοτοκίον.

Ἐκ παντοίων κινδύνων
τοὺς δούλους φύλαττε,
εὐλογημένη Θεοτόκε·
ἵνα σε δοξάζωμεν
τὴν ἐλπίδα τῶν ψυχῶν ἡμῶν.

10

Τὸ ἀπολυτίκιον. ᾠχος γ'. Θείας πίστεως.

Θείας πίστεως ὁμολογία
μέγαν εὔρατο ἡ ἐκκλησία
ζηλωτὴν σε, θεῖε Μάρκε πανεύφημε,
ὑπερμαχοῦντα πατρώου φρονήματος
καὶ καθαιροῦντα τοῦ σκότους ὑψώματα·
ὄθεν ἄφεςιν Χριστὸν τὸν Θεὸν ἰκέτευε,
δωρήσασθαι ἡμῖν τοῖς σὲ γεραίρουσι.

15

Δόξα. Τὸ αὐτό. Καὶ νῦν. Θεοτοκίον.

20

Σὲ τὴν μεσιτεύσασαν
τὴν σωτηρίαν τοῦ γένους ἡμῶν
ἀνυμνοῦμεν, Θεοτόκε Παρθένε·
ἐν τῇ σαρκὶ γὰρ
τῇ ἐκ σοῦ προσληφθείσῃ

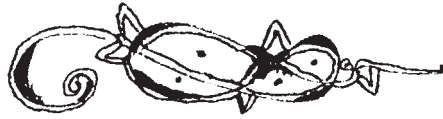
5 Καὶ νῦν. Ἐκ παντοίων Λ || 6-10 παραλείπεται τὸ κείμεν. τοῦ θεοτ. ὑπὸ τοῦ Λ
Εἰρμὸς ἀπολυτ. ΜΡ Β' 55

6-24 Τὸ κείμενον τοῦ ἀπολυτικίου καὶ τοῦ θεοτοκίου δὲν παρατίθεται ὑπὸ τοῦ Λ
20-24 (καὶ 1-4 τῆς σ. 35) Θεοτ. Παρακλητικῆ, 187 κ.ἀ. καὶ ΜΡ Ε' 455

5-10 Θεοτ. Παρακλητικῆ, 300 καὶ 554, στ. 1-2 **12-18** Τὸ αὐτὸ ἀπολυτίκιον
μὲ τὴν ἐπιγραφὴν ἀπολυτίκιον εἰς αὐτὸν τὸν μέγαν ἱεράρχην ἐπαναλαμβάνεται καὶ εἰς
τὸν Ἀντ. 1, ἐκ τοῦ ὁποίου τὸ ἀντέγραψεν ὁ Νικόδημος

1-4 Ἰωάννου Α' 5, 4-5

ὁ Υἱός σου καὶ Θεὸς ἡμῶν
τὸ διὰ τοῦ σταυροῦ καταδεξάμενος πάθος
ἐλυτρώσατο ἡμᾶς
ἐκ φθορᾶς ὡς φιλόανθρωπος.

5 Εἰς τὸν ὄρθρον μετὰ τὴν ἀγὴν στιχολογίαν, κάθισμα.
ᾠχος α΄. Τὸν τάφον σου σωτήρ.

Πυξίον μυστικὸν
καὶ θεόγραφον πλάκα
καὶ βίβλον νοητὴν
10 σὲ κηρύττομεν, Μάρκε,
ἐν αἷς ἀναγινώσκομεν
τὸ τῆς πίστεως σύμβολον
ἀπαράτρωτον
καὶ τὴν Λατίνων προσθήκην
15 ἀποβάλλομεν
τῶν ὀρθοδόξων οἱ δῆμοι,
οἱ σὲ μακαρίζοντες.

Δόξα. Τὸ αὐτό. Καὶ νῦν. Θεοτοκίον.

20 Μαρία, ἡ τὰς τρεῖς
ἀνηκούστους ἐνώσεις
ἐνώσασα φρικτῶς,
παρθενίαν καὶ τόκον,
Θεὸν καὶ τὸν ἄνθρωπον
πίστιν τε καὶ πιστεύουσιν

Εἰρμὸς καθίσματος Παρακλητικῆ 9
24 τε: παραλείπει ὁ Λ

7 Πυξίον Θεοῦ Πνεύματος, MP E' 229 8-11 πλάξ θεόγραφος, Νικοδήμου Θεοτοκίον, σ. 142 θεογράφους ὡς πλάκας δεδεγμένοι τὰς σὰς βίβλους πιστῶς κατατρυφῶμεν, MP A', 459 19-20 Μαρία ἡ τὰς τρεῖς ἀνηκούστους ἐνώσεις, EΦ 36 (1937) 290

τοῖς ξενίζουσι
 τούτοις καρδίαν ἀνθρώπου,
 ἡμᾶς ἔνωσον
 τῇ τοῦ Υἱοῦ σου ἀγάπη
 5 καὶ σῶσον, πανύμνητε.

Μετὰ τὴν δευτέραν στιχολογίαν, κάθισμα.

ᾠχος δ'. Κατεπλάγη Ἰωσήφ.

Κατεπλάγησαν ὁμοῦ
 πάντες οἱ Δύσεως σοφοὶ
 10 καὶ ἐφᾶς τὴν ἰσχὺν
 τῶν διαλέξεων τῶν σῶν
 παρισταμένου ἐν μέσῳ
 τοῦ συνεδρίου,
 φ. 10 ὅπως ἐξ ἐτοίμου πρὸς ἅπαντας
 15 ἐδίδους ἀποκρίσεις, θεόσοφε,
 ἐξ ὀπλοθήκης θείας τῶν πατέρων
 καὶ γραφικῶν παραστάσεων,
 δι' ὧν τὴν τούτων
 ἔξω σοφίαν
 20 ἔδειξας μωρανθεῖσαν.

Δόξα. Τὸ αὐτό. Καὶ νῦν. Θεοτοκίον.

Ἀπειρόγαμε ἀγνή,
 πῶς συλλαμβάνεις ἐν γαστρὶ

Εἰρμός καθίσματος MP A' 233

15 ἐδίδου L Λ Η || 16 θείας: παραλείπει ὁ Η

8-9 κατεπλάγησαν, Ἀγνή, πάντες ἀγγέλων οἱ χοροί, Γενέθλιον Ἰωάννου Βαπτιστοῦ, Κανὼν Ἰωάν. Δαμασκηνοῦ, MP E' 353 **8-17** πρὸς. τὸ φῶς λέγω τῆς ἔξω σοφίας του, Ἀντ. 130. Πρὸς. καί: Μὲ ἓνα δλόκληρον λόγον... τῆς συνόδου, αὐτόθι, 75 **18-20** ἡ σοφία τοῦ κόσμου ἔπρεπε νὰ φανῇ μωρία καὶ ἀφροσύνη παρρησιαζομένης διὰ τοῦ Μάρκου τῆς σοφίας τοῦ Πνεύματος, Ἀντ. 47-49 τῆς ἔξω σοφίας, Γρηγορ. Νύσσης, Κατὰ Εὐνομίου, PG 45, 1101B **22** Ἀπειρόγαμε ἀγνή πῶς συλλαμβάνεις ἐν γαστρὶ, ΕΦ 36 (1937) 290

19-20 A' Πρὸς Κορινθίους 3, 19: ἡ γὰρ σοφία τοῦ κόσμου τούτου μωρία παρὰ τῷ Θεῷ ἐστίν

τὸν ἀπάντων τὴν πνοὴν
 περιλαβόντα ἐν χερσί;
 Φράσον ἡμῖν τὸν λόγον
 τοῦ μυστηρίου σου.
 5 Πανάληθές ἐστι τοῦτο, ὦ ἄνθρωπε,
 καὶ παῦσαι ἐρευνῶν τὸ δυσθεώρητον
 ὕψος καὶ βάθος, μῆκος καὶ πλάτος
 τῆς ἀπορρήτου λοχείας μου.
 Νικᾷ γὰρ ὄντως ἔννοιαν πᾶσαν
 10 ἀνθρώπων τε καὶ ἀγγέλων.

Μετὰ τὸν πολυέλεον, κάθισμα.

³Ηχος πλ. δ'. Τὴν σοφίαν καὶ λόγον.

Ἡ τοῦ Πνεύματος χάρις
 τοῦ παντουργοῦ
 15 καθαρῶτατον σκεῦος
 καὶ ἱερὸν
 εὐροῦσά σε, θεόσοφε,
 ἐξεχύθη σοῖς χεῖλεσι
 καὶ ὄργανον εἰργάσατο
 20 πληρῶσαι, ἃ ὥρισε,
 καὶ οἰκουμένην πᾶσαν
 θανεῖν κινδυνεύουσαν
 τῇ κακοδοξίᾳ
 τῶν Λατίνων ζωῶσαι.

2 περιλαβόντα: περικρατοῦντα Λ

Εἰρμὸς καθίσματος MP A' 68 || 11-12 κάθισμα: ἦχος πλ. δ': παραλείπει ὁ Λ
 21 οἰκουμένην: ἐκκλησίαν Λ Η': ὑπεράνω τῆς λέξεως οἰκουμένην δι' ἄλλης χει-
 ρὸς ἐκκλησίαν ἐν L || 22 θανεῖν: πεσεῖν Λ Η': δι' ἄλλης χειρὸς πεσεῖν ὑπεράνω τῆς
 λέξεως θανεῖν ἐν L

6-10 Μαξίμου Πλανούδη, Κανόνες. Εἰς τὸν ἅγιον μεγαλομάρτυρα Διομήδην, ὠδὴ
 ζ'. Θεοτοκίον (Anecdota Planudea, C. Gallavotti) **13-14** ἐκτελεῖς τῇ χάριτι τοῦ Παν-
 τουργοῦ Πνεύματος, MP E' 286 **18-19** ἡ τοῦ πνεύματος ἔλλαμψις... ἐξεχύθη τοῖς χεί-
 λεσι καὶ ὄργανον εἰργάσατο, MP A' 365 **19-20** στόμα καὶ ὄργανον τοῦ Πνεύματος,
 Ἐντ. 125 ὄργανον τοῦ Παρακλήτου γεγεννημένος, αὐτόθι, κοντάκιον, σ. 1

18 πρβλ. Ψαλμ. 44, 3: ἐξεχύθη χάρις ἐν χεῖλεσίν σου

Δι' ὃ οἱ ὀρθόδοξοι
 ὡς ζωὴν οἰκουμένης σε
 εὐφημοῦντες κραυγάζομεν·
 πρέσβευε Χριστῶ τῷ Θεῷ
 5 τῶν πταισμάτων ἄφεσιν δωρήσασθαι
 τοῖς ἑορτάζουσι πόθῳ
 τὴν ἁγίαν μνήμην σου.

Δόξα. Τὸ αὐτό. Καὶ νῦν. Θεοτοκίον.

10 Ἡλιόμορφον ἄρμα
 τὸ τοῦ Δαβίδ,
 πορφυρόστρωτος κλίνη
 τοῦ Σολομών,
 τόμος θεοχάρακτος
 15 Ἡσαίου καὶ ἔμψυχος
 σκηνὴ τοῦ Μωυσέως
 καὶ τεῖχος ἀδάμαντος
 σὺ τοῦ Ἀμὼς ὑπάρχεις,
 λυχνία χρυσήλατος
 ἡ τοῦ Ζαχαρίου
 20 Δανιήλ τε τὸ ὄρος,
 πυξίον κροκόλευκον
 Ἀββακούμ καὶ τὸ ἕξοχον
 προφητῶν περιήχημα,

6-7 ἑορτάζουσι πόθῳ, τὴν ἁγίαν μνήμην σου: παραλείπει ὁ Λ

8 κέξ. Τὸ περιεχόμενον τοῦ θεοτοκίου πρβλ. πρὸς τὸ θεοτοκίον (παλαιὸν) τῆς σ. **50** ἐνταῦθα, τὸ ὁποῖον εἶχεν ὡς πρότυπον ὁ Νικόδημος **11** κλίνην πορφυρόστρωτον, Κων. Μανασσῆ, Σύνοψις Ἱστοριῶν, στ. 5936 ὄχημα... πορφυρόστρωτον, Ἰω. Χρυσοστόμου, Εἰς τὰ Βαΐα, PG 61, 716D **13** τὸν θεοχάρακτον τῆς Καινῆς Διαθήκης τόμον, Μακαρίου Μακρῆ, Λόγος εἰς τοὺς ἐν ἁγίοις θεοφόρους πατέρας..., σ. 75, στ. 359 (Ἀστερίου Ἀργυρίου, Μακαρίου τοῦ Μακρῆ Συγγράμματα, Θεσσαλονίκη 1996 (Βυζαντινὰ Κείμενα καὶ Μελέται 25) **21** πυξίον θείου πνεύματος, MP E' 229 **23** Χαῖρε, πόλις, τὸ τοῦ μεγάλου Βασιλέως, Δαβιτικῶς εἰπεῖν, περιήχημα..., Θεοδώρου Στου-

11 πρβλ. ᾠδὴ Ἀσμάτων 3, 7-10 **13** πρβλ. Ἠσ. 8, 1 **14-15** πρβλ. Ἐξοδος 33, 7-9 **16-17** Ἀμ. 7, 7-9 **18-19** Ζαχ. 4, 2-4 **20** Δαν. 9, 17 **21-22** Ἀβκ. 2, 2

πρέσβευε τῷ σῷ Υἱῷ καὶ Θεῷ
 τῶν πταισμάτων ἄφεσιν δωρήσασθαι
 τοῖς προσκυνοῦσιν ἐν πίστει
 τὸν πανάγιον τόκον σου.

- 5 Οἱ Ἀναβαθμοί. Τὸ ἀ΄ ἀντίφωνον τοῦ δ΄ ἤχου. Προκείμενον.
 Τὸ στόμα μου λαλήσει σοφίαν,
 καὶ ἡ μελέτη τῆς καρδίας μου σύνεσιν.
 Στίχ. Πάντα τὰ ἔθνη κροτήσατε χεῖρας.
 Τὸ Παῖσα πνοή.

- 10 Εὐαγγέλιον ἐκ τοῦ κατὰ Ἰωάννην (10,1-10,9).

Εἶπεν ὁ Κύριος πρὸς τοὺς ἐλληλυθότας πρὸς αὐτὸν Ἰουδαίους. Ἀ-
 μὴν ἀμὴν λέγω ὑμῖν, ὁ μὴ εἰσερχόμενος διὰ τῆς θύρας εἰς τὴν ἀλλήν
 τῶν προβάτων, ἀλλὰ ἀναβαίνων ἀλλαχόθεν, ἐκεῖνος κλέπτῃς ἐστὶ καὶ
 ληστής· ὁ δὲ εἰσερχόμενος διὰ τῆς θύρας ποιμὴν ἐστὶ τῶν προβάτων,
 15 τούτῳ ὁ θυρωρὸς ἀνοίγει, καὶ τὰ πρόβατα τῆς φωνῆς αὐτοῦ ἀκούει, καὶ
 τὰ ἴδια πρόβατα καλεῖ κατ' ὄνομα, καὶ ἐξάγει αὐτά. Καὶ ὅταν τὰ ἴδια
 πρόβατα ἐκβάλῃ, ἔμπροσθεν αὐτῶν πορεύεται, καὶ τὰ πρόβατα αὐτῷ
 ἀκολουθεῖ, ὅτι οἶδασι τὴν φωνὴν αὐτοῦ· ἀλλοτρίῳ δέ, οὐ μὴ ἀκολουθή-
 σωσιν, ἀλλὰ φεύξονται ἀπ' αὐτοῦ, ὅτι οὐκ οἶδασι τῶν ἀλλοτρίων τὴν
 φωνήν. Ταύτην τὴν παροιμίαν εἶπεν αὐτοῖς || ὁ Ἰησοῦς· ἐκεῖνοι δὲ οὐκ
 φ.10^v 20 ἔγνωσαν, τίνα ἦν, ἃ ἐλάλει αὐτοῖς· εἶπεν οὖν πάλιν αὐτοῖς ὁ Ἰησοῦς·
 ἀμὴν ἀμὴν λέγω ὑμῖν, ὅτι ἐγὼ εἰμι ἡ θύρα τῶν προβάτων· πάντες ὅσοι
 ἤλθον πρὸ ἐμοῦ κλέπται εἰσὶ καὶ λησταί· ἀλλ' οὐκ ἤκουσαν αὐτῶν τὰ
 25 εἰσελεύσεται, καὶ ἐξελεύσεται καὶ νομὴν εὐρήσει.

1 τῷ σῷ Υἱῷ: Χριστῷ τῷ Θεῷ Λ, Η || 8 ἀκούσατε ταῦτα πάντα τὰ ἔθνη Λ ||
 10-25 Τὸ κείμενον παραλείπει ὁ Λ

δίτου, Ὁμιλία εἰς τὸ γενέσιον τῆς Θεοτόκου, PG 96, 967A 11 δὲν ἀπαντᾷ εἰς τὸ εὐ-
 αγγέλιον

ἌΝ. Δόξα. Ταῖς τοῦ ἱεράρχου. Καὶ νῦν. Ταῖς τῆς Θεοτόκου· εἰς τό, ἐλεῆμον ἐλέησόν με ὁ Θεὸς κατὰ τὸ μέγα.

Ἰδιόμελον. ἤχος πλάγιος β'.

5 Τῆς ἐμπαθοῦς δυάδος ὑπεραρθεῖς
καὶ τῆς ὑλικῆς τετράδος ἤδη λυθεῖς
τῆς ἐν Μονάδι Τριάδος
καὶ ἐν Τριάδι Μονάδος
σὺ τριαδικὸς καὶ μοναδικὸς
ἐπόπτης γέγονας ἄμεσος
10 καὶ τῇ τῶν πρωτοτόκων συναυλιζόμενος πανηγύρει
τῶν ἐν οὐρανοῖς ἀπογεγραμμένων
πρέσβευε ὑπὲρ ἡμῶν,
Μάρκε ἀγιώτατε.

ἌΝ. Ὁ κανὼν τῆς Θεοτόκου μετὰ τοῦ εἰρμοῦ εἰς ς' καὶ τοῦ ἀ-
15 γίου οἱ δύο κανόνες εἰς η'.

Κανὼν τῆς Θεοτόκου διορθωθείς, ποίημα Μανουὴλ τοῦ ῥήτορος, ἐν ἐκάστη ᾠδῇ τὸ αὐτὸ τέλος ἔχων.

ᾠδὴ α': ὁ εἰρμὸς δίς· ἤχος δ'.

Ἀνοιξω τὸ στόμα μου

1 Παρακλητικὴ 11 || 1-2 τὸ κείμενον παραλείπει ὁ Λ || 3 Ἰδιόμελον: παραλείπει ὁ Λ || 13 Μάρκε: πάτερ Λ

14 μετὰ τοῦ εἰρμοῦ: παραλείπει ὁ Λ || 16-17 παραλείπεται ὑπὸ τοῦ Λ' παραλείπει καὶ ὄλον τὸ κείμενον τοῦ κανόνος τῆς Θεοτόκου.

Εἰρμὸς α' ΕΕ 99, ἀρ. 141, Ἰωάννης

4-6 πρβλ. Φωτίου Πατριάρχου, Λόγος περὶ τῆς τοῦ ἁγίου Πνεύματος Μυσταγωγίας, PG 102, 321B 10 συναυλιζόμενος ἐν τεσσαράκοντα τοῖς μαθηταῖς, Σωφρονίου Ἱεροσ. Τριώδιον, PG 87, III, 3973B. Τὸ συναλίζομαι ἔχει καὶ τὴν σημασίαν τοῦ συναλίζομαι, Lampe ἐν Λ 11-13 Ἦδη ἐν ταῖς ἀυλαῖς Κυρίου, Θεοφάντορ, ἀυλίζη σὺν ἀγίοις, ποιούμενος μὴ παύση μνεῖαν τῶν μεμνημένων σου, Κυρίλλου Λαυριώτου, Ἀκολουθία, σ. 71 16 κέξ. Τὸ κείμενον τοῦ Κανόνος περιέχεται εἰς τὸ Θεοτοκάριον Νικοδήμου καὶ ἐπιγράφεται: Τῆ Ε' ἐσπέρας. Κανὼν εἰς τὴν ὑπεραγίαν Θεοτόκον. Ποίημα Μανουὴλ τοῦ μεγάλου ῥήτορος, σσ. 103-6. Ὁ κανὼν οὗτος παρατίθεται ἐναυθῶ ὑπὸ τοῦ

2 Ψαλμ. 50, 3 10 Ματθ. 21, 17, Λουκ. 22, 37 10-11 Ἐβρ. 12, 22-23: καὶ πανηγύρει καὶ ἐκκλησίᾳ πρωτοτόκων ἐν οὐρανοῖς ἀπογεγραμμένων

καὶ πληρωθήσεται πνεύματος
καὶ λόγον ἐρεῦξομαι
τῇ βασιλίδι μητρὶ
καὶ ὀφθήσομαι
5 φαιδρῶς πανηγυρίζων
καὶ ἄσω γηθόμενος
ταύτης τὰ θαύματα.

Τὸν νοῦν μου ὀδήγησον
τῇ φωταυγεῖ μεσιτείᾳ σου
10 πρὸς Κύριον, ἄχραντε,
ὃν ἐσωμάτωσας,
ἵνα πίστει σου
ὑμῶ τὰ μεγαλεῖα·
βοήθεια πέλεις γὰρ
15 πάντων καὶ λύτρωσις.

Παλάτιον ἔμψυχον
τοῦ Παντοκράτορος, ἄχραντε,
Θεοῦ ὡς ὑπάρχουσα
ναοὺς ἀπέργασαι
20 τοῦ Κυρίου σου
τοὺς πόθῳ σε ὑμνοῦντας·
βοήθεια πέλεις γὰρ
πάντων καὶ λύτρωσις.

Πηγὴ ὡς ὑπάρχουσα
25 θείων χαρίτων, πανάμωμε,
κάμοι νῦν ἐπόμβρησον
σταγόνα χάριτος
κατακλύζουσιν
παθῶν μου τὰς ἀβύσσους·
30 βοήθεια πέλεις γὰρ
πάντων καὶ λύτρωσις.

Νικοδήμου ἄνευ τοῦ καθίσματος, μετὰ τὴν 5' ὥδῃν, καὶ τῶν προσομοίων, μετὰ τὴν 9' ὥδῃν.

Θεὸν προαιώνιον
 ὑπερφυῶς ὡς γεννήσασα
 σαρκί, μητροπάρθενε,
 τοῦτον ἰκέτευε
 5 παραβλέψαι μου
 πταισμάτων τὰς ἀδύσσοις·
 βοήθεια πέλεις γὰρ
 πάντων καὶ λύτρωσις.

Ἄνωτος κανὼν τοῦ ἁγίου.

10 Ὁ εἰρμὸς ὁ αὐτός·
 οὗ ἡ ἀκροστιχίς:
Μάρκον γεραίρω ὀρθοδοξίας στύλον.

ᾠδὴ α΄.

φ. 11 | Μονὰς τρισυπόστατε,
 15 Πάτερ, Υἱέ, Πνεῦμα ἅγιον,
 Θεὲ ὑπερούσιε,
 χάριν μοι δώρησαι
 τοῦ ὑμνήσαι σου
 τὸν θεῖον ἱεράρχην
 20 τὸν σὲ ἀληθέστατα
 θεολογήσαντα.

Ἀνοίξας τὸ στόμα σου

Εἰρμὸς α΄ ΕΕ 99, ἀρ. 141, Ἰωάννης

9 ὁ αὐτός: ἀνοίξω τὸ στόμα μου Λ || 12 ἐν τῇ Ϟα: *Περὶ τῆς ἐν τῷ συμβόλῳ προσθήκης καὶ περὶ τῆς ἐκπορεύσεως τοῦ ἁγίου Πνεύματος* L H

12-19 Ἀνάρχου θεότητος, | Πατρός, Υἱοῦ καὶ Πνεύματος | ἐλλάμψεως δύναιμι | παρασχεθῆναι μοι | καθικέτευσον | ποιμὴν τῆς Ἐκκλησίας | ὦ Μάρκε θεσπέσιε, ὅπως ὑμνήσω σε. Κυρίλλου Λαυριώτου, Ἀκολουθία, ᾠδὴ α΄, πρώτου κανόνος, σ. 265. Πρβλ. Petit, Acol., 207,4-9 **20** Ἀνοίξας τοὺς θεῖους καταρράκτας σοφίας καὶ γνώσεως τῆς σῆς, Petit, Acol., 208,2-3· πρβλ. Ἄντ. 39 καὶ 67 **22** (καὶ 1-7 τῆς σ. 43) πρβλ. Μάρκου Εὐγενικοῦ, Λατῖνος ἢ περὶ τῆς ἐν τῷ συμβόλῳ προσθήκης, PO 17, 415-421· πρβλ. τοῦ αὐτοῦ, Συλλογιστικὰ κεφάλαια πρὸς Λατίνους, αὐτόθι, σσ. 368-415

μέσον Φερβάρας, θεόσοφε,
 ἐδείχθης τῆς πίστεως
 γενναῖος πρόμαχος
 τὴν ἀντίθεον
 5 προσθήκην τῶν Λατίνων
 ἐλέγξας σοφώτατα
 λόγοις καὶ γράμμασι.

Ῥήτωρ μεγαλόφωνος
 σὺ γεγονώς τῆς Θεότητος
 10 τὸ Πνεῦμα τὸ ἅγιον
 ἐθεολόγησας
 ἐκπορεύεσθαι
 ἐκ τοῦ Πατρὸς καὶ μόνου
 πατέρων ἐπόμενος
 15 τοῖς θείοις δόγμασιν.

Θεοτοκίον.

Κυρίως σὲ Δέσποιναν
 καὶ Θεοτόκον κηρύττομεν.
 Θεὸν γὰρ ἐγέννησας
 20 κατὰ ἀλήθειαν
 γνωριζόμενον
 μιᾷ ἐν ὑποστάσει
 καὶ δύο ἐν φύσεσιν,
 ἀγνή πανάμωμε.

1-2 ἐδείχθης ἀήττητος τῆς Τριάδος ὑπέρμαχος, Ἰωάννη Χρυσόστομε, MP B' 145
1 μεγαλόφωνος κήρυξ, MP Γ' 365 **1-8** M. Εὐγενικοῦ, Λατίνος ἢ περὶ τῆς ἐν τῷ συμ-
 βόλῳ προσθήκης, PO 17, 415-421 ὁ πνευματικὸς ἐκεῖνος ῥήτωρ τῆς ἡμετέρας ἐκκλη-
 σίας, Ἀντ. 58-60 Πητορεῦον ἐν μέσῳ συνοδικῆς φάλαγγος Πνεύματος ἁγίου τὴν
 ὑπαρξίν διετράνωσας ἐξ ὑποστάσεως τῆς πατρικῆς προοῦσαν, Μανουὴλ ῥήτορος, Καν-
 νών, σ. 92 **10** Κυρίως σὲ δέσποιναν ὁμολογοῦμεν Θεὸν τεκοῦσαν, Τριῳδίον 234 **10-
 17** Κυρίως σε οἶδαμεν ἀληθῶς, πάντες Θεοτόκον... εἷς ἐστὶν υἱός, διπλοῦς τὴν φύσιν,
 ἀλλ' οὐ τὴν ὑπόστασιν, Κυρίλλου Λαυριώτου, Ἀκολουθία, σ. 260 **12** Θεὸν ἐγέννη-
 σας, μήτηρ ἀγνή, Παρακλητικὴ 544 **15-16** δυσὶ μὲν ἐν ταῖς φύσεσιν καὶ θελήσεσιν
 ὄντα, ἐν ὑποστάσει δ' ἀτρέπτως μιᾷ, MP B' 82, 86, 87

Ἔτερος κανὼν τοῦ ἁγίου. Ὑψος πλαγ. δ', οὗ ἡ ἀκροστιχίς,
Τὸν Εὐγενικὸν Μάρκον ἄσμασι στέφω. Τοῦτον λέγε.

ὥδῃ α'. Ἀρματηλάτην Φαραῶ.

Τὸ μελουργὸν τοῦ Παρακλήτου ὄργανον,
5 ἡ λιγυρὰ καὶ τερπνὴ
πάγχροδος κιθάρα
τῆς ἐνθέου γνώσεως,
κιννύρα θεοκρότητε
ὀρθοδόξων δογμάτων,
10 ἡ τοὺς πιστοὺς καταθέλγουσα,
ἔμπνευσὸν μοι λόγον ὑμνοῦντί σε.

Ὁ ποταμὸς θεολογίας σήμερον
ἐκ τῆς Ἐδέμ πλημμυρεῖ
καὶ εἰς ἀρχὰς κόσμου
15 τέτταρας μερίζεται
εὐφραίνων τοῖς ὀρμήμασι
τὴν Χριστοῦ Ἐκκλησίαν·
δεῦτε ἀντλήσατε ἄνθρωποι
τούτου τὰ ζωήρδута νάματα.

Εἰρμὸς α' ΕΕ 219, ἀρ. 314, Ἰωάννης || 1-2 Ὁ Λ δὲν ἀναγράφει τὴν ἀκροστι-
χίδα || 2 Τοῦτον λέγε: ἐν τῇ ὥρᾳ τοῦ L H || 3 Ἔτερος' πλαγ. δ'. Ἀρματηλάτην
Φαραῶ Λ

1-2 Τὸ πολύφωνον ὄργανον, τὴν κιθάραν τὴν ἔμμουσον, λιγυρὰν κιννύραν τε τὴν
ἠδύπνοον, ΜΡ Γ' 355 6-9 αὐτόθι 8 τὰ θεοκρότητα χεῖλη σου, Petit, Acol., 207,24
12 Ὁ ποταμὸς τῶν ἐν σοὶ χαρισμάτων πᾶσαν ἀρδεύει καρδίαν, ΜΡ Β' 474· πρβλ. Ἀπο-
λυτίκιον Τριῶν Ἱεραρχῶν, ΜΡ Γ' 429 12-13 γραφῶν ἱερῶν ποταμὸς ὁ μέγας καὶ ἀέ-
ναος... πλημμύρα τῶν ῥητῶν ἃ συνέγραψαν οἱ διδάσκαλοι, Petit, Acol., 205,24-29 12-
18 Ὁ ποταμὸς ὁ ἀέναντος ὀρμήμασιν εὐφραίνει τὰ πρόσωπα τῆς θείας πόλεως, τῆς ἐκ-
κλησίας τὸ πλήρωμα, ὁ θεορρήμων Μάρκος τοῖς ὀρθοῖς δόγμασι, Petit, Acol., 211,25-
29· πρβλ. καὶ Ὁ ποταμὸς τῶν ὀρθῶν δογμάτων τῆς θείας πίστεως, αὐτόθι, 229,34-35
τῶν θειοτάτων δογμάτων ἀνέδειξε ποταμὸν σε αἰρετικῶν κατακλύζοντα συμμορίας,
πιστοὺς δ' εὐφραίνοντα πάντας, Μανουὴλ ῥήτορος, Κανῶν, σ. 101 18-19 ζωήρρυτον

12-15 Γένεσις 2, 10: ποταμὸς δὲ ἐκπορεύεται ἐξ Ἐδέμ ποτίζειν τὸν παράδει-
σον· ἐκεῖθεν ἀφορίζειται εἰς τέσσαρας ἀρχὰς

Νὰὸς Θεοῦ ἡγιασμένος γέγονας,
 Μάρκε θεόσοφε,
 τὴν καρδίαν ἔχων
 ὡς ἀγίαν τράπεζαν,
 5 τὸν νοῦν ὡς ἱερέα δέ,
 τὴν δὲ θέλησιν, πάτερ,
 ὡς ἱερεῖον ἀμώμητον
 τοῦ πιστοῦ λαοῦ προθυόμενον.

Θεοτοκίον.

10 Εὐκλεεστάτη βασιλὶς γεγένησαι
 τὸν βασιλέα Χριστόν,
 οὗ ἡ βασιλεία
 βασιλεία πέφυκε
 πάντων αἰώνων, ἄχραντε,
 15 ἐκ πατρὸς βασιλέως
 ὡς ἀϊδίως ἐκλάμψαντος
 ἐν ταῖς σαῖς ἀγκάλαις βαστάσασα.

Καταβασία.

20 Χέρσον ἀβυσσοτόκον πέδον ἥλιος
 ἐπεπόλευσέ ποτε·
 ὡσεὶ τεῖχος γὰρ ἐπάγη
 ἐκατέρωθεν ὕδωρ
 λαῶ πεζοποροῦντι
 καὶ θεαρέστως μέλποντι·
 25 ἄσωμεν τῷ Κυρίῳ,
 ἐνδόξως γὰρ δεδόξασται.

16 ἀϊδίως: ἀϊδίου Λ

Εἰρημὸς καταβασίας ΕΕ 70, ἀρ. 101, Κοσμάς

πηγὴν τῶν λογίων τοῦ πνεύματος, Μ. Ψελλοῦ, Ἐγκώμιον εἰς τὴν μητέρα αὐτοῦ, στίχ. 1530 1 τῆς Τριάδος ναὸς πανάγιος γέγονας, ΑΗΓ IV, σ. 197 Νὰὸς θεοῦ ἔμψυχος ἀνεδείχθης Ἰάκωβε, Θεοφάνους, ΜΡ Α' 371 7 ἱερεῖον ὡς περ ἄμωμον τῷ τιθέντι ἀμῶ, ΜΡ Ε' 132

Τῆς Θεοτόκου. Ὡδὴ γ'. Ὁ εἰρμὸς δὶς.

Τοὺς σοὺς ὑμνολόγους, Θεοτόκε,
ὡς ζῶσα καὶ ἄφθονος πηγὴ
θίασον συγκροτήσαντας
5 πνευματικὸν στερέωσον
καὶ ἐν τῇ θείᾳ μνήμῃ σου
στεφάνων δόξης ἀξιώσον.

Τὸ ὄρος τὸ ἅγιον, Παρθένε,
σὺ εἶ καὶ κατάσκιον, ἀγνή·
10 τοῦ γὰρ πατρὸς ἡ δύναμις
σὲ οὐρανὸν κατὰστερον
καὶ τοῦ νῦν στερεώματος
ὄντως ὑπέρτερον ἔδειξεν.

Νεφέλη ὑπάρχεις λευκοτάτη
15 σταγόνας πιστοῖς ἐξ οὐρανοῦ
ὀμβροῦσα καὶ ἀνίσχουσα
δικαιοσύνης ἥλιον,
ὅστις τὸ σὸν ἀξίωμα
πάντων ὑπέρτερον ἔδειξεν.

φ.11^v 20 Ἀύλων ἀγγέλων αἱ χορεῖαι
παρίστανται σοι δουλοπρεπῶς
καὶ σὲ ὑμνεῖν οὐ σθένουσιν·
ἀγγέλων γὰρ ὁ Κύριος,
πανάχραντε, ἀξίωμα
25 τὸ σὸν ὑπέρτερον ἔδειξεν.

Εἰρμὸς γ' EE 100, ἀρ. 141, Ἰωάννης || 23 πνευματικῶς EE || 24 μνήμη: δό-
ξη EE

1-22 παραλείπει ὁ Λ || 8 κέξ. Ἡ σειρά τῶν τροπαρίων εἰς Θεοτοκάριον, σ.
103: α) Τὸ ὄρος τὸ ἅγιον β) Ἀύλων ἀγγέλων γ) Ἀφλέκτως ἡ βᾶτος δ) Νεφέλη ὑπάρ-
χεις || 12 καὶ τοῦ νῦν: τοῦ νῦν δὲ Θεοτοκάριον || 22-24 καὶ μετὰ δέους, ἄχραντε, /

Περὶ τοῦ περιεχομένου τῆς γ' ᾠδῆς βλ. Μάρκου τοῦ Εὐγενικοῦ, Περὶ διακρίσεως
θείας οὐσίας καὶ ἐνεργείας, Marios Pila vakis, Markos Eugenikos's, First antirre-
tic against Manuel Calecas's about the essence and energy. Kings College, Univer-
sity of London, ἄνευ χρον. (Thesis submitted for the degree of Ph. D.), σσ. 158-234.

5 Ἀφλέκτως ἢ βάτος ἐν Σιναίῳ
 τὸ πρὶν ὁμιλήσασα πυρὶ
 τόκον τὸν σὸν ἐδήλωσε
 συμβολικῶς, Θεόνυμφε·
 ὅστις τὸ σὸν ἀξίωμα
 πάντων ὑπέρτερον ἔδειξεν.

Ὁ αὐτὸς τοῦ ἀγίου.

10 Ὅρθαις ἀποδείξεων ἐφόδοις
 Λατίνους ὡς Ἀκινδυνιστὰς
 γενναίως ἐστηλίτευσας
 καὶ μὴ ταυτὸν ἐδίδαξας
 οὐσίαν καὶ ἐνέργειαν
 ἐπὶ Θεοῦ εἶναι, πάνσοφε.

15 Νόησας καλῶς τοὺς θεολόγους,
 ὡς ἄριστος τούτων μαθητῆς,
 τὴν μὲν θείαν ἐνέργειαν
 μετέχεσθαι τοῖς κτίσμασι,
 τὴν φύσιν δὲ ἀμέθεκτον
 μένειν ὀρθῶς ἔδογματίσας.

20 Γραφῶν παραστάσεσι γενναίαις
 τὴν χάριν τοῦ Πνεύματος, σοφέ,
 μερίζεσθαι ἀπέδειξας
 καὶ Πνεῦμα ὀνομάζεσθαι,
 φύσιν δὲ καὶ ὑπόστασιν
 25 τούτου μηδὲ ὀλως μερίζεσθαι.

ὑμνεῖν σε οὐκ ἰσχύουσαι / ἀγγέλων γὰρ ἀξίωμα Θεοτοκάριον || 24 ἐν τῇ ᾧα: Περὶ
 διακρίσεως θείας οὐσίας καὶ ἐνεργείας· καὶ ἔτι περὶ τῶν χαρισμάτων τοῦ Πνεύματος
 L H

8-13 πρβλ. Ἄντ. 145 14-15 τῶν θεολόγων τὰ θεόσοφα συγγράμματα ὡς θεωρ-
 ρήμων ἀληθῆς ἐνστερνισάμενος, Petit, Acol., 212,2-3. Πρβλ. αὐτόθι, 232,1-9 16-19
 πρβλ. Μάρκου Εὐγενικοῦ, Ἀποκρίσεις πρὸς τὰς ἐπενεχθείσας αὐτῷ ἀπορίας, PO 15,
 160 20-25 πρβλ. ἀνωτ. σ. 42, στίχ. 17-24 καὶ σ. 43, στίχ. 8-15

Θεοτοκίον.

Ἐγέννησας, κόρη, ἀνωδίνως,
ἀκόπως ἐβάστασας, ἀγνή,
ἀσπόρως δὲ συνέλαβες
5 Θεὸν τὸν ὑπερούσιον·
ὦ τέρατα παράδοξα!
τίς νοῦς βροτῶν οὐκ ἐξίσταται;

Ἄλλος. Οὐρανίας ἀψίδος.

Ἰφ' ὀσίων τιμᾶσθαι
10 σὲ θεμιτόν, ὅσιε,
ὑπὸ θεολόγων
ὡς Θεοῦ θεολόγον ἀκρότατον
διερμηνεύοντα
θεολογίας τὰς τούτων
15 θεολόγω γλώττη σου
καὶ νῶ θεόφρονι.

Γίγας ὡσπερ γενναῖος
δραμεῖν ὄδον ἔχαιρες
οὐρανοῦ ἀπ' ἄκρου
20 οὐρανοῦ ἕως ἄκρου τῆς Δύσεως
ἐν παραστήματι
γιγαντιαίῳ τῶν λόγων
κρατύνων τῆς πίστεως
τὰ θεῖα δόγματα.

Εἰρμός ἄλλος ΕΕ 220, ἀρ. 315, Ἰωάννης

12 Μάρκον τὸν αἰδιμον τοῦ Χριστοῦ μέγαν θεολόγον, Κυρίλλου Λαυριώτου Ἀ-
κολουθία, σ. 265 μέγας ἐδείχθης θεολόγος καὶ ὑπέρμαχος, ὁ Μάρκε, αὐτόθι, σ. 269
16-20 Ὡς μέγας ἀνέτειλες... ὡς γίγας κράτιστος καὶ ἐφώτισας τὰ πέρατα τοῦ κόσμου
ἀκτίσι τῶν λόγων σου, Petit, Acol., 207,16-20

6 Σοφία Σολομώντος . . . : θεωρήσαντες θαυμαστὰ τέρατα 7 Μακκαβαίων,
25 16-20 Ψαλμ. 18, 7-8: Ἀγαλλιάζεται ὡς γίγας δραμεῖν ὄδον αὐτοῦ ἀπ' ἄκρου τοῦ
οὐρανοῦ ἢ ἐξοδος αὐτοῦ καὶ τὸ κατάντημα αὐτοῦ ἕως ἄκρου οὐρανοῦ

Εὐγενείας τὸ ἄκρον
 πεπλουτικῶς ἄωτον
 Εὐγενικὸς Μάρκος
 φερωνύμως ἐκλήθης, μακάριε,
 5 ὅπερ γεγένησαι
 πρῶην κληθεῖς καταλλήλως
 ἢ ὅπερ προκέκλησαι
 γεγονῶς ὕστερον.

Θεοτοκίον.

10 Νύμφη ὥφθης ὠραία
 Θεοῦ Πατρός, ἄχραντε,
 τοῦ Υἱοῦ δὲ μήτηρ
 καὶ θυγάτηρ τοῦ Πνεύματος πάγκαλλος,
 κατοικητήριον
 15 τῆς ἀρχιφώτου Τριάδος,
 ὅλης τῆς θεότητος
 ἔμψυχον τέμενος.

Καταβασία.

20 Τὸ στερέωμα
 τῶν ἐπὶ σοὶ πεποιθότων
 στερέωσον, Κύριε,
 τὴν ἐκκλησίαν,
 ἣν ἐκτήσω τῷ τιμίῳ σου αἵματι.

Εἰρμὸς καταβασίας ΕΕ 71, ἀρ. 101 Κοσμᾶς || 18-23 Τὸ κείμενον παραλείπεται ὑπὸ τοῦ Λ

1-8 Ὡς εὐγενῆς οὐ μόνη κλήσει... τῶν ἀλόγων παθῶν ἐδασίλευσας, Petit, Acol., 227,36-40 καὶ 228,1-5 2-3 πρβλ. αὐτόθι, σ. 259 10 νύμφη πανάμωμος ὥφθης τοῦ οὐρανοῦ ΑΗΓ Φεβρουαρίου ε', Κανὼν 5, ὠδὴ γ', σ. 108 13 αἱ τοῦ Θεοῦ θυγατέρες = παρθέναι, Κλήμ. Ἀλεξανδρείας, προτρεπτικός 12, σσ. 77, 15 (Ἀποστ. Διακον.) 14-15 πρβλ. Ἰησοῦν, δι' οὗ τὴν πρὸς τὸν ἀρχίφωτον πατέρα προσαγωγὴν ἐσχήκαμεν, Διον. Ἀρεοπαγίτου, Περὶ οὐρανοῦ ἱεραρχίας 1.2, σ. 2 14-19 ἡ ἀειπάρθετος Μαριάμ, ἔμψυχον τέμενος καὶ θεῖον ὑπάρξασα τῷ Θεῷ καὶ περικαλλέστατον οἰκητήριον, Ἰωάννου Καντακουζηνοῦ, Λόγοι Κατὰ Ἰουδαίων, 8, 762 15 Τῆς μιᾶς καὶ ἀρχιφώτου καὶ ὁμοουσίου Τριάδος, Ἐφραίμ Σύρου, Εὐχαὶ τῆς Θεοτόκου, τόμ. 6, σ. 389 (ἐκδ. Περιβόλι τῆς Παναγίας)

Μετὰ τὴν τρίτην ᾠδὴν, κάθισμα. ᾠχος πλ. δ΄.
Τὴν σοφίαν καὶ λόγον.

Τοὺς λειμῶνας τῶν θείων,
Μάρκε, Γραφῶν
5 καὶ Πατέρων ἁγίων
τῶν συγγραφῶν
σοφῶς περιενόστησας,
φιλεργὸς ὥσπερ μέλισσα
καὶ τῆς ὀρθοδοξίας
10 τὰ ἄνθη δρεψάμενος
ἐν μέλι ἐξ ἁπάντων
γλυκὺ κατεσκευάσας
καὶ παρέθου πᾶσι
τοῖς πιστοῖς, θεοφόρε·
15 δι' ὃ οἱ γευόμενοι
γλυκασμοῦ ἐν τῷ φάρυγγι
τῆς διανοίας βοῶμέν σοι·
πρέσβευε Χριστῷ τῷ Θεῷ
τῶν πταισμάτων ἄφεςιν
φ.12 20 δωρῆ|σασθαι τοῖς ἐορτάζουσι πόθῳ
τὴν ἁγίαν μνήμην σου.

Δόξα τὸ αὐτό. Καὶ νῦν. Θεοτοκίον ὅμοιον (παλαιόν).

Χαῖρε θρόνε
πυρίμορφε τοῦ Θεοῦ.

Εἰρμὸς καθίσματος MP A' 68 || 1 Μετὰ τὴν τρίτην ᾠδὴν: παραλείπεται ὑπὸ τοῦ Λ

22 ὅμοιον (παλαιόν) παραλείπεται ὑπὸ τοῦ Λ

3-21 Περιπτὰς τὸν λειμῶνα τὸν ἱερόν... ὥσπερ μέλισσα... καὶ τὸ μέλι τῆς γνώσεως: Τὸ στιχηρὸν τοῦτο σχεδὸν ἀυτολεξεῖ ἐκ τῆς ἀκολουθίας Ἰωάννου Εὐγενικοῦ, Pettit, Acol., 28,33-38 καὶ 209,1-5 πρβλ. Ἐν λειμῶνι τῶν Γραφῶν καθάπερ μέλισσαι, Σοφοὶ προσιπτάμενοι ὑμεῖς περιεδρέψασθε καλῶς... τῆς διανοίας βοῶμέν σοι, MP Γ' 430 **22-24** καὶ **1-16** τῆς σ. **51** θεοτ. τὸ αὐτὸ ὡς ἐν MP B' 332 **23-24** πυρίμορφε θρόνε,

10-17 Παροιμ. 24, 13-14: φάγε μέλι υἱέ, ἀγαθὸν γὰρ κηρίον, ἵνα γλυκανθῇ σου ὁ φάρυγξ· οὕτως αἰσθήσῃ σοφίαν τῇ σῇ ψυχῇ

Χαῖρε κόρη
καθέδρα βασιλική,
κλίνη πορφυρόστρωτε,
χρυσοπόρφυρε θάλαμε,
5 χλαμὺς ἀλουργόχρως,
τιμαλφέστατον τέμενος,
ἀστραπηφόρον ἄρμα,
λυχνία πολύφωτε.
Χαῖρε Θεοτόκε,
10 δωδεκάτειχε πόλις
καὶ πύλη χρυσήλατε
καὶ παστὰς ἀγλαόμορφε,
ἀγλαόχρυσε τράπεζα,
θεοκόσμητον σκήνωμα.
15 Χαῖρε ἔνδοξε νύμφη ἡλιοστάλακτε.
Χαῖρε μόνη ψυχῆς μου εὐπρέπεια.

Τῆς Θεοτόκου.

Ωδὴ δ'. Ὁ εἰρμός δις.

20 *Τὴν ἀνεξιχνίαστον θείαν βουλήν
τῆς ἐκ τῆς Παρθένου σαρκώσεως
σοῦ τοῦ ὑψίστου
ὁ προφήτης Ἀββακοὺμ
κατανοῶν ἐκραύγαζε·
δόξα τῇ δυνάμει σου, Κύριε.*

Κείμενον Θεοτοκαρίου.

ᾠδὴ δ'. Ὁ εἰρμός.

5 *Ὁ καθήμενος ἐν δόξῃ
ἐπὶ θρόνον θεότητος
ἐν νεφέλῃ κούφῃ
ἦλθεν Ἰησοῦς ὁ ὑπέρθως
τῇ ἀκηράτῳ Παρθένῳ
καὶ διέσωσε
τοὺς κραυγάζοντας·
δόξα, Χριστέ, τῇ δυνάμει σου.*

3 πορφυρόστρωτε Λ, L

Εἰρμός δ' ΕΕ 100, ἀρ. 141, Ἰωάννης Εἰρμός Θεοτοκαρίου ΕΕ 95, ἀρ. 135, Ἰωάννης || 17-24 Τὸ κείμενον παραλείπεται ὑπὸ τοῦ Λ

Ἐφραίμ Σύρου, ἐνθ' ἄνωτ., σ. 362 3 κλίνην πορφυρόστρωτων, Κ. Μανασσῆ, Σύνοψις Χρονική, στίχ. 5936 4 χιτῶνας χρυσοπορφύρους, Ἐγκώμιον εἰς τὸν ὅσιον Μάρτυρα Προκόπιον, 5, 20 5 ἔστιβε ἀλουργόχρως ἐν τῷ ταῶν χρωμα, Κ. Μανασσῆ, ἐνθ' ἄνωτ., 262 10 δωδεκάτειχε: ἀθησαύριστος 12 ἀγλαόχρυσε: ἀθησαύριστος 15 ἡλιοστάλακτε νύμφη, Μ. Manoussacas, François Scouphos, Ὁ Γραμματοφόρος, ἐπιστολή 35, Athens 1998 17 Ἡ δ' ᾠδὴ τοῦ κανόνος τῆς Θεοτόκου συνετέθη ἐκ νέου ὑπὸ τοῦ Νικοδήμου ἐνταῦθα καὶ ὑπὸ ἄλλον εἰρμόν. Παραθέτομεν εἰς τὴν δεξιάν στήλην τὸ κείμενον τῆς αὐτῆς ᾠδῆς ὡς ἔχει εἰς τὸ Θεοτοκάριον τοῦ Νικοδήμου πρὸς σύγκρισιν τῶν δύο κειμένων

<p>Πάλαι ἐν συμβόλοις σε οἱ ἱεροὶ καὶ σεπτοὶ προφηῆται προήγγειλαν ἔσεσθαι, Κόρη, οἰκητήριον Θεοῦ· 5 διὰ σοῦ γὰρ κατώπτευσαν οἱ ἐν σκότει φῶς θείας γνώσεως.</p>	<p><i>Ἱεροῖς ἐν συμβόλοις οἱ σεπτοὶ προεκήρυσαν καὶ θεῖοι προφήται ἔσεσθαι δοχεῖον, Θεόνυμφε, 5 σὲ τοῦ Θεοῦ· διὰ σοῦ γὰρ ἔθεάσαντο οἱ ἐν σκότει φῶς θεϊκῆς ἐπιγνώσεως.</i></p>
<p>Σὲ τὴν ἀειπάρθενον ὁ Ποιητῆς ἀπαρχὴν ἁγίαν ἀνείληφεν 10 ἐκ τῶν ἀνθρώπων καὶ τὴν φύσιν τὴν αὐτῶν ἠγίασε καὶ ἔδειξεν ἅπανσι τὸ φῶς θείας γνώσεως.</p>	<p><i>Σὲ τὴν ἄσπιλον Παρθένον 10 ἐκ τῆς φύσεως εἴληφε τῶν ἀνθρώπων, ὥσπερ ἀπαρχὴν ἁγίαν ὁ Κύριος καὶ τὸ ἡμέτερον ὄλον καθηγίασε 15 καὶ ἀνέτειλε φῶς θεϊκῆς ἐπιγνώσεως.</i></p>
<p>Δέχου τὰς αἰτήσεις, παρθένε ἁγνή, 15 τῶν πιστῶς ἀεὶ δεομένων σου καὶ πάσης βλάβης καὶ δεινῶν ἐπαγωγῆς λύτρωσον καὶ καταύγασον τούτους τῷ φωτὶ θείας γνώσεως.</p>	<p><i>Τὰς αἰτήσεις τῶν πιστῶς σε αἰτουμένων, πανύμνητε, εὐμενῶς προσδέχου 20 καὶ τὸν νοῦν ἡμῶν φωταγώγησον καὶ τοῦ Κυρίου τὸν νόμον πάντας δίδαξον καὶ καταύγασον φῶς θεϊκῆς ἐπιγνώσεως.</i></p>
<p>Ἐλπίς ἀκαταίσχυντος χριστιανῶν 20 τῶν εἰς σὲ θαρρούντων, πανάμωμε, καὶ προσκυνοῦντων τὸν φρικτὸν σου τοκετὸν σύ εἶ, δι' ἧς τοῖς πέρασιν ἔλαμψε τὸ φῶς θείας γνώσεως.</p>	<p><i>Ἡ βοήθεια ἀπάντων 25 σὺ ὑπάρχεις, πανάμωμε, τῶν εἰς σὲ θαρρούντων καὶ ὑμνολογούντων τὴν θεῖαν σου λοχείαν πίστει καὶ πόθῳ, 30 δι' ἧς ἔλαμψε τὸ οὐράνιον φῶς θεϊκῆς ἐπιγνώσεως.</i></p>

1-24 παραλείπει ὁ Λ

1-6 Πάλαι τῶν προφητῶν σε χορὸς ἐκάλεσεν ὄρος θεῖον, παρθένε, Παρακλητικῆ, 417 4-5 Φωτὸς οἰκητήριον ὤφθη... δι' οὗ οἱ ἐν σκότει καὶ σκιαῖ... φῶς ἐθεάσαντο, Ὁκτ. ΙΓ', Μαρτ. Λογγίνου Καν. Ἰωσήφ, MP A' 442 19-20 παναγία ὑπεράμωμε κόρη, σὺ γὰρ ἐλπίς ἀκαταίσχυντος πάντων, Ἰωάννου Μαυρόποδος (F. d'Aiuto, Tre canoni di Giovanni Mavropode ..., Bolletino dei classici Suppl. 13, Roma 1994), Κανὼν 3, στ. 125-126 22 τὸ μυστήριον τῆς σῆς κυοφορίας τὸ φρικτὸν, Παρακλητικῆ, 371

Τοῦ ἁγίου ὁ αὐτός.

Ῥώμην θείου Πνεύματος ἀναλαβῶν
 Ῥώμης παλαιᾶς ἐπεστόμισας
 τοὺς ἀπογόνους
 5 βλασφημοῦντας εἰς τὸ φῶς
 τὸ τῆς μεταμορφώσεως
 κατὰ Βαρλαάμ τὸν παράφρονα.

Ἄκτιστον, ἀίδιον τοῦτο τὸ φῶς
 δόξα φυσικὴ τῆς θεότητος
 10 ὄντως ὑπάρχει
 κατὰ σέ, Μάρκε σοφέ,
 οὐ κτίσμα ὑστερόχρονον
 κατὰ τὰ Λατίνων ληρήματα.

Ἴδον οἱ Ἀπόστολοι τὸ θεῖον φῶς
 15 ὀφθαλμοῖς ὑλαίοις τὸ ἄϋλον,
 ἀλλ' ἐν δυνάμει
 καὶ ῥοπῇ ὑπερφυεῖ
 ἐνισχυθεῖσι Πνεύματος
 κατὰ τοὺς σοὺς λόγους, θεόσοφε.

20 Θεοτοκίον.

Ῥύπον ἀποκάθαρον ἐμῆς ψυχῆς,
 ὕλην τῶν παθῶν μου κατὰφλεξον

2 ἐν τῇ ᾧα *Περὶ τοῦ ἐν Θαβωρίῳ φωτός* L H || 14 ἴδον: χάριν τῆς ἀκροστιχί-
 δος

3-7 πρβλ. Φιλοθέου Κοκκίνου, Ἀντιρρητικοὶ κατὰ Γρηγοράν, 11,585-588 καὶ
 14,47-84 (Δ. Καϊμάκη, ΚΒΕ 1983) 7 Βαρλαάμ τοῦ παράφρονος, Τριφύδιον, 415 14-
 19 Μάρκου Ἐφέσου, Περὶ διακρίσεως θείας οὐσίας καὶ ἐνεργείας, ἐνθ' ἄνωτ. 21 Κα-
 θάρισον, Κύριε, τὸν ρύπον τῆς ψυχῆς μου, Τριφύδιον, 849 21-22 πρβλ. Παρακλητικὴ,
 586 22 ὕλην τῶν παθῶν ἀπετινάξω, ΜΡ Α' 254 ὕλην τῶν πταισμάτων μου... πυρὶ

3-4 Πρὸς Τίτον 1, 10-11: *Εἰσὶ γὰρ πολλοί... οὓς δεῖ ἐπιστομίζειν, οἵτινες ὅλους*
οἴκους ἀνατρέπουσι διδάσκοντες

ἄνθρακος θείου
ὡς πυράγρα μυστική,
ἵνα νοὶ ἀύλω σε
ἀνυμολογῶ τὴν πανύμνητον.

5 **Ἄλλος. Σὺ μου ἰσχύς, Κύριε.**
φ. 12^v Ἰεραρχῶν
τὸ θεῖον ὄντως ἐντρύφημα,
Ἐφεσίων
τὸ ἔξοχον αὔχημα,
10 χριστιανῶν Ἀνατολικῶν
ὑψωμα γενναῖον
καὶ Δυτικῶν τὸ κατάπτωμα,
καύχημα ἀληθείας,
ἐξουθένημα πλάνης
15 τῆς Ἐφέσου ὁ Μάρκος ὑμνεῖσθω μοι.

Καταγελαῖ
πόλις δεινῶν ἐλεπόλεων
πύργον σχοῦσα
προβλήτην στερέμνιον,

Εἰρμὸς ἄλλος EE 219, ἀρ. 314, Ἰωάννης II 5 ἰσχύς, Κύριε: Χριστέ, Κύριος EE

σύμφλεζον, αὐτόθι, 555 **1** ἄνθρακα τὸν θεῖον, ἐν νηδύϊ, πανάμωμε, εἰσδεξαμένη, MP B' 206 **1-2** ἡ λαβίς ἡ μυστική, ἡ τὸν ἄνθρακα Χριστὸν συλλαβοῦσα ἐν γαστρί, MP Γ' 486 **6-7** Ἰεραρχῶν θεῖον ἐγκαλλώπισμα, MP B' 33 Ἰεραρχῶν τὸ θεῖον κειμήλιον, αὐτόθι, 470 **10-15** καθαιρέτα τοῦ παπικοῦ φουάγματος καὶ ἀνορθωτὰ τοῦ ἀνατολικοῦ φρονήματος, δόξα, καύχημα καὶ στύλε καὶ ἐδραῖωμα τῆς Ἀνατολικῆς Ἐκκλησίας, Ἀντ. 167 Μάρκον ἐκεῖνον, τὸν ὁποῖον ἡ Ἀνατολὴ ἀνέτειλεν, ἀλλ' ἡ Δύσις ἔφριξε· Μάρκον ἐκεῖνον τὸν φωστῆρα τῆς Ἀνατολικῆς ἐκκλησίας καὶ κεραυνὸν τῆς Δυτικῆς ἀγερωχίας, Ἀντ. 5 πρβλ. καὶ πλάνας... ἀφ' ὧν ἐρρύσθημεν... τῷ θεηγόρω Μάρκῳ, Petit, Acol., 219,18-21 **19** προβλήτην: λ. ἀθησαύριστος· προφανῶς λάθος τοῦ γραφέως ἀντὶ προβλήτη. Ἐτήρησα τὴν γραφὴν τῶν χγφ ἀντὶ τῶν παραδιδομένων εἰς τὰ λεξικά λ. προβλής, -ήτος καὶ προβλήτης, -ιδος, διότι εὐκόλος εἶναι ὁ σχηματισμὸς ἐκ τοῦ θηλ. προβλήτης, -ιδος τοῦ ἀρσ. προβλήτης, -του

1-2 Ἡσαίας 6, 6: καὶ ἀπεστάλη... καὶ ἐν τῇ χειρὶ εἶχεν ἄνθρακα, ὃν τῇ λαβίδι ἔλαβεν ἀπὸ τοῦ θυσιαστηρίου καὶ ἤφατο τοῦ στόματός μου 12 Ψαλμ. 143, 14: οὐκ ἔστι κατάπτωμα φραγαμοῦ οὐδὲ διεξοδος

ἡ δὲ Χριστοῦ Ἀνατολική
Ἐκκλησία πύργον
προβαλλομένη σε ἄρρηκτον,
πηλὸν ὡσπερ λεαίνει
5 πλατειῶν τὰς ἐνέδρας
καὶ δεινὰ τῶν Λατίνων σοφίσματα.

Ὁ παμφαῆς
σήμερον ἔλαμψεν ἥλιος
ἐξ ἑώας
10 Μάρκος ὁ πανάριστος
καὶ τὰ δρυμοῦ, ψαλμικῶς εἶπεῖν,
συνήχθη θηρία,
τῆς Δύσεως οἱ ἀπόγονοι,
καὶ μάνδρας εἰς ἰδίας
15 ἐκοιτάσθη αὐτίκα
ἀστραπήν τοῦ φωτὸς μὴ ἐνέγκαντα.

Θεοτοκίον.

Νέος Ἀδάμ
ἀντὶ τοῦ πάλαι γεγένηται
20 ὁ υἱὸς σου·

4-5 στρουθὸν ὡσπερ ἐμπαίζει, ἐκκρούουσα ἐνέδρας Λ

1-3 ὁ πύργος τῆς γενναιότητος ὁ ἀπερίτρεπτος, Ἀντ. 158 ἄρρηκτον τεῖχος ἡμῖν ἔστιν, Παρακλητική, 5 ἄρρηκτον τεῖχος κεκτημένοι πιστοί, αὐτόθι, 38 Ὁφθης τῆ τοῦ Χριστοῦ, Θεόφρον, Ἐκκλησία προπύργιον καὶ τεῖχος ἀπὸ τῶν ἐναντίων φυλάττων ταύτην δόγμασι, Κυρίλλου Λαυριώτου, Ἀκολουθία, σ. 271 **2** τὸν πύργον τῶν δογμάτων, Petit, Acol., 234,32 **7** Σὺ ὡσπερ παμφαῆς ἑωσφόρος ἀνέτειλας, MP A' 424 **7-10** Ὡς μέγας ἀνέτειλας ζωῆς φωστῆρ κοσμοπόθητος ἐξ ἑω καὶ ἔδραμες, Petit, Acol., 207,16-18 **7-16** πρὸλ. καὶ Mineva, Μάρκου Εὐγενικοῦ, Τὸ Ὑμνογραφικὸ ἔργο, σ. 364,26-31 **18-19** ἐνταῦθα δὲ ὁ νέος Ἀδάμ τὰ πάντα ἡμοῦ τοῖς πιστοῖς γίνεται, Συμμεῶν τοῦ Νέου Θεολόγου, Ἠθικαὶ ὁμιλίας, Λόγος Β', κεφ. 7 (ἔκδ. J. Darrouzès, SC 122, 1966) **18-20** Νέος Ἀδάμ ἐξ ἀγνῶν αἱμάτων σου ὁ προαιώνιος Θεός, Παρακλητι-

4-5 Ψαλμ. 17, 43: καὶ λεπτονῶ αὐτοὺς ὡσεὶ χροῦν κατὰ πρόσωπον ἀνέμου, ὡς πηλὸν πλατειῶν λεανῶ αὐτοὺς 8-16 Ψαλμ. 103, 20-23: ἐν αὐτῇ διελεύσονται πάντα τὰ θηρία τοῦ δρυμοῦ... ἀνέτειλεν ὁ ἥλιος καὶ συνήχθησαν... καὶ ἐν ταῖς μάνδραις αὐτῶν κοιτασθήσονται

σὺ δέ, μῆτερ ἄχραντε,
 ἀντὶ τῆς Εὐας, ὁ δὲ Σταυρὸς
 ἀντὶ γνωστοῦ ξύλου,
 ὁ Γαβριὴλ ἀντὶ ὄφραως,
 5 ἀντὶ Ἐδὲμ ὁ πόλος,
 ἡ χαρὰ ἀντὶ λύπης.
 Ὡ καλῶν θημωνία ἀντίστροφος!

Καταβασία.

Ἐκάλυψεν
 10 οὐρανοὺς ἢ ἀρετὴ σου,
 Χριστέ·
 τῆς κιβωτοῦ γὰρ προελθῶν
 τοῦ ἀγιάσματος σου,
 τῆς ἀφθόρου μητρὸς
 15 ἐν τῷ ναῷ τῆς δόξης σου
 ὥφθης ὡς βρέφος
 ἀγκαλοφορούμενος
 καὶ ἐπληρώθη τὰ πάντα
 τῆς σῆς αἰνέσεως.

Εἰρμὸς καταβασίας ΕΕ 71, ἀρ. 101, Κοσμᾶς || 8-19 παραλείπει ὁ Λ

κή, 18 1-2 Ἀντὶ Εὐας αἰσθητῆς ἢ νοητῆ μοι κατέστη Εὐα, Τριώδιον, 139 2-3 Ὁ σταυρὸς σου, Χριστέ, εἰ καὶ ξύλον ὁρᾶται τῇ οὐσίᾳ, Παρακλητικὴ, 403· πρβλ. Ἰωάννου Χρυσοστόμου, Εἰς τὴν προσκύνησιν τοῦ Θεοῦ Εὐλοῦ, PG 62, 747 καὶ Ῥωμανοῦ τοῦ Μελωδοῦ, Ὑμνος ΜΘ', ἐκδοσις Ἀθηνῶν, τόμ. Δ', 512 κέξ., Ἀθῆναι 1959-1961 4 Τῷ Γαβριὴλ ἢ σεμνῇ μετ' ἐκπλήξεως ἔφησε... λόγους δολίοις με μὴ πλανήσης, ἄνθρωπε, ὥσπερ τὸ πρὶν Εὐαν τὴν Προμήτορα ὄφρις ὁ δόλιος, MP Δ' 146 Εὐαγγελίζεται ὁ Γαβριὴλ, ...μηδὲ δειλιάσης· Ἀρχάγγελός εἰμι· ὄφρις ἐξηπάτησε Εὐαν ποτέ, νῦν εὐαγγελίζομαι σοι τὴν χαρὰν, MP Δ' 173 πρβλ. Ὅπου ἐπισκιαίνει ἡ χάρις σου, Ἀρχάγγελε, ἐκεῖθεν τοῦ διαβόλου διώκεται ἡ δύναμις, MP Γ' 108 5 Ὁ πόλον τείνας οὐρανοῦ ΕΕ 237 7 Θημωνία ἄλωνος ἢ σὴ κοιλία, Πανάμωμε Θεοτόκε, γνωρίζεται, MP Β' 567 μαρτυρεῖ μοι τῷ λόγῳ ἢ Θεία Γραφὴ λέγουσα κοιλία σου θημωνία σίτου πεφραγμένη ἐν κρίνοις, ἢ ἀγεώργητος ὥρα ἢ τοῦ Λόγου ὡς κόκκον σίτου δεξαμένη καὶ τὸ δράγμα βλαστήσασα [Ἐπιφανίου] Σαλαμίνας, Ἐγκώμιος (λόγος) εἰς τὴν ἁγίαν τὴν Θεοτόκον, PG 43, 492D

7 Ἔσμα Ἀσμάτων 7, 3: Κοιλία σου θημωνία σίτου πεφραγμένη ἐν κρίνοις

Τῆς Θεοτόκου. Ὡδὴ ε΄. Ὁ εἰρμὸς δῖς.

Ἐξέστη τὰ σύμπαντα
ἐπὶ τῇ θείᾳ δόξῃ σου·
σὺ γάρ, ἀπειρογάμη παρθένε,
5 ἔσχεσ ἐν μήτρᾳ
τὸν ἐπὶ πάντων Θεὸν
καὶ τέτοκας ἄχρονον υἱὸν
πᾶσι τοῖς ὑμνοῦσί σε
σωτηρίαν βραβεύουσα.

10 Ἡ ῥάβδος ἐδήλωσέ
σε, Πάναγνε, ἀνθήσασαν
ἄνθος τὸ εὐῶδες καὶ ὠραῖον·
σὺ γὰρ ἀρρήτως
Θεὸν ἐγέννησας,
15 ἔξ οὗ ἀφθαρτίζονται πιστοὶ
πόθῳ προσκυνοῦντές σου
τὴν ἀπόρρητον γέννησιν.

Ἦς κλίμαξ οὐράνιος
ἐφάνης τῷ προπάτορι
20 πάλαι Ἰακώβ, δι' ἧς οἱ νόες
πρὸς θεωρίαν Θεοῦ ἀνέρχονται
καὶ καταφοιτῶσι πρὸς τὸν σὸν
τόκον προσκυνοῦντές σου
τὴν ἀπόρρητον γέννησιν.

25 Ἐώρακε πάλαι σε
ὡς θεῖον τόμον, ἄχραντε,
ἐνθεος προφήτης, ἐν ᾧ λόγος

Εἰρμὸς ΕΕ 100, ἀρ. 141, Ἰωάννης

Ἡ σειρά τῶν τροπαρίων ἐν Θ: 2 (1), 1 (2), 3 (3), 4 (4) || 11 ἀνθήσασάν σε, Πάναγνε Θεοτοκάριον || 21 καὶ πάλιν κατέρχονται πρὸς γῆν Θεοτοκάριον || 23 τόκον: πόθῳ Θεοτοκάριον

γέγραπται ἔνδον Πατρὸς εἰς κόσμου χαρὰν
καὶ ἔσωσε πάντας ὡς Θεὸς
πίστει προσκυνοῦντάς σου
τὴν ἀπόρρητον γέννησιν.

φ. 13 5 Ἰσχύειν οὐ δύναται
ἢ βρότειος ὑμῆσαι σε
γλῶσσα ἐπαξίως, Θεοτόκε·
δι' ὃ μοι δίδου τῇ προαιρέσει, σεμνή,
δύναμιν ἰσόρροπον, ὡς ἂν
10 πίστει ἀνυμνήσω σου
τὴν ἀπόρρητον γέννησιν.

Τοῦ ἁγίου ὁ αὐτός.

Ἔως στρατοπεδάρχην σε
προβάλλει, ἱερώτατε,
15 πᾶσα ἢ ἐώα Ἐκκλησία
Πνεύματος ὅπλοις
κατεδαφίζοντα
πύργον μοναρχίας παπικῆς
τοῦ εἰς ὕψος ἄδικα
20 καὶ λαλοῦντος καὶ πράττοντος.

Ὅρους ἐδικαίωσας
κρατεῖν, Μάρκε θεόσοφε,

1 γέγραπται: ἐγράφη Θεοτοκάριον || 5 ἰσχύει οὐδέποτε Θεοτοκάριον || 10 πί-
σται: πόθῳ Θεοτοκάριον σου: σε Θεοτοκάριον || 13 ἐν τῇ ᾧα *Περί τῆς ἀρχῆς τοῦ*
Πάπα L H

13 στρατοπεδάρχης γὰρ τοῦ ἐπουρανίου βασιλέως τίκεται, Ἰωάννου Χρυσοστό-
μου, Εἰς τὴν γέννησιν τοῦ ἁγίου Ἰωάννου Προδρόμου..., PG 61, 759D **16** Ὅπλοις
στεφθεῖς τοῦ Πνεύματος φέρων, Ῥωμανοῦ Μελωδοῦ, Κοντάκιον εἰς Γρηγόριον Νύσσης,
ΕΕΒΣ 15, 1939, σ. 243 **18-20** ἐκάθητο ἐκεῖ (ὁ Πάπας) σοβαρὸς καὶ ἐμβριθῆς εἰς τὸν
ὑψηλὸν καὶ ἐπρημένον του θρόνον, Ἄντ. 123 **21-22** (καὶ **1-6** τῆς σ. 59) Κατὰ τὸν
28ον κανόνα τῆς ἐν Χαλκηδόνι Δ' Οἰκουμενικῆς συνόδου (451): πρβλ. Ἄντ. 19-27

18-20 Ψαλμ. 100, 7-8: *λαλῶν ἄδικα οὐ κατεύθυνεν... εἰς τὰς προῖας ἀπέκτει-
νον πάντας τοὺς ἀμαρτωλοὺς τῆς γῆς*

Πατέρων ἐνθέων θεσπιζόντων
 τῇ τάξει μόνη
 τὸν Ῥώμης λέγεσθαι
 πρῶτον τῶν λοιπῶν Πατριαρχῶν,
 5 ἀλλ' οὐχὶ μονώτατον
 Ἐκκλησίας δεσπόζοντα.

Ῥίζα διαστάσεως
 Ἀνατολῆς καὶ Δύσεως
 πάσης τε πηγῆ καινοτομίας
 10 ἢ ἀρχῆ Πάπα
 ὄντως ἐγένετο
 Συνόδοις ταῖς Οἰκουμενικαῖς
 καὶ Γραφαῖς μὴ εἴκουσα
 ἀντιχρίστῳ φρονήματι.

15 Θεοτοκίον.
 Θεὸς μὲν τὸ βρέφος σου
 ὑπάρχει, παναμώμητε,
 σὺ δὲ πάλιν ἔμεινας παρθένος
 μετὰ τὸν τόκον,
 20 ἀγνή Θεόνυμφε.
 Ποῖον ἄλλο μεῖζον ἐπὶ γῆς
 τοῦ τοιούτου θαύματος
 κόσμος ἅπας τεθέαται;

Ἄλλος. Ἴνα τί μὲ ἀπόσω.
 25 Μόνος μέσον Λατίνων
 ὑπερασπιζόμενος ἐγένου, πάνσοφε,
 τῆς πατρίου δόξης

Εἰρμὸς ἄλλος ΕΕ 219, ἀρ. 314, Ἰωάννης

7-14 πρβλ. Ἄντ. 24-27 **16-23** Θεὸς τὸ τεχθέν, ἢ δὲ μήτηρ παρθένος. Τί μεῖζον ἄλλο καινὸν εἶδεν ἢ κτίσις; MP B' 667 **24-27** (καὶ **1-4** τῆς σ. 60) ὑπερήσπιζε μὲν τῆς πατρίου δόξης ἐν μέσοις Λατίνοις μόνος· ἡμῖν γὰρ τοῖς ὀφείλουσι συμμαχεῖν, ἀντὶ τοιούτων, φεῦ, πολεμίους ἐκέχρητο, Ἄντ. 145· πρβλ. καὶ 121 καὶ 137

καὶ ἀντὶ συμμαχούντων ἐκέχρησο,
φεῦ, ὡς πολεμίους
τοῖς ἡμετέροις ψευδαδέλφοις.
Ἦ ψυχῆς στερβρότερας ἀδάμαντος!

5 Ἀπαθείας εἰς ὕψος
πρώην δι' ἀσκήσεως, Μάρκε, ἀνέδραμες
καὶ σαυτὸν καθάρας
θεωρία καὶ πράξει, μακάριε,
τῆς Θεολογίας
10 ὕστερον σάλπιγξ ἀνεδείχθης
διηγοῦσα τοῦ κόσμου τὰ πέρατα.

Ῥητορεύουσα γλῶσσα
ῤυθμῶ καὶ μεθόδοις τῆς τέχνης βρενθούουσα
οὐκ ἰσχύει, πάτερ,
15 ἐγκωμίου σοι πλέξασθαι στέφανον·
σὺ γὰρ μόνος ὤφθης
τῆς ἀκραιφνοῦς πατέρων δόξης
καὶ ταμίας καὶ φύλαξ καὶ πρόμαχος.

Θεοτοκίον.

20 Κέντρον ὤφθης χαρίτων
σφαῖρά τε πολύαστρος, Θεοχαρίτωτε,

1 ὡσάν ἀδάμας στερβρός ἐφαίνετο, αὐτόθι, 97 καὶ 103 1 καλλιεργῶν στάχυν ἀπαθείας, MP Ε' 191 ἤρθης πρὸς ὕψος ἀπαθείας, αὐτόθι, 191 5-8 πρβλ. Ἀντ. 13-15 9-11 ἐντεῦθεν ἐχαλκεύθη τοῦ πνεύματος μάχαιρα διὰ τὰ ζιζάνια, ἐντεῦθεν ἐκατασκευάσθη σάλπιγξ οὐράνιος ἠχοῦσα τρανώς καὶ κηρύττουσα τῆς θείας φωνῆς τοῦ πνεύματος, Ἀντ. 15 πρβλ. καί: τὴν σάλπιγγα λέγω τῆς ὑψηλῆς Θεολογίας... τὰ ὑψηλὰ σαλπίζων δόγματα, αὐτόθι, σ. 130 10-11 ὡς σάλπιγξ πανεύσημος, οἰκουμένης πάντα περιήχησε τὰ πέρατα, MP Β' 148 12-14 Ῥητορεύουσα γλῶσσα σοῦ τὰ μεγαλεῖα οὐ δύναται φθέγγασθαι, MP Γ' 340 12-16 Ποῖα καὶ πόσα λοιπὸν ἐγκώμια... διὰ νὰ καταστέφουν τὴν ἁγίαν κεφαλὴν, τὴν ὁποῖαν αὐτὸς προλαβὼν μὲ τοὺς ἀμαράντους τῆς ὁμολογίας στεφάνους κατεκόσμησε; Ἀντ. 128 πλέξασθαι στέφανον ἐγκωμίων σοι ἐπάξιον, MP Β' 704 17-18 τὸ σεπτὸν ταμεῖον τῶν ὀρθῶν τῆς πίστεως δογμάτων, Petit, Acol., 233,6-7 ταμεῖον ἄσυλον τῆς ὀρθοδόξου πίστεως, Ἀντ. 139 τοῦ ὀρθοῦ λόγου τῆς εὐσεβείας πρόμαχον καὶ προασπιστήν, Ἀντ. 184 21 ἀλλ' οὐ τὸ Διὸς πολύαστρον ἔδος, Εὐριπίδου Ἴων 870

τῶν ζωδίων κύκλος,
 δι' οὗ μέσον διέβη ὁ ἥλιος
 τῆς δικαιοσύνης
 καὶ τῆς φρικτῆς οἰκονομίας
 5 τὴν περίοδον πᾶσαν ἐπλήρωσε.

Καταβασία.

Ἦς εἶδεν Ἡσαΐας συμβολικῶς
 ἐν θρόνῳ ἐπηρμένῳ Θεὸν
 ὑπ' ἀγγέλων δόξης δορυφορούμενον,
 10 ὡς τάλας, ἐβόα, ἐγώ·
 πρὸ γὰρ εἶδον σωματούμενον Θεὸν
 φωτὸς ἀνεσπέρου
 καὶ εἰρήνης δεσπόζοντα.

Τῆς Θεοτόκου. Ὠδὴ 5'. Ὁ εἰρμὸς δὶς.

15 φ. 13^v *Τὴν θείαν ταύτην καὶ πάντιμον
 τελοῦντες ἑορτὴν οἱ Θεόφρονες
 τῆς Θεομήτορος,
 δεῦτε τὰς χεῖρας κροτήσαντες
 τὸν ἐξ αὐτῆς τεχθέντα
 20 Θεὸν δοξάσωμεν.*

Νοός μου πᾶσαν σκοτόμαιναν
 ἀπέλασον καὶ δώρησαι, ἄχραντε,
 τῇ παναθλία μου
 ψυχῇ ἀκτῖνα σῆς χάριτος·
 25 σὺ γὰρ ἐλπὶς ἀπάντων
 καὶ ἡ βοήθεια.

2 μέσου Η
 Εἰρμὸς καταβασίας ΕΕ 71, ἀρ. 101, Κοσμᾶς ἢ 6-13 τὴν καταβασία παραλεί-
 πει ὁ Λ
 Εἰρμὸς ΕΕ 100, ἀρ. 141, Ἰωάννης
 18 κροτήσαντες: κροτήσωμεν ΕΕ ἢ 20 δοξάσωμεν: δοξάζοντες ΕΕ

2-3 Μαλαχ. 3, 20: καὶ ἀνατελεῖ τὸ ὄνομά μου ἥλιος δικαιοσύνης... κ.ά.

Ἐπλήγην, ἄχραντε Δέσποινα,
 ῥομφαία τῇ δεινῇ τοῦ ἀλάστορος
 καὶ καταπέπτωκα
 πτώμα δεινόν· ἀλλὰ ζώωσον·
 5 σὺ γὰρ ἐλπίς ἀπάντων
 καὶ ἡ βοήθεια.

Ἐνίξει πᾶσαν διάνοιαν
 θαυμάσια τὰ σά, Θεονύμφευτε,
 ἅπερ ἐξέχεας
 10 πᾶσι πλουσίως τοῖς δούλοις σου·
 σὺ γὰρ ἐλπίς ἀπάντων
 καὶ ἡ βοήθεια.

Λαόν σου, ἄχραντε Δέσποινα,
 ἀνόρθωσον πεσόντα εἰς βάραθρον
 15 καταδουλώσεως
 ἐχθρῶν ἀπίστων καὶ οἴκτειρον·
 σὺ γὰρ ἐλπίς ἀπάντων
 καὶ ἡ βοήθεια.

Τοῦ ἀγίου ὁ αὐτός.

Ἦ καταπέλτης ὁ κράτιστος
 20 τῆς ἄζυμοθυσίας ἐπέφανε
 Μάρκος ὁ πάνσοφος
 τὸ τῆς Ἐφέσου καλλώπισμα·
 οἱ παῖδες τῶν Λατίνων
 25 πάντες κρυβήτωσαν.

9 ἅπερ: ὡσπερ Θεοτοκάριον || 20 ἐν τῇ ᾧα περὶ τῶν ἀζύμων L H

20-22 τὰ ἄζυμα συρίπτεϊς, σοφέ, Κυρίλλου Λαυριώτου, Ἀκολουθία, σ. 263 φερωνύμως ἀπόστολος ἐδείχθη καὶ τῇ γνώσει ἐκείνου ὀπλισμένος θεολογεῖς τὰ ἄζυμα μὴ δέχεσθαι, αὐτόθι, σ. 269 20-27 πρβλ. Ἄντ. 106

Δεῖπνον Χριστὸς τὸν θειότατον
 ἐνζύμου διὰ ἄρτου τετέλεκε·
 καὶ γὰρ καιρὸς οὐκ ἦν
 τῆς τῶν ἄζύμων ἐνάρξεως
 5 κατὰ τὰς ἀποδείξεις σου
 Μάρκε πάνσοφε.

Ὁ θνεῖον δόγμα καὶ ἔκφυλον
 τῶν Ἐβιωνιτῶν καθιστόρηται
 προσφέρειν ἄζυμα·
 10 ἀρχαῖον δὲ νομοθέτημα
 χριστιανῶν ὑπάρχει
 προσφέρειν ἔνζυμα.

Θεοτοκίον.

15 Ξενίζει, πάναγνε Δέσποινα,
 Ἀγγέλων καὶ ἀνθρώπων διάνοιαν
 τὸ ξένον θαῦμά σου·
 σὺ γὰρ τὸν κτίστην καὶ Κύριον
 Ἀγγέλων καὶ ἀνθρώπων
 ξένως ἐγέννησας.

1-6 πρβλ. Ἀντ. 106 5 Ὁ θνεῖου σπόρου σπορεὺς φανεῖς ὁ Ἀπολινάριος, MP Γ' 283 7-9 βλ. Ἐπιφανίου Σαλαμίνο, Πανάρειον, Βιβλίον Α', Κατὰ Ἐβιωναίων ι', σσ. 317-356 (Ἐκδ. Ἀποστολικῆς Διακονίας) 7-12 πρβλ. Ἀντ. 106 8 Ἐβιωνιτῶν: παλαιότερα χρῆσις καὶ συνηθεστέρα: Ἐβιωναίων 10-12 πρβλ. Κανὼν Ο' ἀγίων Ἀποστόλων, Εἴ τις . . . νηστεύει μετὰ Ἰουδαίων, ἢ ἐορτάζοι μετ' αὐτῶν ἢ δέχοιτο παρ' αὐτῶν τὰ τῆς ἐορτῆς ξένια, οἶον ἄζυμα, ἢ τι τοιοῦτον καθαιρεῖσθω, εἰ δὲ Λαϊκὸς εἶη ἀφοριζέσθω Πηδάλιον, σ. 96 μετὰ ἐρμηνείας (ἔκδ. Παπαδημητρίου), SC, 3, 36· πρβλ. καί: Καὶ ἡμεῖς ἀποστρεφόμεθα τὸ Ἰουδαϊκὸν ἄζυμον τοῖς ἀποστόλοις κανονίζουσιν ὑπακούοντες, Μάρκου Ἐφέσου, Ἐγκύκλιος Ἐπιστολή, PO 17, 458 13-19 Τὸ Θεοτοκίον ὅμοιον περίπου πρὸς τὸ τροπάριον τοῦ κανόνος Μανουήλ τοῦ ῥήτορος, Θεοτοκάριον, σ. 104 (βλ. ἀνωτέρω, σ. 62, 7-12) 14-15 Ξενίζει τοὺς ὄρῶντας ἢ τοιαύτη ὑπόθεσις, πῶς ἡ θάλασσα τὴν ἄβυσσον περιβάλλεται, Ἰωάννου Χρυσοστόμου, In natale domini et in sanctam Mariam genitricem, 1, 21-22 (F. J. Leroy, Une nouvelle homélie acrostiche sur la nativité, Muséon 77, 1964, σσ. 163-173)

Ἄλλος. Ἰλάσθητί μοι Σωτήρ.

Ἄ στύλος μὲν τοῦ πυρὸς
τὸν Ἰσραὴλ καθωδήγησε
πρὸς Χαναναίαν ποτέ·
5 σὺ δὲ καθωδήγησας
ταῖς θεολογίαις σου
τὸν λαὸν Κυρίου
πρὸς τὴν πίστιν τὴν ὀρθόδοξον.

10 Νέος Δαβὶδ ἀληθῶς
ἐδείχθης, Μάρκε αἰόδιμε,
ὡς δεύτερον Γολιάθ
τὸν Ῥώμης Εὐγένιον
κτείνας τῇ σφενδόνῃ σου,
ὅτι Θεοῦ ζῶντος
15 παρατάξεις προσεξύβρισεν.

Ἀγάλλου ἡ τοῦ Χριστοῦ
νῦν Ἐκκλησία καὶ χόρευε
πλουτήσασα ἐκ Θεοῦ
Μάρκον τὸν σοφώτατον
20 ἀήττητον πρόμαχον
σῆς ὀρθοδοξίας,
δι' οὗ τρέπεις πολεμίους σου.

Εἰρμὸς ἄλλος ΕΕ 220, ἀρ. 315, Ἰωάννης

2 Ὡς στύλος πυρὸς μάκαρ ὠράθης, ΜΡ Δ' 401 Πυρὸν ἕλης τῆς οἰκουμένης καὶ στύλον ἄλλον φωτὸς τοῦ ὀρθοδόξου λαοῦ προηγούμενον, Ἀντ. 17 5-9 πρβλ. Ἀντ. 148-149 9 τὸ κατόρθωμα τοῦ νέου τούτου Δαβὶδ, Ἀντ. 132 9-10 Νέος Δαυὶδ ἡμῖν ἀναδέδειξαι... τῇ σφενδόνῃ καταβαλὼν, ΜΡ Γ' 360 11-12 Μονομαχοῦντα θέλω νὰ ἴδωμεν τὸν Μάρκον μὲ τὸν ἐδικόν του Γολιάθ, τὸν φοβερὸν λέγω καὶ ὑπέρτατον Πάπαν, Ἀντ. 132 πρβλ. καὶ σσ. 45-47 ὡς καὶ Συνοδικὴν ἀπόφασιν περὶ τῆς ἀγιότητος τοῦ Μάρκου, Ἀντ. 180 Κυρίλλου Λαυριώτου, Ἀκολουθία, σ. 266 16-17 Ἀγάλλου καὶ χόρευε πιστῶς Ἐκκλησία ἅπασα, αὐτόθι, σ. 259 Ἀγάλλου ἡ Ἐκκλησία καὶ πᾶσα πόλις καὶ χώρα ἐν εὐφροσύνῃ, Τριώδιον, 235 20-21 ἐδείχθης ἀήττητος τῆς Τριάδος ὑπέρμαχος, Ἰωάννη Χρυσόστομε, ΜΡ Β' 145

2 Ἐξοδος 13, 18-22 3-4 Ἐξοδος 13, 18-22 9-15 Βασιλειῶν Α' 17, 4-51 14-15 αὐτόθι, 26: ὅτι ὠνείδισε παράταξιν Θεοῦ

Θεοτοκίον.

Σ ἐ γενεαὶ γενεῶν,
 Θεόφυε, μακαρίζομεν
 ὡς τετοκυῖαν Θεὸν
 5 τὸν ὄντως μακάριον
 καὶ τοὺς τὰ προστάγματα
 αὐτοῦ ἐκπληροῦντας
 μακαρίους ἐργαζόμενον.

Καταβασία.

φ.14 10 Ἐβόησέ σοι ἰδὼν ὁ πρέσβυς
 τοῖς ὀφθαλμοῖς τὸ σωτήριον,
 ὃ λαοῖς ἐπέστη
 ἐκ Θεοῦ· Χριστέ, σὺ Θεός μου.

Κοντάκιον. Ἡ παρθένος σήμερον.

15 Πανοπλίαν ἄμαχον
 ἐνδεδυμένος, Θεόφρον,
 τὴν ὄφρυν κατέσπασας
 τῆς Δυτικῆς ἀνταρσίας
 ὄργανον τοῦ Παρακλήτου γεγεννημένος,
 20 πρόμαχος Ὁρθοδοξίας προβεβλημένος·
 διὰ τοῦτό σοι βοῶμεν·

Εἰρμὸς καταβασίας EE 71, ἀρ. 101, Κοσμάς || 9-13 Τὸ κείμενον παραλείπει ὁ Λ
 Εἰρμὸς κοντακίου Ῥωμανοῦ Μελωδοῦ, εἰς τὴν Γέννησιν τοῦ Χριστοῦ (Maas-
 Trypanis, σ. 1) || 15-21 (καὶ 1-2 τῆς σ. 66) Τὸ κοντάκιον αὐτούσιον κεῖται εἰς τὸν
 Ἄντ. 1 || 16 Θεόφρον: παραλείπει ὁ Ἄντ. || 20 ὀρθοδοξίας: τῆς Ἐκκλησίας Ἄντ.

2-3 Γενεαὶ γενεῶν σε τὴν ἀειμακάριστον νῦν μακαρίζουσιν, Παρακλητικὴ, 663
 15-16 Ὀπλίζεται πανοπλίαν ταύτην περιθεμένην ἀσίδηρον, ἄμαχον, Εὐσταθίου Θεο-
 σαλονίκης, Σχόλια εἰς Ἰλιάδα, τ. 3, σ. 605 (Van der Valk) 15-21 Ὁρολόγιον τὸ
 μέγα (ἔκδ. Βαρθ. Κουτλουμουσιανοῦ, 1895), σ. 270 14 τὰς ὄφρως κατέσπασας, Ἀλκί-
 φρων 3.3 δι' ὧν δαιμόνων ὄφρυν Χριστὸς καταβέβληκεν, MP E' 385 17-20 μοναρχί-
 ας καὶ ὄφρυν τὴν παπικὴν, ἀπὸ τῆς Ἐκκλησίας βαπίζεις, ὦ τρισμακάρε, Κυρίλλου
 Ἄκολ., σ. 263 κατέπληξας τὸν προστάτην τῆς πλάνης, ὄφρυν τὴν δυτικὴν λυττή-
 σασαν ἀθέσμως, αὐτίθι, φ. χγφ. 190 19 ὄργανον γέγονας τοῦ Ἁγίου Πνεύματος,
 MP Γ' 298 20 Ὁρθοδοξίας πρόμαχος... ἀνεδείχθης, MP B' 417 κ.ά.

χαίροις, ὦ Μάρκε,
ὀρθοδόξων καύχημα.

Ὁ οἶκος.

Τίς ἀμοιβή
5 ἢ τίς ἀνταπόδοσις ἀξία παρ' ἡμῶν σοι προσενεχθήσεται,
Μάρκε ἀγιώτατε;
Σὺ γὰρ δι' ἀσκήσεως προκαθαρθεῖς
Θεολογίας γέγονας ὄργανον
καὶ ἱεράρχης χρηματίσας
10 ὑπὲρ τῆς πατρώας δόξης
πρὸς Δυτικούς ἠγωνίσω
μέχρις αἵματος·
τῶν τῇ κακοδοξίᾳ παραπεσόντων
ἀνάστασις γέγονας,
15 τῶν παραπεσεῖν κινδυνευόντων ἀσφάλεια,
τῶν διεστώτων ἔνωσις
καὶ πάντων ἀπλῶς τῶν Ἀνατολικῶν
Ὁρθοδοξίας ἀνεδείχθη διδάσκαλος.
Διὰ τοῦτο κατὰ χρέος
20 ἐκβοῶμέν σοι ἀπαύστως·
χαίροις, ὦ Μάρκε,
Ὁρθοδόξων καύχημα.

Τῷ αὐτῷ μηνὶ ιθ'. Μνήμη τοῦ ἐν ἀγίοις πατρὸς ἡμῶν Μάρκου
Ἀρχιεπισκόπου Ἐφέσου τοῦ Εὐγενικοῦ καὶ τῆς Ὁρθοδοξίας προμάχου
25 καὶ φύλακος.

στίχ. Κρατεῖ μὲν Ἄτλας μυθικῶς ὤμοις πόλον,
κρατεῖ δ' ἀληθῶς Μάρκος Ὁρθοδοξίαν.

5 ἦ: παραλείπει ὁ Λ || 7 δι': δ' Λ

1-2 Χαίροις, Μάρκε, τὸ μέγα κλέος τῶν ὀρθοδόξων καὶ καύχημα, Ἀντ. 1 4-
7 Τίς ἀμοιβή; Τίς ἀνταπόδοσις πρέπουσα τοῖς ἡμετέροις, ἄνθρωποι, προσενεχθήσεται,
MP Γ' 431 7 καὶ διαγωγαῖς ἀσκητικαῖς προκαθαρθέντα, Ἀντ. 15 7-9 πρβλ. Ἀντ.
13-14 10-12 ὑπὲρ τῆς πίστεως μέχρι αἵματος, MP Γ' 416 10-18 πρβλ. Ἀντ. 144
καὶ 148 26-27 (καὶ 1-2 τῆς σ. 67) ὅτι ὑπὸ κάτω εἰς τὸ σύστημα τοῦ παντὸς εἶναι κά-

Τὸ μεῖναι ἐντὸς Ὁρθοδοξίας ὄρων
Ἀνατολικοῖς κληρὸς ἐκ Μάρκου μόνου.

Εἰ μὴ Σαβαῶθ σπέρμα Ὁρθοδοξίας
ἔδωκε Μάρκον, οὐκ ἂν ἠύσεβήσαμεν.

5 Τῇ δ' ἐνάτῃ δεκάτῃ νόες ἔνθεν Μάρκον ἀειραν.

Τὸ Συναξάριον.

Οὗτος ὁ πανάριστος, καὶ κατ' ἀλήθειαν μέγας διδάσκαλος, καὶ
ἀήττητος πρόμαχος τῆς Ἀνατολικῆς ἀγίας Ἐκκλησίας, γέννημα μὲν καὶ
10 θρέμμα ἐχρημάτισε τῆς Βασιλίδος τῶν πόλεων, δηλαδὴ τῆς ὄντως με-
γάλης καὶ λαμπρᾶς Κωνσταντινουπόλεως. Γονεῖς δὲ κατὰ σάρκα ἔσχε,
κατὰ μὲν τὸν βίον, περιφανεῖς οὕτω καὶ λαμπρούς, ὥστε καὶ Εὐγενι-
κοὺς τοῦπίκλῃν ἐπονομάζεσθαι, κατὰ δὲ τὴν πίστιν εὐσεβεστάτους καὶ
ὀρθοδοξοτάτους, τὴν οἴκησιν ἔχοντας εἰς τὸν Γαλάτην, τὸν νῦν Γαλα-
15 τᾶν καλούμενον. Παιδευθεὶς δὲ τὴν ἔξω τε καὶ ἔσω σοφίαν ἄκρος καὶ
κατὰ τὰ δύο ἐγνωρίζετο. Ἐρωτι δὲ τρωθεὶς τῆς μακαρίας ἡσυχίας, τῶν
βιωτικῶν πραγμάτων καὶ τῆς περὶ ταῦτα μανίας τε καὶ τύρβης φρονί-
μῳς ἀποστάς καὶ τοῖς τότε δοκίμοις τῶν Μοναχῶν προσελθῶν, τῇ τῆς
φ. 14^v ἀποταγῆς ἐπιπόνῳ τε καὶ σκληροτέρῳ | διαίτη, μάλα προθύμως τὸν εὐ-
γενικὸν ὑπέστρωσεν ἀχένα διὰ Χριστόν, ὃν ἐπόθησε, καὶ ὃν μόνον κερ-
20 δῆσαι ἀντὶ πάντων εἴλετο.

Καλῶς δὲ καὶ ἀξίως τῆς ἀποταγῆς τοὺς ἀσκητικοὺς διανύσας δι-
αύλους καὶ ὄργανον χρηματίσας ἐπιτήδειον τοῦ παναγίου Πνεύματος,
ὑπὲρ οὗ καὶ ἀγωνίζεσθαι ἔμελλε, καὶ τὸ τῆς ἱερωσύνης δέχεται χρίσμα,
πρότερον μὲν τὸ τοῦ πρεσβυτέρου ὕστερον δὲ καὶ τὸ τῆς μεγάλης ἀρχι-
25 ερωσύνης, ψήφῳ μὲν κανονικῇ τῆς ἱερᾶς καὶ ἀγίας Συνόδου, ἀξιώσει
δὲ σφοδροτέρῳ, μᾶλλον δὲ ἐπιταγῇ ἀπαραιτήτῳ τοῦ βασιλέως (Ἰωάν-

9-10 μεγάλης καὶ λαμπρᾶς: λαμπρᾶς καὶ μεγάλης Λ || 18 ἀποταγῆς: ὑπο-
ταγῆς Λ || 24 πρεσβυτέρου: πρεσβυτερίου Λ

ποιος Ἀτλας ὀνομαζόμενος... Ἀλλ' ὁ Μάρκος τῆς Ἐφέσου βεβαίωτατα ἐστάθη πραγμα-
τικώτατος καὶ ἀληθινώτατος Ἀτλας, ἐπειδὴ αὐτὸς μόνος ἐβάσταξεν ἐπάνω εἰς τὸν ἐ-
αυτὸν του ὄλον τὸ σύστημα τῆς Ἀνατολικῆς Ἐκκλησίας, Ἀντ. 73-74 3-4 Ἀντ. 10-
11 6-20 Ἀντ. 10-11 21-26 Ἀντ. 16-17

3-4 πρβλ. Ἡσαΐας 1, 9: Καὶ εἰ μὴ κύριος σαβαῶθ ἐγκατέλιπεν ἡμῖν σπέρμα

νης δὲ ἦν οὗτος, ὁ καὶ τῶν Παλαιολόγων καὶ τῶν βασιλέων παρέσχατος) καὶ εἰς τὴν ὑψηλὴν ἀνάγεται καθέδραν τῆς τῶν Ἐφεσίων μητροπόλεως, γνήσιος τῷ ὄντι διάδοχος τοῦ πρώτου Θεολόγου, τοῦ ἐπιστηθίου καὶ ἡγαπημένου μαθητοῦ.

- 5 Ἐπειδὴ δὲ ὁ ῥηθεὶς βασιλεύς, ἐξ ἀπονοίας μωρανθεὶς, Θεὸν μὲν τὸν ποιήσαντα καὶ βασιλεύσαντα αὐτὸν ἐγκατέλιπε, βουλὴν δὲ ὀλεθρίαν ἔθετο, ἵνα μετὰ τῆς Ἀνατολικῆς Συνόδου, εἰς τὴν Ἰταλίαν, ὡς οὐκ ὄφειλε, παρὰ τὸν ἀντίθεον Πάπαν ἀπελθὼν, οἰκουμηνικὴν ποιήσῃ μετὰ τῶν Λατίνων Σύνοδον, καὶ τὰς ἐκ μακροῦ τοῦ χρόνου ἐσχισμένης Ἐκκλησίας ἐνώσῃ, ὡς ἂν δῆθεν μιᾶς ἤδη γενομένης τῆς Ἐκκλησίας διὰ τῆς ὁμοδοξίας, προτρέψῃται ὁ Πάπας τοὺς ὑπ' αὐτὸν τελούστας βασιλεῖς, βοήθειαν αὐτῷ δοῦναι στρατιωτικὴν, ἵνα τοὺς βαρβάρους ἀπελάσῃ, ὅσον οὐπω μέλλοντας πρὸς τοῖς ἄλλοις ἅπασι, καὶ αὐτὴν ὑποδουλώσῃ τὴν βασιλίδα τῶν πόλεων. Ταῦτα δὴ φαντασθεὶς καὶ μάτην ὄνειροπολήσας
- 15 ὁ δεῖλαιος, κελεύει μετὰ τῶν ἄλλων, καὶ τὸν Μάρκον ἔπεσθαι.

- Ἄλλοι δὲ, ἀπελθεῖν μὲν εἰς τὴν Ἰταλίαν, οὐδαμῶς ἤθελε· βασιλέως γε μὴν κελεύοντος, εἶξε κατὰ γε τοῦτο. Καὶ δὴ ἀπελθόντων, τί μὲν ἐκεῖ ἔπραξε, καὶ ὅπως τὰ Λατίνων κατέπληξε γένη τῇ θεοσοφίᾳ τῶν ἑαυτοῦ λόγων, καὶ οἷαν καὶ ὄσῃ τὴν ἔνστασίν τε καὶ καρτερίαν ὁ μακάριος
- 20 ἐπεδείξατο στερότάτα ἀντιπίπτων, πρὸς τε τοὺς χριστομάχους Λατίνους, καὶ τοὺς ἐξ ἡμῶν ἀποστάντας καὶ πρὸς τὸν Λατινισμὸν αὐτομολήσαντας, ὑπὲρ τοῦ ἀκαινοτόμητον καὶ ἀπαρασάλευτον διαμεῖναι, τῇ τοῦ Χριστοῦ ἀγία Ἐκκλησία, τὸ θεῖον καὶ ἱερὸν Σύμβολον τῆς τῶν χριστιανῶν ὀρθοδόξου πίστεως· καὶ ὅπως πάντας κατετροπώσατο, εἷς αὐτὸς
- 25 μόνος, τῇ δυνάμει τοῦ ἐν αὐτῷ λαλοῦντος ἀγίου Πνεύματος· καὶ ὅπως, τέλος πάντων, αὐτὸς μόνος ἀκλινής, ἀκαταγώνιστος, καὶ ἀήττητος διέμεινεν (ὁ καὶ τῷ ὄντι ἐκπλήξεως ἄξιον) μὴ ὑπογράψας εἰς τὸν ψευδώνυμον Ὅρον τῆς θεοστρυγοῦς καὶ θεοκαταλύτου ἐνώσεως, ταῦτα πάντα διέξεισιν εἰς πλάτος ἢ τὰ κατ' αὐτὸν ἱερογραφήσασα ἱστορία, ὁ καλού-
- 30 μενος Ἀντίπαπας, πρὸς ὃν καὶ παραπέμπομεν τοὺς εὐσεβεῖς φιλανα-

5 μεταξύ τῶν λέξεων μωρανθεὶς καὶ Θεὸν ὑπάρχει ἐν τῷ Λ: καὶ τὰς πατρικὰς αὐτοῦ νοουσίας τοῦ Μανουήλ εἰς οὐδὲν θέμενος || 8 ὄφειλε: ὄφειλε Λ || 26 μόνος: μόνος ὦν Λ

1-4 Ἀντ. 16-17 5-15 Ἀντ. 37 καὶ 38 16-30 (καὶ 1-7 τῆς σ. 69) Ἀντ. 39
Παράθεσις περιληπτικὴ τοῦ κειμένου τοῦ Ἀντίπαπα 18-20 Συνοδικὴ ἀπόφασις περὶ τῆς ἀγιότητος Μάρκου τῆς Ἐφέσου τοῦ Εὐγενικοῦ, Ἀντ. 177-186

γνώστας· | ὅς και τὴν θριαμβευτικὴν αὐτοῦ εἰς τὴν Κωνσταντινούπολιν
 διηγεῖται ἐπάνοδον, και ὅπως τὰ ἐν Ἰταλία κακῶς γενόμενα, συνοδι-
 κῶς ἀνέτρεψε και κατέρῳαξε· και πάλιν αὐτὸς μόνος τοὺς ἀπορῳαγέντας
 τῆς ὀρθοδόξου πίστεως ἀπεσύναξε τε και τῇ ἀγία Ἐκκλησία ἐπισυνῆψε,
 5 και πάντας ἐδίδαξε, και ἐστήριξεν ἐν τῇ ἀρχαία και πατροπαραδότῳ
 ὁμολογία, και κατὰ πάντα μέγιστος ἀνεφάνη, ἡλίκον και οἶον οὐδένα
 ἢ ἀρχαιότης ἡμῖν παραδίδωσι.

Τοῦτον κατέπτηξαν μὲν οἱ ἐχθροὶ πάντες, κατέπτηξε δέ, οὐχ ἡμι-
 στα πάντων, και ὁ ἀγέρωχος Πάπας Εὐγένιος και μαρτυρεῖ ὁ τοῦ στό-
 10 ματος αὐτοῦ αἰοίδιμος ἐκεῖνος χρησμός· ἐρωτήσας γὰρ τοὺς παρεστῳ-
 τας, εἰ ὁ Ἐφέσου ὑπέγραψεν, ἐπειδὴ ἤκουσεν ὡς οὐχ ὑπέγραψε, σὺν
 ἀφάτῳ τῇ λύπῃ τὴν μόνην ταύτην ἀψευδῆ φωνὴν ἐξεφώνησεν εἰπών·
 “Λοιπὸν, ἐποιήσαμεν οὐδέν.”

Ταῦτ’ ἄρα και ἡ ἀγία τοῦ Χριστοῦ Ἐκκλησία, ὡς εὐεργέτην, και
 15 διδάσκαλον, και μόνον ὑπέρμαχον, και ἀήττητον ἀριστερά τῆς ἀποστολι-
 κῆς ὁμολογίας γινώσκουσα, και ἕνα τῶν πάλαι θεοφόρων ποιμένων
 ἐπισταμένη, ψήφῳ κανονικῇ ἐθέσπισε τοῖς ἀπανταχοῦ ὀρθοδόξοις ἡμῖν,
 ἵνα χρεωστικῶς ἐκτελῳμεν τὴν ἱερὰν αὐτοῦ μνήμην, εἰς δόξαν τοῦ ἁ-
 γίου Θεοῦ, και τῆς ἡμετέρας ἀγίας Ἀνατολικῆς Ἐκκλησίας κλέος και
 20 καύχημα· ὁ δὲ και πρὸ τῆς ἀλώσεως λαμπρῶς ἐτελεῖτο ἐν τῳ εἰρημέ-
 νῳ Γαλάτῃ, ὡς τὸ ἱερῳτάτον τῆς Ἐκκλησίας δηλοῖ θέσπισμα· ὁ και
 προετάξαμεν ἐν τῇ παρούσῃ Ἀκολουθία, ἵνα πᾶν ἄδικον ἀποφράττηται
 στόμα, βουλόμενον ἄδικα λαλεῖν εἰς τὸ ὕψος τῆς αὐτοῦ δόξης και ἀγιό-
 25 θθείμεν και ἡμεῖς και τῆς ἐπουρανίου βασιλείας ἀξιωθείμεν. Ἀμήν.

Τῆς Θεοτόκου. Ὡδὴ ζ’. Ὁ εἰρμὸς δῖς.

*Ὁὐκ ἐλάτρευσαν
 τῇ κτίσει οἱ θεόφρονες*

4 ἀπεσύναξε: ἐπεσύναξε Λ || 9-10 ὁ τοῦ στόματος ... χρησμός: ἡ τοῦ στόμα-
 τος αὐτοῦ αἰοίδιμος ἐκεῖνη ἀπόφασις Λ || 22 προετάξαμεν ἐν τῇ παρούσῃ Ἀκολουθία:
 ἐτάξαμεν μετὰ τὴν παρούσαν ἀκολουθίαν Λ

Εἰρμὸς ΕΕ 100, ἀρ. 141, Ἰωάννης

12-13 Ἀντ. 6-8 22-25 Συνοδικὴ ἀπόφασις περὶ τῆς ἀγιότητος Μάρκου τῆς
 Ἐφέσου τοῦ Εὐγενικοῦ, Ἀντ. 177-186 26-28 Τὸ κείμενον δὲν ὑπάρχει εἰς Λ

παρὰ τὸν κτίσαντα·
ἀλλὰ πυρὸς ἀπειλήν
ἀνδρείως πατήσαντες
ἔχαιρον ψάλλοντες·
5 ὑπερούμνητε,
ὁ τῶν Πατέρων Κύριος
καὶ Θεὸς εὐλογητὸς εἶ.

Ῥήμασί σου
τοῖς ἐνθέοις νῦν ἐπόμενοι
10 σὲ μακαρίζομεν·
χαῖρε, βοῶντες, ἀγνή·
τὰ σὰ μεγαλεῖα γὰρ ξένα καὶ ἄπειρα·
χαῖρε βρότειον
φύσιν ἢ μεγαλύνασα·
15 χαῖρε, κόρη, εἰς αἰῶνας.

Ὡς ὑπάρχουσα
ναὸς τοῦ θείου Πνεύματος
φωτοειδέστατος
τὰς δωρεὰς χορηγεῖς
20 τοῖς πίστει προστρέχουσιν
εἰς σέ, Πανάμωμε·
κάμοῦ φώτισον
τὸν νοῦν, ἵνα κραυγάζω σοι·
χαῖρε, κόρη, εἰς αἰῶνας.

25 φ.15^v Τὸν προστρέχοντα
ἐν οἰκτειρμοῖς ἀπείροις σου
μὴ ὑπερίδης με,
ἀλλ' ὡς Θεὸν ἐν σαρκὶ

13-15 δι' ὅ, Δέσποινα, | τὸν νοῦν ἡμῶν καταύγασον | τοῦ ὑμνεῖν σε εἰς αἰῶνας
Θεοτοκάριον || 22-24 τὴν διάνοιαν· | δι' ὅ κάμοῦ καταύγασον | τοῦ ὑμνεῖν σε εἰς
αἰῶνας Θεοτοκάριον || 26 εἰς οἰκτιρμούς ἀπείρους σου Θεοτοκάριον

ἐλέους τὴν ἄβυσσον
 τέξασα οἴκτειρον
 καὶ διάσωσον,
 ἵνα προθύμως ψάλλω σοι·
 5 χαῖρε, κόρη, εἰς αἰῶνας.

Τὰ κινήματα
 νοός μου ὡς ὑπάρχουσα
 ἐλπίς, Πανάμωμε,
 καὶ σωτηρία πιστῶν
 10 κατεύθυνον ἅπαντα
 πρὸς σὲ δι' ἔλεος
 ἀγαθότητος τῆς σῆς,
 ἵνα κραυγάζω σοι,
 χαῖρε, κόρη, εἰς αἰῶνας.

15 *Τοῦ ἁγίου ὁ αὐτός.*

Ἰδοὺ ἤστραψεν
 ἡ μνήμη τοῦ τρισμακάραρος
 Μάρκου ὡς ἥλιος
 Ἀνατολῆς τοὺς πιστοὺς
 20 φωτίζουσα ἅπαντας,
 τὸ δὲ τῆς Δύσεως
 πῦρ καθάρσιον
 ἀποσβεννῦσα τέλειον
 καὶ μὴ ὄν ἀποδεικνῦσα.

3-5 καὶ ἀνόρθωσον | καταπεσόντα πάθει | τοῦ ὑμνεῖν σε εἰς αἰῶνας Θεοτοκάριον || 4 ψάλλωσι L ψάλλω σοι διωρθ. || 13-14 ὅπως γεραίρω σε | καὶ δοξάζω εἰς αἰῶνας Θεοτοκάριον || 16 ἐν τῇ ὧφ περὶ τοῦ καθαρηγίου πυρὸς L H

16-20 Ὡς μέγας ἀνέτειλας ζωῆς φωστῆρ κοσμοπόθητος ἐξ ἔω καὶ ἔδραμες ὡς γίγας κράτιστος καὶ ἐφώτισας τὰ πέρατα τοῦ κόσμου ἀκτῖσι τῶν λόγων σου, Petit, Acol., 207,16-21 καὶ γὰρ ἀνέτειλεν ἥλιος καθάπερ Μάρκος ὁ πανεύφημος, Κυρίλλου Λαυριώτου, Ἀκολουθία, ... Μάρκον εὐφημήσωμεν σήμερον γὰρ ἐξέλαμψεν ὡς ἥλιος, αὐτόθι, σ. 270 ἡ μνήμη σου σήμερον ὡς ἥλιος ἀνέτειλεν εὐσεβῶς τὰς καρδίας φέγγει, MP Δ' 203 **21-24** (καὶ **1-18** τῆς σ. **72**) περὶ καθαρηγίου πυρὸς πρβλ. Ἀντ. 42-49 καὶ M. Εὐγενικοῦ, PO 17, 422-425

- Ἀκουέτωσαν
 Λατίνων οἱ ἀπόγονοι
 τοῦ θείου ῥήτορος
 τῆς στεντορείας φωνῆς
 5 ὅτι ἡ μετάνοια
 πλήρης ὑπάρχουσα
 οὐκ εἰς βάσανον
 πυρὸς τοὺς ἐκδημήσαντας,
 εἰς τρυφήν δὲ παραπέμπει.
- 10 Σιγησάτωσαν
 Λατίνων τὰ παλίμφημα
 στόματα σήμερον·
 ἀντιβροντᾶ γὰρ αὐτοῖς
 τὸν τρίτον εἰσάγουσι
 15 τόπον κακόδοξα
 ἡ πανεύσημος
 γλῶττα Μάρκου κηρύττουσα
 ὀρθοδόξως δύο τόπους.

Θεοτοκίον.

- 20 Σωματώσασα
 τὸν Λόγον τὸν ἀσώματον,
 κόρη Θεόνυμφε,
 τοὺς ἐνσωμάτους βροτούς
 ἀσωμάτους ἔδειξας
 25 Ἀγγέλους ψάλλοντας·
 ὑπερύμνητε,

8-9 ἐκδημήσαντας ἐν τρυφῇ, Παρακλητική, 700 10-11 Σιγησάτω πᾶσα σὰρξ βροτεία, Τριώδιον, 760 παλίμφημά τε λαλοῦντές τινα, Κυρίλλου Ἀλεξανδρείας, Ἐξήγησις ὑπομνηστικῆ εἰς προφήτην Ὡσηὲ (ἔκδ. P. E. Pusey, τόμ. 2, Oxford 1868, σ. 600) 13 Ἦδη διὰ ταῦτά σοι καὶ ὁ Σαλμωνεὺς ἀντιβροντᾶν ἐτόλμα, Λουκιανοῦ Τιμων 2 13-15 Τρεῖς τόπους φρονοῦσιν οἱ λατῖνοι διὰ τὰς ψυχάς... ὁ ἓνας εἶναι ὁ Παράδεισος... δεῦτερος εἶναι ἡ αἰώνιος κόλασις τοῦ ἄδου· τρίτος... εἶναι πῦρ καθαρτήριον, Ἄντ. 42 20-21 Λόγον σωματώσασα ἀγνή, ΜΡ Δ' 325 Λαλήσας ὁ δειλαῖος κατὰ σοῦ λόγους ἄφρονας, πλήττεται ἀοράτως, Κυρίλλου Λαυριώτου, Ἀκολουθία, σ. 267

ὁ τῶν Πατέρων Κύριος
καὶ Θεὸς εὐλογητὸς εἶ.

Ἄλλος. Οἱ ἐκ τῆς Ἰουδαίας.

5 Μαργαρίτας τιμίους,
πολυτάλαντον ὄλθον
καὶ ἀναφαίρετον,
Χριστοῦ τῆς Ἐκκλησίας
τὰ θεολογικά σου
καταλείπεις συγγράμματα,
10 δι' ὧν πλουτίζεις ἡμῶν
τὰς πενομένας φρένας.

Ἄλλον Κύριλλον, πάτερ,
ἄλλον Ἀθανάσιον
ἢ Θεολόγον τε
15 νέον σε Ἰωάννην
οἱ πολῖται ἐκάλουν
ὑποστρέψαντα βλέποντες
ὡς ἀριστέα λαμπρὸν
καὶ μιμητὴν ἐκείνων.

20 Σὲ ἐμίσησαν, μάκαρ,
ὡς ἐν πύλαις ἐλέγχοντα,
καθὼς γέγραπται,
Λατῖνοί τε συμφώνως

Εἰρμὸς ἄλλος ΕΕ 224, ἀρ. 321, Ἰωάννης μοναχὸς

7-11 καὶ λόγοις καὶ συγγράμμασι τοὺς Ὀρθοδόξους ἐπιστηρίξας εἰς τὴν θείαν ἀλήθειαν, Μανουὴλ ῥήτορος, Κανών, σ. 99 **12-16** Οἱ μὲν Ἀθανάσιον τὸν ἐφήμιζον, οἱ δὲ Κύριλλον, οἱ δὲ νέον Ἰωάννην τὸν Θεολόγον, Ἄντ. 139· πρβλ. Κυρίλλου Λαυριώτου, Ἀκολουθία, σ. 259 **12-19** Βλέποντες, πόση ἦτον ἡ φροντίς καὶ ἡ μέριμνα τοῦ ἀνδρός... ποία λοιπὸν διαφορὰ ἔμπορεῖ νὰ δοθῇ μετὰξὺ τούτου καὶ ἐκείνων τῶν ἀρχαίων διδασκάλων τῆς Ἐκκλησίας, φερ' εἰπεῖν Βασιλείου, Γρηγορίου, Ἀθανασίου, Κυρίλλου καὶ τῶν ὁμοίων, Ἄντ. 155

1-2 Δανιήλ 3, 26 4 πρβλ. Ματθ. 13, 45 20-22 Ἀμώς 5, 10: Ἐμίσησαν ἐν πύλαις ἐλέγχοντα

μετὰ Λατινοφρόνων
καὶ καλῶς μὴ πειθόμενον
ψευδεῖ ἐνώσει αὐτῶν
ὡς Θεοῦ χωριζούση.

5 Θεοτοκίον.
Ἰατῆρα τῶν νόσων,
ἐλατῆρα τῶν πόνων,
δοτῆρα πάντων καλῶν,
φωστῆρα τῶν ἐν σκότει,
10 σωτῆρα τῶν ἐν πλάνη
ἢ γεννήσασα, Δέσποινα,
νοσοῦντά με ψυχικῶς
ιάτρευσον καὶ σῶσον.

Καταθασία.
15 Σὲ τὸν ἐν πυρὶ δροσίσαντα
παῖδας θεολογήσαντας
καὶ Παρθένῳ ἀκηράτῳ
ἐνοικήσαντα
Θεὸν Λόγον ὑμνοῦμεν
20 εὐσεβῶς μελωδοῦντες·
εὐλογητὸς ὁ Θεὸς
ὁ τῶν πατέρων ἡμῶν.

φ. 16 Τῆς Θεοτόκου. Ὠδὴ ἡ'. Ὁ εἰρμὸς δῖς.
Παῖδας εὐαγεῖς ἐν τῇ καμίνῳ

Εἰρμὸς καταθασίας EE 71, ἀρ. 101, Κοσμᾶ μοναχοῦ || 14-26 Τὸ κείμενον πα-
ραλείπεται ὑπὸ τοῦ Λ

Εἰρμὸς ἡ' EE 100, ἀρ. 141, Ἰωάννου μοναχοῦ

6 Ἰατῆρα σὺ τῶν νόσων, Νικηφόρου Καλλίστου Ξανθοπούλου, Τροπάρια κατα-
νυκτικά, Μ. Jugie, Poesies rythmiques de Nicephore Calliste Xanthopoulos,
Byzantion 5 (1929-30) 6, 9 7 ἐλατῆρ τῶν δαιμόνων ἀναδειχθεὶς καὶ φωστῆρ τῶν
ἐν σκότει, MP A' 386 8 Δοτῆρες ἀγαθῶν, MP E' 379 9 Φωστῆρά σε οἱ ἐν σκό-
τει τῆς πλάνης, MP A' 558

ὁ τόκος τῆς Θεοτόκου διεσώσατο,
 τότε μὲν τυπούμενος
 νῦν δὲ ἐνεργούμενος
 τὴν οἰκουμένην ἅπασαν
 5 ἀγείρει ψάλλουσιν·
 τὸν Κύριον ὑμνεῖτε τὰ ἔργα
 καὶ ὑπερυψοῦτε
 εἰς πάντα τοὺς αἰῶνας.

Θεία ὡς ὑπάρχουσα λυχνία
 10 πυρφόρος τῶν χαρισμάτων ἐξάπόστειλον
 πᾶσι τὰς λαμπρότητας
 πίστει τοῖς κραυγάζουσι
 τὴν τοῦ Ἀγγέλου, Πάναγνε,
 φωνὴν χαρμόσυνον,
 15 τὸ χαῖρέ σοι, δι' ἧς κατηυγάσθη
 καὶ ἀνεκαινίσθη
 τὸ γένος τῶν ἀνθρώπων.

Πυρίμορφον ὄχημα τοῦ λόγου,
 τὸ ἄλσος τοῦ παραδείσου τὸ τερπνότατον
 20 θείαν καὶ σωτήριον
 πᾶσιν ἀποπνέουσα
 τὴν εὐωδίαν, ἄχραντε,
 τοῖς πίστει κράζουσι,
 τὸ χαῖρέ σοι, δι' ἧς κατηυγάσθη
 25 καὶ ἀνεκαινίσθη
 τὸ γένος τῶν ἀνθρώπων.

Σάλπιγξ μυστικῶς προεδιεύτου
 ἡ πάλαι τῶν προφητῶν σε, Μητροπάρθενε,

5 ἤγειρε ΕΕ ἐγείρει Θεοτοκάριον || 6-8 ὑμνεῖται καὶ ὑπερυψοῦται L || 18-
 19 Ἀγγέλης τῆς σεπτῆς καὶ τρισηλίου | λαμπρότατον σκῆνωμα ὑπάρχουσα Θεοτοκάριον
 || 21 ἀποπνέουσα: ἀνατέταλκας Θεοτοκάριον || 22 εὐωδίαν: φωταυγίαν Θεοτοκάριον
 || 28 τῶν προφητῶν: προφητικῆ Θεοτοκάριον

πύλην ἀδιόδευτον,
 ὄρος καὶ παλάτιον
 ἢ τοὺς βοῶντας χαῖρέ σοι
 ναοὺς δεικνύουσα
 5 τοῦ Πνεύματος, δι' ἧς κατηυγάσθη
 καὶ ἀνεκαινίσθη
 τὸ γένος τῶν ἀνθρώπων.

Ῥῆξον τοὺς χειμάρρους τῶν παθῶν μου
 καρδίαν τὴν ταπεινὴν μου κατακλύζοντας·
 10 θεῖον πρὸς λιμένα με
 ὄρμισον, Πανάμωμε,
 ἵνα ὑμῶ σε, Δέσποινα,
 καὶ κράζω πάντοτε
 τὸ χαῖρέ σοι, δι' ἧς κατηυγάσθη
 15 καὶ ἀνεκαινίσθη
 τὸ γένος τῶν ἀνθρώπων.

Τοῦ ἁγίου. Ὁ αὐτός.

Τιμᾶ σου τὴν μνήμην, Ἱεράρχα,
 Χριστοῦ Ἐκκλησία ἢ Ὁρθόδοξος,
 20 ὑπὲρ ἧς κατέβαλες
 πόνους μέχρις αἵματος
 καὶ τὴν αὐτῆς ἐκράτυνας
 δόξαν, Θεόσοφε,
 ἁγίου τὴν ἀπόλαυσιν δείξας
 25 μὴ τελείαν εἶναι
 πρὸ κρίσεως, τρισμάκαρ.

12-16 ἵνα ὑμῶ σε πάντοτε | τὴν ὑπερύμνητον | καὶ χαῖρέ σοι κραυγάζω ἐν πίστει, | δι' ἧς κατηυγάσθη | τὸ γένος τῶν ἀνθρώπων Θεοτοκάριον || 18 ἐν τῇ ὧα περι τῆς μακαριότητος τῶν ἁγίων L H

18 πρβλ. Μ. Εὐγενικοῦ καὶ περὶ τῆς Μακαριότητος τῶν ἁγίων, ΡΟ 17, 422-425 18-26 ὡς καὶ τὸ περιεχόμενον τῶν δύο ἀκολουθούντων τροπαρίων εἶναι περιλήψεις τῶν ὄσων ὁ Μάρκος περὶ καθαρτηρίου πυρὸς ἀνέπτυξε πρὸς τοὺς Λατίνους. Βλ. Ἄντ. 42-45 Λαμβάνει μεγίστην χαρμονὴν, Ἐκκλησία ἅπανα ἢ τῶν πιστῶν ἐορτάζουσα, Κυρίλλου Λαυριώτου, Ἀκολουθία, σ. 259 20-21 καὶ μέχρις αἵματος ἠγωνίσθη ὁ ἀείμνηστος καὶ αἰδιδίμος, Ἄντ. 163

5 Ὑδατος ζωῆς καὶ ἀφθαρσίας
 εἰς κόρον οἱ δίκαιοι πλησθήσονται
 καὶ τῆς νίκης τέλειον
 λήψονται τὸν στέφανον
 μετὰ τὴν ἐξανάστασιν,
 οἱ δὲ ἀδόκιμοι
 κομίσονται ποινὴν τὴν τελείαν
 κατὰ τοὺς σοὺς λόγους,
 πάνσοφε Ἱεράρχα.

10 Ἄηρος ἀποδείκνυται σοῖς λόγοις
 Λατίνων ἢ δόξα ἢ πρεσβεύουσα
 πρὸ τῆς ἀναστάσεως
 λαμβάνειν τὸ τέλειον
 τῆς θείας ἀπολαύσεως
 15 δικαίους ἅπαντας,
 τελείαν δὲ τὴν δίκην ἀδίκους.
 Πῶς γὰρ ἔσται δίκη
 πρὸ κρίσεως δικαίας;

Θεοτοκίον.

20 Ὁ πᾶσιν ἀνέκφαντος τοῖς οὖσιν
 ἐκ σοῦ ἐπεφάνη, Παναμώμητε,
 τοῖς βροτοῖς δι' ἄφατον
 ἔλεον ὡς ἄνθρωπος·

3-4 οὗς στεφάνους δόξης ὡς νικήσαντας στεφανοῦ Χριστός, ΜΡ Γ' 445 **20-23**
 (καὶ **1-5** τῆς σ. 78) τὸ ἐκ τοῦ κρυφίου τὸν ὑπερούσιον εἰς τὴν καθ' ἡμᾶς ἐμφάνειαν ἀν-
 θρωπικῶς οὐσιωθέντα προσεληλυθέναι. Κρύφιος δὲ ἔστι καὶ μετὰ τὴν ἐκφανσιν ἡ, ἵνα
 θεϊότερον εἴπω, καὶ ἐν τῇ ἐκφάνσει..., Διον. Ἀρεοπαγίτου, Ἐπιστολὴ Γ' τῷ αὐτῷ
 Γαίῳ, ΡΓ 3, 1069B· πρβλ. καὶ Μάρκου Ἐφέσου, Ἀποκρίσεις... ἀπορίας, ΡΟ 15, σσ.
 160-161 καὶ ΡΓ 3, 816B

1-2 Ἰω. 4, 14: ὃς δ' ἂν πῖνῃ ἐκ τοῦ ὕδατος οὗ ἐγὼ δώσω αὐτῷ, οὐ μὴ διψήσῃ
 εἰς τὸν αἰῶνα 3-4 Πρὸς Τιμόθεον Β' 4, 8: τὸν ἀγῶνα τὸν καλὸν ἠγώνισμαι, τὸν δρό-
 μον τετέλεκα, τὴν πίστιν τετήρηκα· λοιπὸν ἀπόκειται μοι ὁ τῆς δικαιοσύνης στέφανος,
 ὃν ἀποδώσει μοι ὁ Κύριος 6 Πρὸς Τιμόθεον Β' 3, 8: ἄνθρωποι κατεφθαρμένοι τὸν
 νοῦν, ἀδόκιμοι περὶ τὴν πίστιν

ἐν τῇ ἐκφάνσει δ' ἔμεινε
καὶ μετὰ ἔκφανσιν
ὡς ἦν πρὸ τῆς ἐκφάνσεως πάλιν,
οἷα Θεὸς πέλων
5 ἀνέκφαντος τοῖς πᾶσι.

φ. 16^v

Ἄλλος. Ἑπταπλασίως κάμινον.

Στήλην σε ζῶσαν πίστεως
ὀρθοδόξου κηρύττομεν,
ὄρον ἀκραιφνοῦς
10 θεολογίας, πάνσοφε,
κανόνα εὐθύτατον
τῶν θείων παραδόσεων,
στάθμη ἀκριβῆ
τῆς ἀληθοῦς εὐσεβείας
15 ἐκκλίνουσιν ἐπίσης
περιττὸν καὶ ἐλλεῖπον
ὡς ἐκ τοῦ ἀντιθέτου
κακίας ὁμοτίμου.

Τῶν διεστώτων ἔνωσις,
20 τῶν πεσόντων ἀνόρθωσις
καὶ τῶν κλονουμένων
στηριγμὸς γεγένησαι
ἀρμόσας τοὺς ἅπαντας
διὰ Συνόδου, Μάρκε σοφέ,
25 ἐν τῷ ἀσφαλεῖ

Εἰρμὸς ἄλλος EE 219, ἀρ. 314, Ἰωάννης
10 ὁμοτίμους L H

1-5 Διον. Ἀρεοπ., PG 3, 1069B **7-8** στήλην ὑψηλὴν τῆς ὀρθοδόξου Θεολογίας, Ἀντ. 126 Στήλη τε ἔμψυχε καὶ ἔμπνους εἰκῶν, MP Γ' 416 Στήλην σὲ ἱερὰν πίστεως ὀρθοδόξου, Ἐκκλ. Φάρος 38, 1939, 404 **1-2** τὸν ὄρον τῆς σοφίας, Petit, Acol., 207,16 **11-14** ὁ ἀκριβὴς γνώμων τῆς θεολογίας καὶ γνησιώτατος τῶν ἁγίων πατέρων ἐξηγητής, Ἀντ. 87 **19-20** πρὸς Ἰωάννου Χρυσόστομου, Ἐγκώμιον εἰς τὸν μάρτυρα Ῥωμανόν, PG 50, 608D **19-24** Ἀντ. 143-144 **24** Περὶ τῆς Συνόδου καὶ τῶν ἀποτελεσμάτων της, Ἀντ. 143

ὀρθοδοξίας κανόνι
 βοῶντας εὐχαρίστως·
 ἱερεῖς ἀνυμνεῖτε,
 λαὸς ὑπερυψοῦτε
 5 Χριστὸν εἰς τοὺς αἰῶνας.

Ἐστενοχώρει, Ἄγιε,
 τὴν πλατεῖαν καρδίαν σου
 ἢ διηνεκῆς τῆς Ἐκκλησίας μέριμνα,
 ὑφ' ἧς ἐκκαιόμενος,
 10 ὥσπερ ὁ μέγας Παῦλός ποτε,
 πόθῳ ἐκζητεῖς
 τὸν προστησόμενον ταύτης
 μετὰ τὴν κοίμησίν σου
 καὶ εὐρών, ὡς ἐπόθεις,
 15 Γεννάδιον τὸν πάνυ
 ἠδέως ἐκοιμήθης.

Θεοτοκίον.

Φῶς ἢ τὸ πρῶτον τέξασα
 τὸ Ἀγγέλους τὰ δεύτερα
 20 φῶτα ὑποστῆσαν

6-16 πρβλ. Ἄντ. 150-155 (ἐν οἷς καὶ ἐπιστολὴ τοῦ Μάρκου πρὸς τὸν Γεννάδιον διὰ τῆς ὁποίας τοῦ ἐμπιστεύεται τὸ χρέος ὑπερασπίσεως τῆς Ἐκκλησίας) **10-11** Ἴδεν ἢ Ἀσία τὸν Παῦλόν ποτε, Πνεύματος τοῦ θείου πληρούμενον, ἶδε καὶ Μάρκον, τὸν ὁμότροπον σαφῶς, Κυρίλλου Λαυριώτου, Ἀκολουθία, σ. 265 Παῦλος ὡς ἐδίδασκεν, οὗ τὸν ζῆλον ἐζήλωσας, αὐτόθι, σ. 267 **18-20** φῶτα δεύτερα τοῦ πρώτου φωτὸς ἀπαυγάσματα αἱ περὶ αὐτὸν δυνάμεις καὶ τὰ λειτουργικὰ πνεύματα, Γρηγορίου Θεολόγου, Εἰς τὴν Καινὴν Κυριακὴν, PG 36, 609B Πῶς δ' ὅμως καὶ φῶς οἱ ἄγγελοι δεύτερον εἰσίν; Γρηγορίου Παλαμᾶ, Λόγος Ἀντιρρητικὸς πρὸς Ἀκίνδυνον 6, 9, 21 Οὐδὲ γὰρ τὰ δεύτερα φῶτα, τὰς ὑπερκοσμίους λέγω φύσεις, τοῦ αὐτοῦ, Λόγος ὑπὲρ τῶν ἱερῶς ἡσυχάζόντων, αὐτόθι, τόμ. 1, 375, 26 Νόες ἀπλούστατοι ὅλοι δι' ὅλων τῶν ἀύλων φωτὶ κατηγλαῖσμένοι παμφαῶς θρόνοι σειστοί, φῶτα δευτερεύοντα τελειῶσθε, Μ. Εὐγενικοῦ, Κανὼν IX, στ. 49-52, Mineva, Μ. Εὐγενικοῦ, Τὸ Ὑμνογραφικὸ Ἔργον, σ. 311

3-5 Δανιὴλ 3, 84: εὐλογεῖτε ἱερεῖς, τὸν Κύριον· ὑμνεῖτε καὶ ὑπερυψοῦτε αὐτὸν εἰς τοὺς αἰῶνας 8-10 Πρὸς Κορ. Β' 11, 28: χωρὶς τῶν παρεκτός ἢ ἐπισύστασίν μου ἢ καθ' ἡμέραν, ἢ μέριμνα πασῶν τῶν ἐκκλησιῶν

καὶ φῶς τὸ πρωτόγονον
δημιουργῆσαν, ἀΐθις τε
φωστῆρας δύο παραγαγὸν
ἐπὶ πᾶσι δὲ

5 ψυχὴν ὡς φῶς οὐσιῶσαν
καὶ φῶτα ὑποδείξαν
προστάγματα οἰκειᾶ
φώτισον τοῦ νοός μου
τὸν ζόφον, Θεοτόκε.

10 Καταβασία.

Ἀστέκτω πυρὶ ἐνωθέντες
οἱ θεοσεβείας προεστῶτες νεανίαι
τῇ φλογὶ δὲ μὴ λωθηθέντες
θεῖον ὕμνον ἔμελπον·
15 εὐλογεῖτε πάντα τὰ ἔργα Κυρίου τὸν Κύριον.

Τῆς Θεοτόκου. Ὠδὴ θ'. Ὁ εἰρμὸς δις.

Ἄπας γηγενῆς
σκιρτάτω τῷ Πνεύματι
λαμπαδουχούμενος,
20 πανηγυριζέτω δὲ
ἀΐθλων νόων φύσις γεραίρουσα
τὰ ἱερὰ θανμάσια
τῆς Θεομήτορος
καὶ βοάτω·
25 χαίροις, παμμακάριστε
Θεοτόκε, ἀγνὴ ἀειπάρθενε.

Νᾶμα ζωηρὸν

Εἰρμὸς καταβασίας ΕΕ 71, ἀρ. 101, Κοσμᾶς ἱ 10-15 δὲν ὑπάρχει τὸ κείμε-
νον ἐν Λ

Εἰρμὸς θ' ΕΕ 100, ἀρ. 141, Ἰωάννης μοναχὸς
22 τὴν ἱερὰν μετᾶστασιν ΕΕ

10-15 Δανιήλ 3, 57

- πλουσίως μοι δώρησαι
 τὸ τοῦ ἐλέους σου·
 σοὶ γὰρ νῦν προσέρχομαι
 κεκακωμένος ἐξ ἀμελείας μου
 5 καθικετεύων ὄρεξον
 σὴν ἀγαλλίασιν,
 ἵνα κρᾶζω·
 χαίροις ἢ βοήθεια
 τῶν ἀνθρώπων, Παρθένε πανύμνητε.
- 10 Ὅλος πληγωθεὶς
 κατάκειμαι δειλῆαιος,
 πτῶμα ἐξαίσιον
 ἐπηρείαις, ἄχραντε,
 ἐχθροῦ δολίου· ἀλλ' ἢ κυήσασα
 15 ζωὴν τὴν ἐνυπόστατον
 ἐν τάχει ἔγειρον,
 ἵνα κρᾶζω·
 χαίροις ἢ βοήθεια
 τῶν ἀνθρώπων, Παρθένε πανύμνητε.
- φ.17 20 Ἦλθεν ἐφ' ἡμᾶς
 τὸ φῶς τὸ τῆς γνώσεως
 διὰ τοῦ τόκου σου,
 θεϊκῆς δὲ ἔπλησε
 25 σοφίας ὄντως καὶ κατοπτεύομεν
 τὰ νοητὰ μυστήρια
 τοῦ σοῦ υἱοῦ καὶ Θεοῦ
 καὶ βοῶμεν·
 χαίροις ἢ βοήθεια
 τῶν ἀνθρώπων, Παρθένε πανύμνητε.

5 καθικετεύων: καὶ ἱκετεύω Θεοτοκάριον (ἀκολουθῶς Θ) || 6 σὴν: τὴν Θ || 9
 τῶν βροτῶν καὶ ἀεὶ μεγαλύνω σε Θ || 10-29 δὲν ὑπάρχει τὸ κείμενον ἐν Λ || 11
 κείμαι ὁ πανάθλιος Θ || 16 τάχος με ἔγειρον Θ || 19 τῶν βροτῶν καὶ ἀεὶ μεγαλύ-
 νω σε Θ || 23-24 καὶ πάντας ἐνέπλησε Θ σοφίας θείας καὶ κατοπτεύομεν Θ || 27-
 29 ἀριδῆλως | ὅθεν καὶ γῶ, Δέσποινα, | μετὰ πάντων ὑμῶν μεγαλύνω σε Θ

Ἀάμψον μοι ζωῆς
 τὸ φέγγος δι' ἄφατον
 τῆς εὐσπλαγχνίας σου
 ἔλεος καὶ δῶξον
 5 τὰ νέφη πάντα τῆς ἀθυμίας μου
 καὶ ἀληθῆ ἀντίδος μοι
 τὴν ἀγαλλίασιν,
 ἵνα μέλπω·
 χαίροις ἡ βοήθεια
 10 τῶν ἀνθρώπων, Παρθένε πανύμνητε.

Τοῦ Ἁγίου. Ὁ αὐτός.

Νίκην κατ' ἐχθρῶν
 Λατίνων ἀνέστησας
 κὰν τούτῳ, Ἄγιε,
 15 καὶ τὰ τούτων πρόσωπα
 αἰσχύνης πάσης ὄντως ἐπλήρωσας
 δεῖξας ἐνθέοις λόγοις σου
 ὡς οὐ τὰ ῥήματα
 τοῦ Κυρίου,
 20 τὰ φάγετε πίετε,
 μεταβάλλουσι δῶρα τὰ τίμια.

Ἰερατικαῖς
 εὐχαῖς ἀγιάζεται καὶ ἐπικλήσεσι
 δῶρα τὰ προκείμενα,
 25 καθὼς σύ, Μάρκε, λαμπρῶς ἀπέδειξας

1-10 δὲν ὑπάρχει τὸ κείμενον ἐν Λ || 1 ζωῆς: χαρᾶς Θεοτοκάριον (ἀκολούθως Θ) || 5 ἀθυμίας: κατηφείας Θ || 6 ἀντίδος: ἀπόδος Θ || 8 μέλπω: πίστει Θ || 9-10 τὴν θεῖαν λοχείαν σου / ἀνυμῶ καὶ ἀεὶ μεγάλυνω σε Θ || 12 ἐν τῇ ὥρᾳ περὶ τῶν μεταβλητικῶν τῆς θείας Εὐχαριστίας ῥημάτων L H

4-21 (καὶ 1-4 τῆς σ. 83) πρβλ. Ἄντ. 106 Περὶ τῆς μετουσιώσεως βλ. καὶ Μάρκου Ἐφέσου, Ὅτι οὐ μόνον ἀπὸ τῆς φωνῆς τῶν Δεσποτικῶν ῥημάτων ἀγιάζονται τὰ Θεῖα δῶρα, ΡΟ 17, 426-434

ταῖς μυστικαῖς ἐπόμενος
 ἱερουργίαις καλῶς
 Βασιλείου καὶ τοῦ Χρυσορρήμονος,
 ὧν τὸν βίον καὶ λόγον ἐζήλωσας.

5 Δέχου τὴν ἡμῶν
 ᾠδὴν ὡς χρυσόπλοκον
 προσφερομένην σοι
 στέφανον, ἀήττητε
 παγκρατιάρχα Χριστοῦ, νικήσαντι
 10 οὐχὶ τὸ ἕξω πένταθλον
 τὸ δὲ ὀκτάεθλον
 τῆς Λατίνων
 δυσσεβοῦς αἰρέσεως,
 μονομάχε στερῆρέ, μυριόνικε.

15 Θεοτοκίον.
 Ὑψος οὐρανοῦ
 καὶ γῆς βάθος ἄπειρον
 τίς ἐρμηνεύσειε,
 κόρη ἀειπάρθενε;
 20 Οὕτω καὶ ὕψος τοῦ μυστηρίου σου
 πῶς νοῦς σμικρὸς δυνήσεται
 καὶ περιπέζιος
 ἐρμηνεῦσαι

10 ἕξ: ἕξω Λ || 22 περιπαίζιος L

5-9 καὶ ὡς λαμπρὸν κόσμον καὶ διάχρυσον στολισθεῖσα στεφάνους πλέκει χαίρουσα τοὺς ἐξ ὕμνων σοι, μάκαρ, Petit, Acol., 221,9-12 6 χρυσοπλοκώτατε πύργε, MP B' 384 10 ὁ πένταθλος τῆς ἀληθείας ἀγωνιστής, Θεοδωρήτου, Ἐκκλησιαστικὴ Ἱστορία, (ἐκδ. L. Parmantier and F. Scheidweiler, 1954, σ. 185)· τὸ ἕξω πένταθλον = τὸ ἀθλητικὸν πένταθλον 5 ὀκτάεθλος: ἀθησαύριστος 11-13 ἀναφέρεται εἰς τὰ ὀκτὼ θέματα ποῦ συνεζήτησεν εἰς τὴν σύνοδον τῆς Φλωρεντίας. Πρβλ. τὰς ἐπιγραφὰς εἰς τὴν ᾠαν τῶν 8 ᾠδῶν τοῦ πρώτου κανόνος εἰς τὸν Ἅγιον 14 Μονομάχε μυριόνικε Χριστοῦ, MP Δ' 370 16-18 Ὑψος οὐρανοῦ οὐδαμῶς ἐξιχνιάσω, MP Γ' 78 Ἄπειρον τῆς γῆς τὸ βάθος πρὸ τὸ οὐράνιον ὕψος, MP Γ' 437 22 περιπέζιος, Διον. Ἀρεοπαγίτου, Περὶ οὐρανόου ἱεραρχίας, PG 3, 205D

βάθος τε τὸ ἄπειρον
τῆς ἀσπύρου λοχείας σου, Πάναγνε;

Ἄλλος. Ἐξέστη ἐπὶ τούτῳ ὁ οὐρανός.

5 Ὡς ὄντως θαυμαστὴ σου, Παμβασιλεῦ,
καὶ μεγίστη, ἣν ἔδειξας πρόνοιαν
περὶ τὸν σὸν
Μάρκον προαιρέσεως φονικῆς
Λατίνων λυτρωσάμενος
καὶ τῇ Ἐκκλησίᾳ σου ἀποδοὺς
10 ἀπήμαντον καὶ σῶρον
ὀρθοτομοῦντα ταύτης
θείων δογμάτων τὴν ἀκρίβειαν.

15 Ἐνώπιον Τριάδος τῆς ἀρχικῆς,
ὑπὲρ ἧς ἠγωνίσω, Θεόσοφε,
παρεστηκῶς
δόξης ἀπολαύεις θεοειδοῦς
θέσει Θεὸς γενόμενος
καὶ φωτὸς πληρούμενος τριλαμποῦς
λυθέντων τῶν ἐσόπτρων
20 σκιῶν τε παρηγμένων
τῆς ἀληθείας ταῖς ἐμφάσεσι.

Εἰρμὸς ἄλλος EE 220, ἀρ. 314, Ἰωάννης
21 ἀληθείας: ἀκριθείας Λ

4-12 τοὺς ὁποίους ἐφύλαξεν ἡ θεία πρόνοι... ἀναμφιβόλως κατὰ τὴν ἀνθρωπίνην ἀκολουθίαν δὲν ἦτο δυνατὸν νὰ γλυτώσῃ τὸν θάνατον μέσα εἰς τὴν Ἰταλίαν, Ἀντ. 148 **13-18** οἱ φωτιζόμενοι νῦν γίνεσθαι υἱοὶ τοῦ Θεοῦ. Γίνεσθε γὰρ καὶ ὑμεῖς υἱοὶ ἀλλὰ θέσει κατὰ χάριν. Κυρίλλου Ἱεροσολύμων, Κατήχησις II, PG 33, 701A **17** ἀφ' ὧν τῆ φύσει δύνανται τινες καὶ θέσει υἱοὶ Θεοῦ χρηματίσαι, PG 43, 152B **19-21** Λυθέντων τῶν ἐσόπτρων τῇ ἀληθείᾳ, Γρηγορίου Θεολόγου, Περὶ δόγματος καὶ καταστάσεως ἐπισκόπων, PG 35, 1065B· πρβλ. καὶ Θεοδώρου Στουδίτου, Ἐγκώμιον εἰς Πατριάρχην Κων/λεως Ἀθανάσιον τὸν Νέον, 2, 16 (ἐκδ. R. Fusco, Rivista di Studi Bizantini e Neoeleñici 34, 1997, 113)

20-21 Πρὸς Ἑβραίους 10, 1 καὶ 8, 5: Σκιὰν γὰρ ἔχων ὁ νόμος τῶν μελλόντων ἀγαθῶν οὐκ αὐτὴν τὴν εἰκόνα τῶν πραγμάτων Πρὸς Κολασσαεῖς 2, 17: ἃ ἔστι σκιὰ τῶν μελλόντων

Νικῶσαν τὰς αἰρέσεις νεανικῶς
 Δυτικῶν ἀενάως ἰκέτευε,
 Μάρκε σοφέ,
 πᾶσαν Ἐκκλησίαν Ἀνατολῆς,
 5 ἥτις εὐχαριστοῦσά σοι
 φ. 17^v ψήφῳ | διορίζει Συνοδικῇ
 τιμᾶσθαι ἔτησίως
 τὴν μνήμην σου, Θεόφρον,
 Ὁρθοδοξίας ὡς προΐστορος.

10 Θεοτοκίον.

Ὑμῶ σε τὴν πανύμνητον ἀληθῶς,
 μεγαλύνω σε τὴν πολυύμνητον,
 ἣν ἀνυμνεῖ
 ὕμνοις ἀσιγήτοις πᾶσα πνοή
 15 τεκοῦσαν ὑπερύμνητον
 λόγον, ὃν ὕμνοῦσιν ἐν οὐρανοῖς
 χίλιαι χιλιάδες
 μύριαι μυριάδες
 ἐν φλογεροῖς ἀύλοις στόμασι.

20 Καταβασία.

Θεοτόκε, ἡ ἐλπίς
 πάντων τῶν χριστιανῶν,
 σκέπε, φρούρει, φύλαττε,

2 ἰκέτευε: ἀπόφασις Λ || 20-23 Τὸ κείμενον δὲν ὑπάρχει ἐν Λ
 Εἰρμὸς καταβασίας ΕΕ 71, ἀρ. 101, Κοσμᾶ

4-9 πρβλ. Συνοδικὴ ἀπόφασις περὶ τῆς ἀγιότητος Μάρκου τῆς Ἐφέσου τοῦ Εὐγε-
 νικοῦ... κατὰ τὸ ἀψλδ' ἔτος. Τὸ κείμενον εἰς Ἀντ. 177-186 11-12 Ὑμῶ σε Δέ-
 σποινα τὴν πολυύμνητον, ΜΡ Δ' 131 13-14 Ἀσιγήτοις φωναῖς μέλποντες ἀνυμνήσω-
 μεν, ΜΡ Γ' 18 5 ὕμνοις ἀσιγήτοις, πάναγνε, Θεοτ. Εὐστρατιάδου 50 15 Ὑπερύμνη-
 τον λόγον τέτοκας, Ἀθ. Παπαδοπούλου - Κεραμέως, Varia Graeca Sacra, S. Pe-
 terburg 1909, σ. 136 21-23 (καὶ 1-9 τῆς σ. 86) Τὸ αὐτὸ κείμενον καὶ εἰς τὸν κανό-
 να τῶν τριῶν Ἱεραρχῶν Ἰωάννου Εὐχάτων, ΜΡ Γ' 445

14 Ψαλμ. 150, 6: πᾶσα πνοή αἰνεσάτω τὸν Κύριον 17-19 Δανιήλ 7, 10: χί-
 λιαι χιλιάδες ἐθεράπευον αὐτὸν καὶ μύριαι μυριάδες παρειστήκεισαν αὐτῷ

τοὺς ἐλπίζοντας εἰς σέ.
 Ἐννόμῳ σκιᾷ καὶ γράμματι
 τύπον κατίδωμεν οἱ πιστοὶ
 πᾶν ἄρσεν τὸ τὴν μήτραν διανοῖγον
 5 ἅγιον Θεῶ·
 δι' ὃ πρωτότοκον Λόγον
 Πατρός ἀνάρχου Υἱὸν
 πρωτοτοκούμενον μητρὶ
 ἀπειράνδρῳ μεγαλύνωμεν.

10 Ἐξαποστειλᾶριον. *Τοῖς μαθηταῖς συνέλθωμεν.*

Ἄο αισθητὸς μὲν ἥλιος τῆς ἕω ἐξανίσχων
 φωτίζει κόσμον ἅπαντα, φθάσας δὲ δύσιν ὅμως
 ἰδίας κρύπτει ἀκτῖνας· σὺ δέ, ὦ θεῖε Μάρκε,
 καὶ ἐν τῇ ἕω ἔλαμψας καὶ τὴν Δύσιν δὲ φθάσας
 15 λόγοις σοφοῖς ἐξέλαμψας ἐν αὐτῇ πολλῶ μᾶλλον·
 ὄθεν ὠφθης λαμπρότερος τοῦ ἡλίου, Θεόφρον.

Ἔτερον. Γυναῖκες ἀκουτίσθητε.

Τὸν τῆς Ἐφέσου πρόεδρον

1-9 Τὸ κείμενον δὲν ὑπάρχει ἐν Α
 Εἰρμὸς ἐξαποστειλαρίου, Παρακλητικῆ, 706
 Εἰρμὸς ἐτέρου, Πεντηκοστᾶριον 108

6-7 οὐδὲν ἄλλο νοῆσαι θέμις ἢ τὸν λόγον, ὃς καὶ πρωτότοκος τῷ Θεῶ ἐστί, Ἰουστίνου I, Ἀπολογία, PG 6, 381B **8** πρωτοτοκούμενον: ἀθησαύριστον **1** Ὁ εἰρμὸς τοῦ ἐξαποστειλαρίου τούτου ἀνήκει εἰς τὸν Κωνσταντῖνον Πορφυρογέννητον καὶ ἔχει συντεθῆ εἰς 15σύλλαβον στίχον, φαινόμενον ὅχι σπάνιον εἰς τὴν Βυζ. Ὑμνογραφίαν. Περὶ τοῦ παρόντος εἰρμοῦ καὶ τῶν ἄλλων 10 ἐξαποστειλαρίων τῶν ἀποδιδόμενων εἰς τὸν αὐτοκράτορα τοῦτον, βλ. Γρ. Θ. Στάθη, Ἡ δεκαπεντασύλλαβος Ὑμνογραφία ἐν τῇ Βυζαντινῇ μελοποιᾷ, Ἀθήναι 1977, σσ. 61-64 **14-15** τῆς οἰκουμένης ὁ μέγας ἑωσφόρος ὅταν ἐξανέτειλας ἐκ τῆς ἑφάσ λαμπρῶς, Petit, Acol., 202,6-20· πρβλ. ὡς ἐξ ἑφάσ ἥλιος ἀνατέταλκας, ὅσιε, καὶ θεολογίας ταῖς ἀκτῖσιν ἔλαμψας καὶ πᾶσαν ἐφώτισας τὴν οἰκουμένην, Μανουὴλ ῥήτορος, Κανών, σ. 100 **17-18** (καὶ **1-8** τῆς σ. 87) Τὸ ἐξαποστειλᾶριον τοῦτο ἔχει συντεθῆ εἰς ὀκτασυσλλάβους στίχους ὀξυτόνους καὶ παροξυτόνους· περὶ τῆς σημασίας τῶν ὀκτασυσλλάβων στίχων διὰ τὴν δημιουργίαν 15συσλλά-

4-5 Ἐξοδ. 13, 1-2: ἀγίασόν μοι πᾶν πρωτότοκον πρωτογενὲς διανοῖγον πᾶσαν μήτραν

καὶ οἰκουμένης μέγιστον
 διδάσκαλον καὶ σωτῆρα
 ἀνευφημήσωμεν Μάρκον·
 στύλος γὰρ ἀπερίτρεπτος
 5 Ὁρθοδοξίας γέγονε
 καὶ καταπέλτης κράτιστος
 καὶ κεραυνὸς καταφλέγων
 κακοδοξίας Λατίνων.

Θεοτοκίον.

10 **Μ**αρία, ὁ χρυσόπλοκος
 τῆς θεότητος θάλαμος,
 εὐγένεια ἢ τοῦ Γένους
 ἢ κοσμήσασα κόσμου
 τὴν ἀκοσμίαν, κόσμησον
 15 τῆς ψυχῆς μου τὸ ἄκοσμον
 τῆς ἐκ πόθου καὶ πίστεως
 κοσμούσης σε ἐν εὐκόσμοις
 ὕμνολογίαις, Παρθένε.

Εἰς τοὺς αἴνους ἰστώμεν στίχους δ' καὶ ψάλλομεν στιχηρὰ προσόμοια.

20 Ἦχος α'. *Τῶν οὐρανίων ταγμάτων.*

Τῆς ὑπερθέου Τριάδος
 νῦν ἐλλαμπόμενος

9 Θεοτοκίον: ἡ λέξις δὲν ἀναγράφεται ἐν Λ || 10 χρυσόπλοκος: χρυσόπαστος Λ
 19 ἰστώμεν ... προσόμοια: παραλείπεται ὑπὸ τοῦ Λ
 Εἰρμὸς στιχ. προσομοίων, MP B' 54

βων, βλ. αὐτόθι, σ. 31 **4-5** πύργος τῆς γενναιότητος ὁ ἀπερίτρεπτος, Ἄντ. 158· πρὸ βλ.
 καὶ ἐδραῖωμα τῆς Ἀνατολικῆς Ἐκκλησίας, Ἄντ. 167 Στύλον ἀκλόνητον τὸν ὀνό-
 μαζον τῆς ἐκκλησίας, Ἄντ. 139 στυλε καὶ ἐδραῖωμα τῆς ἐκκλησίας, Μανουὴλ ῥήτο-
 ρος, Κανόν, σ. 102 **7-8** κεραυνὸν τῆς δυτικῆς ἀγερωχίας, Ἄντ. 5 **10** Χρυσόπλο-
 κώτατε πύργε, MP Γ' 445 **10-11** Χαῖρε ἀγνή παρθενομητορ, ὁ θάλαμος τῆς ἄνω βα-
 σιλείας, Νεοφύτου τοῦ Ἐγκλείστου, Πανηγυρικὴ Βίβλος, τ. 3, λόγος 4, στ. 126 **10-
 11** Οἱ στίχοι ὀκτασύλλαβοι πλὴν τοῦ πέμπτου **21-22** (καὶ **1-3** τῆς σ. 88) τῆς ὑπερ-
 θεοῦ Τριάδος, ὡς ἐραστής, MP Α' 49 Ἐλλαμπόμενος, μάκαρ, αἴγλη τῆ τοῦ Πνεύμα-
 τος πᾶσιν ἀπῆστραψας θεολόγῳ γλώσση τῆς Τριάδος τὸ φέγγος τὸ ἄχραντον, MP B'
 115

ταῖς φωτουργαῖς ἀκτῖσιν
 ὅλος φῶς χρηματίζεις,
 ὅλος ἐξαστράπτων,
 ὅλος Θεός
 5 κατὰ χάριν, μακάριε,
 φῶς καθορῶν τὸν Πατέρα, φῶς τὸν Υἱόν,
 φῶς τὸ Πνεῦμα τὸ πανάγιον.

Μάρκε, τοῦ λέοντος Μάρκου
 πλουτήσας ὄνομα
 10 καὶ θρόνον αὐτοῦ τόπον,
 Θεοφόρε, ἐπέχων
 ἴσον καὶ τὸ Πνεῦμα
 καὶ τὴν ἰσχὺν
 ἀκολούθως ἐπλούτησας.
 15 Ὅθεν ὡς λέων βρυχήσας τοὺς δυσμενεῖς
 Παπολάτρας διεσκόρπισας.

φ. 18 **Τ**οῦ ἑωσφόρου τῆς Ῥώμης
 φυσιωθέντος δεινῶς
 καὶ θρόνον αὐτοῦ θέντος
 20 ὑπεράνω τῶν ἄστρον,
 σὺ μόνος ζηλώσας
 ὡς **Μιχαήλ**

6-7 φῶς ὁ Πατήρ, φῶς Υἱὸς καὶ Λόγος, φῶς τὸ Πνεῦμα τὸ ἅγιον, Παρακλητικὴ, 551 **8-14** πρβλ. Μάρκος πάλαι Αἴγυπτον ἠῦγασε μέγας, | Μάρκος ἄλλος ἔλλαμψε πρὸς Ἀσίαν, | Μάρκος μέγας Αἰγύπτου ἠῦγασε ζόφον, | Ἐκ τῆς ἔω δὲ Μάρκος ἤλασε πλάνην, Κυρίλλου Λαυριώτου, Ἀκολουθία, σ. 268 **15** Ὡς λέων ἀναδέδειξαι καὶ ῥήμασι καὶ πράξεσι βασιλικῶς καταπλήττων βρυχήματι δογματῶν, MP Γ' 617' πρβλ. καὶ ὡς λέων, παμμάκαρ πεποιθώς... οὐκ ἐδειλίασας τὸν τῆς αἰρέσεως πρόβολον, MP Β' 704 καθάπερ ὡς λέων βρυχώμενος, Ἰω. Χρυσοστόμου, Εἰς τὴν πρὸς Κορινθίους Β', PG 61, 573D **22** Πλήρη ἀνάλυσιν περὶ τοῦ ἀρχαγγέλου Μιχαήλ καὶ τοῦ ἀγῶνος του κατὰ τοῦ ἑωσφόρου παραθέτει ὁ Νικόδημος εἰς τὸν Μέγαν Συναξαριστήν, τ. Α', σσ. 243-244 (ἔκδ. πρώτη 1819) **22** (καὶ **1-3** τῆς σ. 89) Αὐτὸς ὁ ἐπίγειος **Μι-**

15 Ἀποκάλυψις, 10, 3: καὶ ἔκραξε φωνῇ μεγάλῃ, ὥσπερ λέων μυκᾶται Ψαλμ. 21, 14: ἤνοιξαν ἐπ' ἐμὲ τὸ στόμα αὐτῶν ὡς λέων ὁ ἀρπάζων καὶ ὠρούμενος 17-20 Ἡσαΐας 14, 12-13: Πῶς ἐξέπεσεν ἐκ τοῦ οὐρανοῦ ὁ ἑωσφόρος ὁ πρῶτὸς ἀνατέλλων; Εἰς τὸν οὐρανὸν ἀναθήσομαι, ἐπάνω τῶν ἀστέρων τοῦ οὐρανοῦ θήσω τὸν θρόνον μου

ἀνεβόησας, ἔνδοξε·
 στῶμεν καλῶς· στῶμεν πάντες ἐν ταῖς σεπταῖς
 τῶν Πατέρων παραδόσεσι.

5 Τ οῖς θεολόγοις συνήφθης,
 Μάρκε αἰδίμιε,
 ὡς Θεοῦ θεολόγος·
 τοῖς ὁσίοις δὲ πάλιν
 ὡς ὁσιος, παμμάκαρ,
 τοῖς ἀθληταῖς
 10 ἀθλητῆς ὡς ἀναίμακτος
 καὶ τὸν Θεὸν ἰκετεύεις ὑπὲρ ἡμῶν
 τῶν ἐκ πόθου εὐφημούντων σε.

Δόξα. Ἦχος πλ. α΄.

15 Σ αλπίζωμεν ἐν σάλπιγγι ἁσμάτων,
 χορεύωμεν τῷ Πνεύματι
 καὶ κροτήσωμεν εὐφραινόμενοι
 ἐν τῇ πανδήμῳ πανηγύρει τοῦ Θεοφόρου Πατρός·
 βασιλεῖς καὶ ἄρχοντες συντρεχέτωσαν
 καὶ τὸν δι' ἀγώνων τῶν λογικῶν γενναίως
 20 τοὺς γόνους τῆς Δύσεως
 ἀντιλέγοντας δυσσεβῶς
 ἐν σοφίᾳ νικήσαντα·

χαῖλ ἐστάθη καὶ ἐβόησε στῶμεν καλῶς ἀδελφοί... στῶμεν καλῶς εἰς τὴν διδασκαλίαν τῶν προγόνων μας, Ἄντ. 148 πρβλ. καὶ ὁ μέγας ἀρχιστράτηγος Μιχαὴλ «στῶμεν καλῶς» ἐβόησε, «στῶμεν μετὰ φόβου», Mineva, Μάρκου Εὐγενικοῦ, Τὸ Ὑμνογραφικὸ Ἔργο, σ. 323,402-404 4-12 καὶ συνηριθμήθη μετὰ τοὺς ὁσίους ὁ ὁσιος, μετὰ τοὺς ἱεράρχας ὁ ἱεράρχης, μετὰ τοὺς θεολόγους ὁ θεολόγος, μετὰ τοὺς ἀθλητὰς ὁ ἀθλητῆς... καὶ μετὰ τοὺς μάρτυρας ὁ τῇ προαιρέσει μάρτυς ἀναίμακτος, Ἄντ. 159 14-22 (καὶ 1-17 τῆς σ. 90) Τὸ στιχηρὸν παραλλαγή τοῦ ψαλλομένου πρὸς τιμὴν τοῦ ἁγίου Νικολάου κατὰ τὴν 5^{την} Δεκεμβρίου, MP B' 406· πρβλ. καὶ MP Γ' 428 15 χορεύσατε πνεύματι πάντες οἱ φιλέορτοι, MP B' 404 22 τὰ ἀθύρωτα στόματα... καὶ τῇ σοφίᾳ τοῦ Πνεύματος... κατατισχύνας καὶ ἐμφράξας, Petit, Acol., 204,32-36

14 Βασιλειῶν 4, 14: *Καὶ πᾶς ὁ λαὸς τῆς γῆς καὶ σαλπίζων ἐν σάλπιγγιν* 15-16 Βασιλειῶν 3, 40: *καὶ ἀνέβη πᾶς ὁ λαὸς ὀπίσω αὐτοῦ καὶ ἐχόρευον ἐν χοροῖς καὶ εὐφραινόμενοι ἐν φροσύνῃ μεγάλῃ*

ποιμένες καὶ διδάσκαλοι
τὸν τῆς Ὁρθοδοξίας ἀήττητον προστάτην
συνδραμόντες μακαρίσωμεν·
οἱ ὅσοι τὸν ἀσκητὴν,
5 οἱ ἱερεῖς τὸν ποιμένα,
οἱ ἐν συμφοραῖς τὸν σωτῆρα,
οἱ φιλόσοφοι τὸν σοφόν,
οἱ ἀμαρτάνοντες τὴν θερμὴν πρεσβείαν,
οἱ ἀσθενοῦντες τὸν ἰατῆρα,
10 οἱ θεολόγοι τὸν θεολόγον,
ἅπαντες οἱ Ὁρθόδοξοι
τὸν κοινὸν εὐεργέτην
κατὰ χρέος ἐγκωμιάζοντες ἀνακράζωμεν·
Μάρκε ἀγιώτατε,
15 μεσίτευσον ὑπὲρ ἡμῶν
πρὸς τὸν Θεὸν καὶ Δεσπότην
καὶ ῥῦσαι κολάσεως ταῖς ἰκεσίαις σου.

Καὶ νῦν. Θεοτοκίον.

Μακαρίζομέν σε,
20 Θεοτόκε παρθένε,
καὶ δοξάζομέν σε
οἱ πιστοὶ κατὰ χρέος,
τὴν πόλιν τὴν ἄσειστον,
τὸ τεῖχος τὸ ἄρρήκτον,
25 τὴν ἀρραγῆ προστασίαν
καὶ καταφυγὴν τῶν ψυχῶν ἡμῶν.

19 Καὶ νῦν. Μακαρίζομέν σε Λ || 19-26 Τὸ κείμενον παραλείπεται ὑπὸ τοῦ Λ

2 τῆς εὐσεβείας προστάτης ἀπερικλόνητος, Ἄντ. 181 19-26 τὸ θεοτοκίον ὁμοιον πρὸς τὸ ἐν MP B' 89

Δοξολογία μεγάλη, καὶ ἀπόλυσις.

Δίδεται καὶ ἅγιον ἔλαιον τοῖς ἀδελφοῖς.

Εἰς τὴν Λειτουργίαν Τυπικὰ καὶ ἐκ τῶν κανόνων τοῦ ἁγίου.

5 Ὡδὴ γ' καὶ ς'. Ὁ Ἀπόστολος.

Προκείμενον. Ἦχος δ'.

Τὸ στόμα μου λαλήσει σοφίαν, καὶ ἡ μελέτη τῆς καρδίας μου σύνεσιν.

Ἀκούσατε ταῦτα πάντα τὰ ἔθνη.

φ. 18^v Πρὸς Ἑβραίους ἐπιστολῆς Παύλου τὸ ἀνάγνωσμα.

ἀλληλούια ἤχ. β'.

Στίχ. Στόμα δικαίου μελετᾷ σοφίαν.

Ὁ νόμος τοῦ Θεοῦ αὐτοῦ ἐν καρδίᾳ αὐτοῦ.

Εὐαγγέλιον ἐκ τοῦ κατὰ Ἰωάννην.

15 Κοινωνικόν. Εἰς μνημόσυνον αἰώνιον.

Τῷ συντελεστῇ τῶν καλῶν Θεῷ χάρις.

3-16 Τὸ κείμενον δὲν ὑπάρχει ἐν τῷ Λ

7-9 Ψαλμ. 48, 4 12-13 Ψαλμ. 36, 30-31

«Μάρκε χάριν πολύολθον ἐμοὶ πονέσαντι ὀπάζοις,
εὗτε δίκης ἔλθῃ ἡμαρ ἐλεγξίκακον».